

ÚJ

KÖZNEVELÉS

2022. JANUÁR | 78. ÉVF. 1. SZÁM

*Hermann
Róbert*

történész,
a Magyar Történelmi
Társulat elnöke

EMLÉKEZETPOLITIKA

OKTATÁSI
HIVATAL

JANUÁR 22.

A MAGYAR KULTÚRA NAPJA

Hymnus, a Magyar nép
Évataros Századaiból.
Cséke. Január. 22d.
1823

Isten áld meg a Magyarant
Jó kedvel; bővéggel,
Küijts feléje védő kart
És a küzd ellenvéggel,
Bal voss a kit régen tép
Hosszra víg evatendőt,
Megtünhődte már e nép
A múltat s jövődöt!

Öcsintet felhozád
Karpát saent bércére,
Éltalad nyert szép karkat
Bende gúrnak vére.
S merre dúgnak labjai
Tiszának, Dunának
Árpád hőv magzatjai
Felvirágozának.

És Estünk Hunvág mezején
És kalászt lengettel,

Legyen az emlékezés nemzeti minimum!

Szöveg: **Indri Dániel Janisz** főszerkesztő | Fotó: Dömölky Dániel

Az új év beköszöntével ilyenkor mindig számot vetünk az előző évvel, mit csináltunk jól, mit rosszul, illetve visszagondolunk a jó emlékekre, és azokra is, amikből tanulunk; egyszerűen: emlékezünk.

Amikor szélesebb perspektívára váltunk és magunk mögött hagyjuk a csak a saját életünket meghatározó történéseket, amikor egy nemzetként közösen emlékezünk, azt hívjuk emlékezetpolitikának. Hiszen ez az, ami összekovácsol bennünket, egy olyan nemzeti minimum, amiből nem engedhetünk. A múlt egységes értelmezésének megteremtése pedig az állam feladata, melynek egyik legfontosabb helyszíne az iskola. Itt kapjuk meg ugyanis azt az alapot, azt az útravalót, ami segít emlékezni hőseinkre és az áldozatokra is. Mindannyian megtanuljuk, mit tett *Kossuth* vagy *Deák* a reformkorban, vagy ki volt az a *Dugovics Titusz*, de azt is megtanuljuk, hogyan viszonyuljuk a 20. század történéseihez, mi is történt a Gulagon, netán miképp értsük meg a Kádárkorszak lényegét.

Ebben a témában segít eligazodni *Hermann Róbert* történész, akivel címlapunkon is találkozhattak. A Magyar Történelmi Társulat elnökével a különböző korszakok lehetséges megközelítéseiről és azon belül is a pedagógusok szerepéről beszélgettünk.

Az elmúlt időszakban két konferenciát is rendeztek az emlékezetpolitika témájában, melyekről beszámolót olvashatnak; *Honnan jöttünk, kik vagyunk?* címmel a magyarok eredetének kutatásáról értekeztek, illetve megtartották az *I. Nemzeti Emlékezetpedagógiai konferenciát* is. A Hazáért körút keretében négy történelmi vonatkozású helyszínt járhatunk be, amennyiben részt veszünk a túrán; a részletekről *Rodics Eszter* és *Gránitz-Pápai Judit* meséltek.

Rendszeresen tartanak történelmi vetélkedőt a Heves megyei Kísánán, ahol a hagyományörző módon megrendezett *Kalandozó vetélkedő* tavaly a Legendás bajvívók témát dolgozta fel. Ópusztaszeren már egy másik vetélkedővel ismerkedhetünk meg, ez a *KerekEmese-vetélkedősorozat*. A vetélkedőn az elmúlt 15 évben mintegy 8000 általános iskolás diák vett részt határon innen és azon túlról, a célkitűzéseik között pedig szerepel, hogy a gyerekek megismerjék saját gyökereiket, közösségük múltját és tradícióit.

Martin Jánosné magyar-történelem szakos tanár írásából ezúttal ízelítőt kaphatunk abból, hogy mit jelent magyarnak lenni, mi is az a hazaszeretet. Minezek mellett egy igazán innovatív fejlesztést ajánlunk a figyelmükbe: ez a Jeles napok portál, mely dekoratív módon foglalja össze a feldolgozandó jeles napok körét; a részletekről *Fási Andreát*, az Oktatási Hivatal szakmai vezetőjét kérdeztük.

Aktuális rovatunkban egy igen neves évfordulóval foglalkozunk: január 3-án ünnepelte volna századik születésnapját *Nemes Nagy Ágnes* költőnk. Zseniális versei mellett azonban – nem sokan tudják, de – korábban lapunk elődjének, a *Köznevelésnek* is a munkatársa volt 1946-tól néhány évig. Egyik írását a hátsó belső borítón olvashatják.

Helytörténeti kitekintő című rovatunkban ez alkalommal Esztergomba látogattunk, virtuális kalauzunk pedig *Rózsár Dánielné Berényi Mónika* pedagógus volt. *Érettségi változások* rovatunkban a magyar nyelv és irodalom tantárgy várható változásait vettük górcső alá, *Lélekbúvár* rovatunkban pedig a *Rozmaring kunyhó* bábsorozat kapcsán beszélgettünk a bábozás hatásairól *Polányi Viktória* tanácsadó szakpszichológussal. *Van új a NAT alatt* rovatunkban ezúttal a biológia tantárgy újításairól kérdeztük *Veres Gábor* tananyagfejlesztőt.

Lapszámunk olvasásához kellemes időtöltést kívánok!

Új Köznevelés magazin

Alapító: Emberi Erőforrások Minisztériuma

Kiadó: Oktatási Hivatal (OH)

Felelős kiadó: Brassói Sándor, az Oktatási Hivatal megbízott elnöke

Felelős szerkesztő: Kamp Alfréd
fősztályvezető

Főszerkesztő: Indri Dániel Janisz

Szerkesztő: Karkó Ádám, Németh Gábor

Szerkesztőbizottsági tagok: Kaposi József,
Ötvös Zoltán

Olvasószerkesztő: Gyimesné Szekeres Ágnes

Tördelőszerkesztő: Pattantyus Gergely

Hirdetés: koznevelas@oh.gov.hu

Cikkeket az alábbi e-mail-címre várunk:

koznevelas@oh.gov.hu

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Meg nem rendelt cikkekért nem áll módunkban honoráriumot fizetni.

SZERKESZTŐSÉG:

Cím: 1074 Budapest, Rákóczi út 70–72.

E-mail: koznevelas@oh.gov.hu

Honlap: folyoiratok.oh.gov.hu/uj-koznevelas

Layout-tervek: Salt Communications Kft.

Címloldal fotó: Indri Dániel Janisz

Fotók: Shutterstock.com

ISSN 2064-0625

Terjedelem: 3 ív

Tartalom

BEKÖSZÖNTŐ

- 1 Indri Dániel Janisz: Legyen az emlékezés nemzeti minimum!

AKTUÁLIS

- 3 Köznevelés, katedra, költészet – Nemes Nagy Ágnes „ismeretlen” arcai

OKTATÁS-NEVELÉS

- 7 ÉRETTSÉGI VÁLTOZÁSOK > **Magyar nyelv és irodalom**

VAN ÚJ A NAT ALATT

- 10 **Biológia:** A természet megismerése – interjú **Veres Gábor** tananyagfejlesztővel

LÉLEKBÚVÁR

- 12 Minták és megoldások nehéz témákra – interjú **Polányi Viktória** szakpszichológussal

A HÓNAP TÉMÁJA: EMLÉKEZETPOLITIKA

- 16 Egyéni sorsok, általános közérzet – interjú **Hermann Róberttel**, a Magyar Történelmi Társulat elnökével
- 21 A magyarság származása – beszámoló a Honnan jöttünk, kik vagyunk? elnevezésű kerekasztal-beszélgetésről
- 22 Hazáért körút – interjú **Rodics Eszter** és **Gránitz-Pápai Judit** szervezőkkel
- 28 Kalandozó történelmi vetélkedő Kisnánán – Legendás bajnívók
- 31 Egy komplex világszemléletért – bemutatkozik a KerekEmese-vetélkedősorozat
- 34 Beszámoló az I. Nemzeti Emlékezetpedagógiai konferenciáról
- 36 Martin Jánosné: Magyaroknak lenni
- 40 Jeles napok élményalapú feldolgozása – interjú **Fási Andreával**, az Oktatási Hivatal szakmai vezetőjével

A MI VILÁGUNK

HELYTÖRTÉNETI KITEKINTŐ

- 42 Esztergom: A kis perspektívákból születik meg a történelem
- 44 Kulturális ajánló
- 46 Évfordulók
- 47 Iránytű
- 48 Pályázatok

Köznevelés, katedra, költészet

Nemes Nagy Ágnes „ismeretlen” arcai

2022. január 3-án ünnepelte volna századik születésnapját Nemes Nagy Ágnes költő, műfordító. Szerencsére nem sokaknak kell bemutatni a Bors néni-versek szerzőjét, ám kevesen tudják róla, hogy milyen sok szállal kötődött az oktatáshoz-neveléshez, sőt e téren újságíróként is tevékenykedett: 1946-tól néhány évig a Köznevelés munkatársa volt! ▶

Szöveg: **Maczák Ibolya** | Fotó: Fortepan / Hunyady József

Nemes Nagy Ágnes a rendelkezésünkre álló források szerint megfellebbezhetetlen irodalmi tekintélynek tartották kortársai: hatalmas műveltsége, erkölcsi tartása és ezekből (is) adódó, kérlelhetetlen szigora miatt egyaránt tisztelték közeli ismerősei és barátai. Ha azonban az oktatás, a nevelés, a pedagógia szűrőjén keresztül vizsgáljuk munkásságát, számos kevésbé emlegetett vonását ismerhetjük meg: humorát, empátiáját, gyerekszeretetét, tanári vénáját. A sors furcsa játéka, hogy lényegében ezek hozták meg számára költőként is az országos népszerűséget és sok-sok évvel halála után (némiképp kacskaringós úton) a világhírt is.

A Köznevelés műhelyében

Kevesen tudják Nemes Nagy Ágnesről, hogy lapunk munkatársa volt – méghozzá annak korai éveiben, nem sokkal az indulást követően. Újságírói munkája révén tehát (amint egy interjúban megjegyezték róla), a pedagógiához gyakorlati és elméleti szálak egyaránt fűzték. A lapnál több területen is kipróbálhatta magát: készített riportokat, írt könyvismertetőket és vezette a napi- és hetilapok nevelőket érdeklő cikkeiről szóló rovatot. Egyiket sem hétköznapi színvonalon tette: az elsők között tudósított például a *Sztehlo Gábor* által igazgatott gyermekotthonról. Történelmi ismereteink birtokában mai szemmel meglepően bátor cikk ez 1947-ből: éppúgy szó esik benne a háború sajátosságos következményeiről („A háborús emlékek feloldása éppoly nehéz feladat itt is, mint a társadalomban...”), mint Gaudiopolis önkormányzatáról (!). Nemes Nagy Ágnes pedagógiai tárgyú cikkeit éppúgy életműve részeinek tekintette, mint verselméleti munkáit: esszéköteteteiben a *Köznevelés*ben megjelent hosszabb írásai is helyet kaptak.

A könyvismertetőket és a pedagógiai tárgyú hírek szerkesztését nem mindenki tekintené alkotómunkának. Nem tudjuk, miként vélekedett erről Nemes Nagy Ágnes, de jelent meg a *Köznevelés* hasábjain olyan írása az egyik ilyen témájú rovatban, mely a későbbiekben hivatkozási alappá vált az irodalomtörténészek számára is. Ebben sajátos szemszögből mutatta be *Kassák Lajos Hatvan esztendő* című könyvét, megjegyezve egyebek mellett azt is, hogy „arra emlékeztet bennünket, hogy a Nyugat-nemzedék kortársa ő, *Ady*, *Babits*, *Kosztolányi* évszámához tartozik, ahhoz az írói sorhoz, amely a mi nemzedékünk számára már vitathatatlanul klasszikusnak számít. Így jövünk rá, hogy klasszikus íróval élünk egy korban.”

Összességében tehát elmondható, hogy Nemes Nagy Ágnes a *Köznevelés* munkatársaként egyaránt volt irodalmár és pedagógus. Sőt, költő is, hiszen emlékei szerint versírásra (*Villamos*) is ihlette az útvonal, amit otthonától a Szalay utcai szerkesztőségig megtett. Pályaképeének ismertében joggal állíthatjuk, hogy itteni munkájában – mint cseppben a tenger – életművének számos jellegzetes vonása fellelhető.

Költő és katedra

Harmincas éveie elején a Petőfi Sándor Gimnáziumban tanított – csupa fiút, hiszen lányok akkor még nem járhattak oda. Egyik tanítványa ilyenek látta az irodalmi berkekben szigorúnak, már-már kérelhetetlennek tartott költőnőt: „Kellemes jelenség volt, érdekesen, színesen adott elő, sokat mosolygott az órán, s megkülönböztetés nélkül kedvesen bánt a legjobb és a leggyengébb tanulókkal.” Volt olyan diákja, aki később bevallotta, hogy csak miatta tanult meg (sok gyakorlással) majdnem olyan gyorsan írni, mint ahogyan tanárnője beszélt, hogy minden szavát lejegyezhesse. Nem is csoda: szenvedélyesen tanított.

Az irodalmi szakkörön órákon keresztül, szinte szavanként elemzett egy-egy, diákok által érthetetlennek tartott verset. A maga költészetét azonban sohasem említette, ezért az intézményben sokan nem is tudták, hogy tanárnőjük ki is valójában. Tanári munkájában azonban mégis helyet kapott (egyfajta búvópatakként) irodalmár mivolta, hiszen egyik tanítványa a következőképpen gondolt vissza rá: „Megtanított bennünket a szavak tiszteletére, a szép kiejtés fontosságára. Verssorról verssorra haladva, könyörtelen következetességgel bontotta fel a vers szövetét, ráébresztve az osztályt a költői mesterség szigorú szépségére.”

Mester és tanítvány

Leghíresebb diákja a pár évvel ezelőtt elhunyt költő, író, műfordító, *Tandori Dezső* volt. Ezt a mester-tanítvány kapcsolatot mindketten büszkén vállalták életük végéig. Annál is inkább, mivel ez nemcsak a magyarórákra, irodalmi szakkörökre és versenyekre korlátozódott: lényegében Nemes Nagy Ágnes fedezte fel Tandori tehetségét és minden módon támogatta annak kibon-

takozását a tanórákon kívül is: ő adta a kezébe *Tóth Árpád* verseit és a Nyugat-kiadta novellásköteteket, ő egyengette útját a *Petőfi*-pályázatokon, és állítólag neki köszönhető, hogy Tandori felnőttként is fejből tudta *Kosztolányi Dezső Hajnali részegségét*.

Mindez nem kevés, de amint az Tandori „hivatalos” életrajzából is tudható, már igen fiatalon bekerült gimnáziumi tanárának, Nemes Nagy Ágnesnek írói-baráti körébe – azaz *Mészöly Miklós*, *Polcz Alaine*, *Mándy Iván*, *Kormos István* és *Weöres Sándor* társaságába. Nem is akárhogyan: megrendítő Nemes Nagy-nekrológiájában Tandori megemlékezett arról a délutánról, amikor a műfordítóként is tevékenykedő költőnő felolvasta frissiben készült, nagyszerű *Rilke*-fordításait neki és egy másik vendégnek. Az alkalmi hallgatóság ez utóbbi tagját történetesen *Ottlik Gézá*nak hívták...

Nemes Nagy Ágnes pedagógusi elhivatottságát jól jelzi, hogy tanítványa egyetemi felvételijének éjszakáján nem aludt az izgalomtól. Nemcsak a vizsga sikeressége miatt aggódott: elsősorban a felelősség súlya nyomta. Annak tudata, hogy az általa rajongásig szertett, ám igencsak göröngyösnek tetsző bölcsészpálya felé terelte egyik legkedvesebb tanítványát. Jellemző a történetre, hogy a későbbiekben nem ő, hanem Tandori emlékezett meg erről számos interjúban.

Hivatásos versértő

Nemes Nagy Ágnes költőként sem tagadta meg tanári hivatását. Számos esszéje jelent meg versekről, de ezekben nem a szakmabeliekhez szólt, sokkal inkább a nagyközönséghez, melynek tagjait jó pedagógusként kalauzolta a versek erdejében. Számos verselemzése látott napvilágot, s ezekben úgy írt költőtársairól, ahogyan senki: értőn, találóan, sajátos szemszögből, de a túlzott bizalmaskodás és benfennteskedés látszatát is kerülve. Különösen fontosak egyik barátjáról írt sorai: „*Pilinszky* más. Mindenki más, de vannak másabbak. *Pilinszky* ilyen másabb a magyar költészetben és a költészetben, vagyis csakugyan más, igazi más, mélyen eltérő, ritka, valószínűtlen. [...] Ha végigment az utcán, az ötvenes évek sötét, pesti utcáján, rövid, szűk vállú kabátkájában, úgy ment, mint egy üldözött legenda. Az is volt. Üldözött, az irodalomból kitaszított és teljesen ismeretlen legenda; legfeljebb katakombatársai suttogták szájról szájra, fülből fülbe.”

Nemes Nagy Ágnes szól az alkotói folyamatokról, a versek születéséről, s jelent meg írása arról is, hogy miként érhető tetten hétköznapijainkban a költészet. Ezzel kapcsolatos, sajátos szemléletét jól tükrözi a következő sorok: „Ha a költészet olyan az irodalmi műfajok között, mint zenében a kamarazene, akkor tudomásul kell vennünk, hogy még zenekedvelőben is ritka, aki reggeltől estig kamarazenét akar hallgatni. Ezt szépen belátva, nagyzási hóbort volna tőlünk, költőktől, ha azt kívánánk, hogy az olvasók reggeltől estig verset olvassanak. De azért érnek minket néha kellemes meglepetések. Vannak pillanatok, amikor kiderül, hogy a vers mégis hat, váratlan, szinte érthetetlen módon, rejtélyesen kívájjva a maga medrét a befogadóhoz.”

Érettségi változások: MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

A közismereti érettségi vizsgatárgyak 2024. május-júniusi vizsgaidőszaktól érvényes vizsgakövetelményei

2024-től kezdődően a felmenő rendszerben tanulók számára új, változó vizsgakövetelmények lépnek érvénybe. **Érettségi változások** című rovatunkban tantárgyanként kerülnek terítékre a kötelező vizsgatárgyak bizonyos változási szisztémái. Aktuális lapszámunkban a magyar nyelv és irodalom tantárgyat vizsgáljuk meg.

Szöveg: Karkó Ádám

2020-ban a *Nemzeti alaptanterv* és *Kerettantervek* bevezetését követően elkészültek a hozzájuk illeszkedő részletes érettségi vizsgakövetelmények is. A követelmények alapján először a 2023/2024-es tanévben, a május-júniusi érettségik alkalmával adnak számot tudásukról a vizsgázók.

A megújuló érettségi vizsgakövetelmények – általánosan interpretálva, az összes érettségire vetítve – korszerű értékelési módszereket határoznak meg, amelyekkel az eddiginél szélesebb teret adnak a diákok önálló problémamegoldásának és kreativitásának. Továbbra is megmaradt az érettségi vizsga kétszintű rendszere, melyben a kötelező vizsgatárgyak sem változtak meg, így a magyar nyelv és irodalom is a kötelező érettségi vizsgák hétfői napjára esik majd, ahogyan azt már megszokhattuk.

Változtatások sok tekintetben

A legszembetűnőbb változtatások a magyar nyelv és irodalom érettségi vizsgakövetelményeiben történtek. Bár az eddig megismert érettségi vizsgakövetelményekhez képest az érettségi feladatsor felépítése sokban nem változott, a számon kérhető fogalmak körét a *Kerettantervek* 5–12. évfolyamra érvényes előírásaiban szereplő fogalmak alkotják. Ilyenformán tehát bővítések, betoldások és elhagyások jellemzik a 2023/2024-es tanévtől valós lábakra álló érettségi vizsgakövetelmény-rendszert.

A 2017-től érvényes vizsgakövetelmények részletes leírásában a kompetenciákon érthettük eddig közép- és emelt szinten egyaránt a

- Szövegértést (= Míg a 2017-es követelményrendszerben benne volt, addig a 2024-es várható követelményekből már a CD-ROM felhasználói ismerete már eltűnt, továbbá *A cél, a kommunikatív kontextus meghatározása, a szerzői vélemények, álláspontok*

felismerése, rekonstruálása, értékelése írott megnyilatkozásokban kompetenciarész is teljesen kimaradt, illetve emelt szinten még a *Fogalmak értelmezése, meghatározása, összehasonlítása történeti kontextusokban is*, továbbá a *Fogalmak változó érvényességéből következők megfogalmazása (pl. a köznyelvi norma alakulása, az irodalmiság fogalmának változásai)*;

- Írásbeli szövegalkotást;
- Szóbeli szövegalkotást, beszédet;
- Fogalomhasználatot.

A kompetenciákat követi elsősorban a magyar nyelv, majd az irodalom ismeretkörök érettségi vizsgakövetelményeinek meghatározása.

A magyar nyelv tekintetében az alábbi témakörök maradtak meg – illetve egy változtatáson és egy bővítésen kívül –, a következők szerint alakultak a témakörök:

- Kommunikáció (= *A Pragmatika* ismeretkörének követelményeiben az emelt szintű vizsgából kimaradt a „Deixis” tananyag, valamint *A tömegkommunikáció* ismeretköre bővült *A főbb médiumfajok ismerete; Az internetes felületek mint kommunikációs csatornák*, valamint *A reklámok funkciója, működése, hatása* témakörökkel, továbbá kimaradt a *Néhány tömegkommunikációs műfaj* témája.)
- A magyar nyelv története (= *A nyelv mint történeti képződmény* című ismeretkör középszintű vizsgakövetelményében *A szókészlet változása a magyar nyelv történetében* váltotta a korábbi *Nyelvi változások felismerése a jelenkorban és múltban, példák alapján* című témakört. Továbbá emelt szinten módosították a *Szinkrón és diakrón nyelvszemlélet-et* a *Szinkrón és diakrón kutatási módszer-re*, valamint beiktatták az *Összehasonlító nyelvszemlélet: nyelvünk helye a világban* című követelményt is. A *Nyelvművelés*

ismeretkör a 2020-as Nat alapján készült érettségi vizsgakövetelményekből teljes mértékben kimaradt.)

- Ember és nyelvhasználat (= *Az Ember és nyelv ismeretkör emelt szintje bővült Az emberiség információs forradalmai* és *A nyelv és a kultúra viszonya* című ismeretekkel. Az *Általános nyelvészet* emelt szintjéből kikerült *Az anyanyelv és más, tanult, ismert nyelvek jellemző tulajdonságainak összehasonlító megfigyelése* című anyagrésze. A *Nyelvváltozatok* ismeretkör középszintű anyagrészeit alapvetően összevonták, komoly változás nincs, azonban az emelt szintű követelményben sok korábbi elvárással szemben egyetlen plusz követelményrész szerepel, az *Egy adott nyelv-járási terület és a nyelvi norma eltérései*. Az 2017-es érettségi vizsgakövetelményekben szereplő *Nemzeti-ségi nyelvhasználat és határon túli magyar nyelvűség* témáit beintegrálták a *Nyelv és társadalom*, valamint az újabb szegmensekkel bővülő *Nyelv és politika, nyelv-művelés* ismeretkörökbe.
- A nyelvi rendszer (korábban: A nyelvi szintek) (= *A nyelv mint jelrendszer* ismeretkörrel bővült a témakör. A *helyesírás* ismeretköre teljes mértékben kimaradt. Az Alaktan és szótan emelt szintű követelményei között helyett kapott a *Szófajváltás, többszófajúság, átmeneti szófajok*. A *Mondattan* ismeretkör emelt szintű követelményeibe bekerültek a *Mondatok elemzése szerkezeti vázlatlaltal, a Rendszermondattal, szövegmondattal, valamint A szinteződés, tömbösödés a mondatban*.)
- A szöveg (= *A szöveg és a kommunikáció* középszinten *A szöveg fogalma, jellemzői* témával bővült, emelt szinten viszont csak *A szövegek jellemzőinek rendszerezése* maradt téma. A szöveg szóban és írásban emelt szintű követelményeiből *A szövegfonetika jelentősége, funkciója (hangsúly, hanglejtés, hangerő, szünet, beszédtempó)* kikerült. A Szövegértelmezés ismeretkör középszinten *A szövegfonetikai eszközök és az írásjelek szerepe a szöveg értelmezésében*, emelt szinten pedig *A szöveg és a szöveget kiegészítő nem szövegszerű elemek (kép, ábra, táblázat, tipográfia) kapcsolata* anyagrésszel bővült. Az intertextualitás emelt szintjére behúzták *A szövegek transzformációi: pl. mém* témát.
- A retorika alapjai (= A nyilvános beszéd középszintű követelményeiben helyett kapott *A tanulók életével, mindennapjaival összefüggő nyilvános megszólalások – a kiselőadás és a vizsgafelelet felépítése, Az állásinterjú [egy másik ismeretkörből került át], A szónoki beszéd fajtái [tanácsadó beszéd, törvényszéki beszéd, alkalmi beszéd] és jellemzői*, valamint az emelt szintű követelményeibe bekerült a *A szójáték és a retorika*.) *Az Érvelés, megvitatás, vita* követelményeinek emelt szintű követelményei közül *A legfőbb érvelési hibák* átkerült a középszintű vizsgarészre. *A szövegszerkesztés eljárásai* rész kikerült az elvárásokból.
- Stílus és jelentés (= *A Szóhasználat és stílus* emelt szintű részébe bekerült a *Stílusparódia*, amely a korábbi *Jelentésszerkezet, jelentéselem, jelentésmező, jelhasználati szabály* és a *Denotatív, konnotatív jelen-*

tés követelményeket váltotta. A *Stílus*eszközökben az emelt szintről középszintre tevődött át a *Hangszimbolika*. *Hangutánzás, hangulatfestés*, valamint középszinten bővült a *Szóképek: hasonlat, metafora, megszemélyesítés, szinestézia, metonímia, szinekdoché; összetett szóképek: allegória, szimbólum felismerése, elemzése és értelmezése szépirodalmi és egyéb szövegekben* témával. A *Stílusréteg, stílusváltozat* emelt szintjéről kimaradt *A tudományos és a szakmai stílus sajátosságai*.)

- Digitális kommunikáció (= A 2020-as Nat-ra épülő érettségi vizsga követelményrendszerében jelent meg először.)

Az irodalom vizsgakövetelményei túlnyomórészt megváltoztak. Az eddig megszokott kötelező életműveken kívül több más szerző életművével bővültek az irodalom tematikai egységei. Az irodalom tekintetében az alábbi témakörök maradtak meg (vagy adott esetben tematikai megnevezésük):

- *Művek a magyar irodalomból I. Kötelező szerzők*, amely a 2020-as Nat szerint az *Életművek a magyar irodalomból. Kötelező szerzők* megnevezést kapta (= Az eddig kötelező 6 szerző kívül [Ady Endre, Arany János, Babits Mihály, József Attila, Kosztolányi Dezső, Petőfi Sándor] még négy szerzővel bővült a témakör: *Herczeg Ferenc, Jókai Mór, Mikszáth Kálmán, Vörösmarty Mihály*.)
- *A Művek a magyar irodalomból II. Választható szerzők* helyett a *Szerzők, művek, korszakok a régi magyar irodalomból a 18. század végéig. Választható szerzők* témakörbe tartozó ismeretekről kell számot adniuk tudásukról a diákoknak (= A szerző szerinti felsorolást szerzők és korszakok szerint felsorolásra módosították.)
- Portrék, metszetek, látásmódok a 19–20. század magyar irodalmából. Választható szerzők
- Művek a világirodalomból
- Metszetek a 20. századi délvidéki, erdélyi, felvidéki és kárpátaljai irodalomból
- Színház és dráma
- *A Művek a magyar irodalomból III. Kortárs szerzők* című egység *Művek a kortárs magyar irodalomból* címet kapta
- az Nat szerinti érettségi rendszerben egy 8. témakörrel is bővült a vizsgarendszer, méghozzá *Az irodalom határterületei* VAGY *Regionális irodalom* címmel ellátott tematikai egységgel.

Az ismeretkörhöz tartozó *Értelmezési szintek, megközelítések* című rész a következőképpen alakult:

- *Témák, motívumok* tematikai egység – *Témák, motívumok, toposzokra* változtatták;
- Műfajok, poétika;
- Korszakok, stílustörténet;
- Irodalomtörténet.

A 2024-től érvényes vizsgaleírás

A továbbiakban megnéztük, hogy a magyar nyelv- és irodalom középszintű vizsgakövetelményeiben hogyan épül fel

A) Az írásbeli dolgozat pontszámainak összesítése

Szövegértési-nyelvi feladatsor		40 pont
Irodalmi feladatlap		20 pont
Műértelmező szövegalkotás	Tartalmi minőség	30 pont
	Nyelvi minőség (Szövegszerkezet 5 pont. Nyelvi igényesség 5 pont)	10 pont
Helyesírás		-8 pont
Íráskép		-2 pont

B) A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

1. Magyar nyelvi tételsor

Témakörök	Kommunikáció	A magyar nyelv története	Ember és nyelvhasználat	A nyelvi rendszer	A szöveg	A retorika alapjai	Stílus és jelentés	Digitális kommunikáció
Tételek száma (legalább-legfeljebb)	2-4	2-4	2-4	2-4	2-4	2-4	2-4	1

2. Irodalom tételsor

Témakörök	Tételek száma
1. Életművek. Művek a magyar irodalomból. Kötelező szerzők	10
2. Szerzők, művek, korszakok a régi magyar irodalomból, a 16-18. századból. Választható szerzők	1
3. Portrék, metszetek, látásmódok a 19-20. század magyar irodalmából. Választható szerzők	2
4. Metszetek a 20. századi délvidéki, erdélyi, felvidéki, kárpátaljai irodalomból	1
5. Művek a kortárs magyar irodalomból	1
6. Művek a világirodalomból	2
7. Színház és dráma	2 (Egy tétel a magyar irodalomból, egy tétel a világirodalomból)
8. Az irodalom határterületei VAGY Regionális irodalom	1

C) Értékelési kritériumok és pontszámok

Tartalmi minőség – irodalomból összesen 25 pont, magyar nyelvből összesen 15 pont a következő kritériumok mérlegelésével:	Irodalmi, nyelvi, kulturális tájékozottság
	Tárgyi tudás
	Szövegismeret, szövegértés
	Feladatmegoldó képesség
	Gondolatgazdagság
	Önálló vélemény
Nyelvi minőség – a két feleletre összesen 10 pont a következő kritériumok mérlegelésével:	A feladat kifejtettsége
	Rendszerezés, lényegkiemelés
	Logikus gondolatmenet
	Világos, tagolt szöveg- és mondat szerkesztés
	Megfelelő szókincs, szóhasználat
	Érthető előadásmód

Az emelt szintű vizsgánál A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői és Az értékelés szempontjai részek alapvetően nem változtak, azonban a pontszámok tekintetében vannak eltérések, valamint a követelményrendszer sokkal nagyobb tudástárból kéri számon a tanulók ismereteit.

Részletek:

https://www.oktatas.hu/koznevelas/erettsegi/kozismereti_vizsgatargyak_2024tol

Részletes érettségi vizsgakövetelmények a 2012-es Nat alapján:

https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/erettsegi/vizsgakovetelmenyek2017/magyar_nyelv_es_irodalom_vk.pdf

Részletes érettségi vizsgakövetelmények a 2020-as Nat alapján:

https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/erettsegi/vizsgakovetelmenyek2024/magy_nyelv_es_irod_2024_e.pdf

A természet megismerése

Interjú Veres Gábor tananyagfejlesztővel

A biológia egy klasszikus tudomány, a kutatások több évszázadra nyúlhatnak vissza, az ember azonban csak a XX. században kezdte megérteni az élet működésének lényegét. A biológiaoktatás három fő pillére az élő állapot mibenléte, a bioszféra működése és az ember egészsége. A 2020-ban életbe lépett Nemzeti alaptanterv (NAT) és kerettanterv újdonságairól és lehetőségeiről **Veres Gábor** tananyagfejlesztővel beszélgettünk.

Szöveg: Karkó Ádám

Milyen főbb változásokat tartalmaz az új, 2020-as Nemzeti alaptanterv és a biológia kerettanterv?

Az ezredforduló óta megfigyelhetők akár nemzetközi, akár hazai szinten a természettudományos oktatás és nevelés válságjelenségei, amelyekre különféle válaszok is születtek. A probléma nemzetközi és hazai vizsgálata, az ebből leszűrhető következtetések és iránymutatások hatással voltak a *Nemzeti alaptanterv* megújítására is. Ezt a problémát tükrözte a 2012-es NAT is, amelyben az *Ember és természet* műveltségterület egységes formában jelenítette meg a természettudományos diszciplínákat, míg „a képességfejlesztés vagy ismeretek” kérdéskör gordiuszi csomójának átvágását a közműveltségi tartalmak NAT-on belüli felsorolása jelentette. A 2020-as NAT-ban a *Természettudomány és földrajz* tanulásterület már kevésbé integrált, szaktárgyakra különülő formában jelent meg. Továbbra is közös jellemző ugyanakkor annak hangsúlyozása, hogy a mindennapi életben is jól alkalmazható természettudományos műveltség mindenki számára elérhető. Erre példa a biológia területén napjainkban a világhátréteg és kezelési módjának megértése, de számos hírt olvashatunk a bioszférát érintő globális problémákról is. A NAT, majd a kerettantervek kidolgozása és a tananyagok elkészítése 2017 októberétől zajló, következetes és egységes folyamat, amelynek részeként a természettudományos tantárgyak, ezen belül a biológia megújítása is történik.

Melyek azok a tanítási és tanulási módszerek, amelyeket érdemes alkalmazni a biológia tantárgy oktatása és tanulása során?

Univerzális megoldások nincsenek, inkább egy módszertani eszközkészletet kínálhatunk. Ennek alapjait a tanári attitűdök és képességek jelentik. A NAT tanu-

lásfelfogása szerint a tanári munka kevésbé a tudás-átadó, inkább a tudásépítő szerepben lehet hatékony. A biológiatanítás-tanulás középpontjában a gondolkodásfejlesztés áll. Fontos, hogy a csoportmunka kiemelt szerepet kapjon, ebben a tanár támogató szerepére is szükségük van a tanulóknak. A tartalmi tudás közös építése mellett fontos az elmélyülés lehetősége, hogy egyre hatékonyabban használjanak bizonyos készségeket a diákok. A csoportokban a tudás és képességek szintje eléggé heterogén lehet. A több előzetes ismerettel rendelkező, koherens elméleti struktúrát ismerő diák párba kerülhet egy nála kevesebb ismeretanyaggal rendelkező, ugyanakkor kreatívabb diákkal. Ezáltal némiképp kiegyensúlyozzák, inspirálják is egymást, a tudásuk is sokkal relevánsabbá válik.

Milyen célt tűztek ki maguk elé a biológiaoktatás megújításával?

A tantárgyak alaptantervi különválásának értékhorozó és veszteség oldala is van. Az értéknek tekinthető, hogy visszahozhatunk olyan tudás- és képességelemeket, amelyek sajátosan a biológiára vonatkoznak, és nem keverhetők össze más természettudományos tantárgyakkal.

A veszteségoldal viszont az, hogy a természettudományos gondolkodás közös törvényszerűségei, a képességfejlesztés eszközei ismétlődő módon jelennek meg az egyes tantárgyakban, miközben ezeknek van egy közös metszete. A célunk az volt, hogy ezek a kapcsolódó pontok összeérjenek. A változások részletesebb elemzése arra is rávilágít, hogy a biológiaoktatás megújítása a hangsúlyok eltolódását, új képességterületek beemelését is jelenti. Ilyen például a természettudományos gondolkodási és vizsgálati készségek fejlesztése, amely a PISA- vizsgálatban nálunk sikeresebb országokban

(például Kínán belül Sanghajban vagy Finnországban) is ezen a pályán haladnak. A természettudományos megismerés sajátosságai, a tudás eredetének és megbízhatóságának kérdései (*Nature of Science*) jobban beépülhetnek akkor, ha van egy integráltabb látásmód a természettudománnyal kapcsolatban.

A tantárgyközi változások mennyiben jelentősek? Milyen eltéréseket figyelhetünk meg?

A természettudományos nevelés már említett válságjelenségeire részben válaszként merült fel hazánkban is – inkább a fizika és a kémia esetében – a *science*-típusú oktatás, amely nem azonos az integrált oktatással, de nem is zárja ki azt. Az univerzális és előíró követelmények esetén a diákok nagyobb része elvesztí a fonalat, nem tudja követni a tanulás menetét, nem értik az elvont szakkifejezéseket és a matematizált elemeket, emiatt sokan elfordulnak ezektől a tantárgyaktól. Probléma volt azzal is, hogy a biológiai, illetve a fizikai és a kémiai ismeretek tanítása nem volt eléggé összehangolt, kevésbé épültek egymásra ezek a tantárgyak. Erre a problémára a jelenlegi A és B típusú tankönyvek más-más megoldást kínálnak, beépíthetik ezeket az ismereteket vagy a fejezetek tanulásának sorrendjét igazíthatják hozzá a társtudományok helyi tanterveivel. Fontos változás lesz, hogy az emelt szintű biológiát tanuló csoportokban mélyebb fizikai és kémiai alapozással találkozhatnak az érettségire készülők.

Mennyiben változott meg a biológiatankönyvek struktúrája? Történtek metodikai változtatások?

Igen, történtek. A biológiatankönyvek esetében, főként a már megjelent középiskolás tankönyvekben például nem tartottuk relevánsnak és hatékonynak pusztán csak leírni bizonyos betegségeket. Inkább az volt a fókuszban, hogy az egészséges gyerekek szempontjából hogyan fogható meg az egészségműveltség. Célunk volt, hogy a diák megértse a saját szervezetének működését, értően és felelősséggel tudjon róla gondolkodni. Egy egészségügyet bemutató fejezet is található a tankönyvekben, amely abban igazítja el a diákokat, hogy hogyan működik ez a rendszer, melyek azok a diagnosztikai és terápiás eljárások, amelyekkel a mindennapi környezetünkben is találkozhatnak. Strukturális változás az is, hogy az aktív tanulás támogatása érdekében a gondolkodtató és fejlesztő feladatokat beépítettük az A-típusú tankönyv leckéibe. Ezek egyéni és csoportmunkára, osztálytermi vagy otthoni tanulásra is alkalmasak, így a tanulók tudásépítéssel párhuzamosan fejlesztik a képességeiket.

Milyen lehetőségek nyílnak meg a diákok számára a biológia behatóbb ismeretével?

A modern kort, a mi korunkat megérteni valódi multidiszciplináris feladat lenne. Éppen a járványhelyzet mutatja meg, hogy bármennyi tudást is igyekszünk önteni az emberek fejébe, mégsem az fogja meghatározni a legtöbb ember gondolkodását. A mélyebb pszichés beállítódás és működés alapozza meg azt, ha valakiben kialakul a tudomány iránti szkepticizmus, az alter-

natív tények elfogadása. Azt is mondhatnám, hogy ez a posztmodern világ eléggé meghasonlott. Bizonyosságot adhat a hit, de fontos a bizonyítékokra alapozottság, a tények tisztelete is. A biológia arra ad lehetőséget, hogy ha valaki pszichésen kész a tények elfogadására, akkor ehhez kellő tudást párosíthat. Ugyanakkor az sem kizárható, hogy bármely tény birtokában ne kezdjen el másképp gondolkodni. Manapság ráirányul a figyelem a molekuláris szintű biológiai jelenségek fontosságára. A biológián belül számos olyan tudáselem van, amely megértéséhez rendszerszintű gondolkodás, az összefüggések elemzése szükséges. Ilyen például az invazív, idegenhonos fajok egyre gyakoribb megjelenése. Mi áll annak hátterében, hogy hiányzik az ökológiai rendszerből a kártevő poloska ellensége, vagy egy járvány miként tör be az ember életébe? Az elemzési képesség, a rendszerben való gondolkodás, a folyamatok átlátása a társadalom és a gazdaság számos területén, de a mindennapi életben is hasznos képesség. A biológia új tananyagában ennek a gondolkodásmódnak a fejlesztésére is törekedtünk.

Mivel változott a biológia tantárgy elméleti tananyaga, miként módosulnak a 2023/2024-es tanévtől az érettségi vizsgák?

A követelményrendszer formai struktúrája, a fő témakörökre való tagolása nem változott. A vizsgakövetelményekben viszont hangsúlyozottan a gondolkodási típusok, készségek vannak megfogalmazva, és sokkal több gondolkodástípus is szerepel bennük. Vagyis önmagában nem egy ismeret felidézése a feladat, hanem például az elemzőképeséget, korrelatív gondolkodást, valószínűségi gondolkodást is igénylik a megoldások. Az új követelményekben fontosabb szerepet kapnak bizonyos elemek, például a molekuláris módszerek, a génműködés, az öröklődés és evolúció bizonyos tartalmi. Az információk célzott elérése és a források közötti eligazodás képessége is hangsúlyosabb követelmény. A projektmunkákban elméleti és gyakorlati kutatásokat végeznek a diákok, ezekről rendszeresen beszámolnak. Ezek a tevékenységek az otthoni és a jelenléti oktatásban, egymást kiegészítve végezhetők. A projektmunka az érettségi követelményében nem újszerű, hiszen az önálló kutatásból elkészített projekt már korábban is létezett a biológiában. Ugyanakkor van egy másik értelmezése is a projektnek, miszerint egy adott időszakban az egész osztály, az egész tanuló-csoport vagy az egész iskola projekteken dolgozik. Ez pedig – ahogy *Csermely Péter* biokémikus professzor mondja – egy skálafüggetlen rendszert képes teremteni, ahol a tanórak monotóniáját időnként tematikus napok, iskolai szintű projektek színesítik.

Minták és megoldások nehéz témákra

2021 őszétől tizenkét héten át volt látható az M2 Gyerekcsatornán az új, magyar gyártású bábsorozat, a *Rozmaring kunyhó*. A sorozat egy varázslatos világot, a gubák univerzumát mutatja be. Az alkotók célja a szórakoztatás mellett az érzékenyítés, mert a kedves lények minden epizódban fontos, ám sokszor nehéz témákat járnak körül. A sorozat kialakításáról, a megjelenő témák feldolgozásáról **Polányi Viktória** tanácsadó szakpszichológussal beszélgettünk.

Szöveg: **Németh Gábor** | Fotó: MTVA/Zih Zsolt

A *Rozmaring kunyhó* főszereplője, Napraforgó a nagymamája kunyhójában találkozik a gubákkal. Kik ezek a kedves lények? Hogyan találták ki a különböző karaktereket? Miért a bábformátumot választották?

A gubák olyan kedves, kitalált lények, amilyeneket akár egy gyermek is elképzelhet a saját otthonába, környezetébe. Seregnyi olyan jelenségért „felelősek”, amiket a gyerekek szeretnek titokzatos indokokkal magyarázni: egy nyikorgó szekrényajtó, egy páratlan zokni – mind-mind lehetőséget adnak akár szorongásra, de a fantázia kibontakoztatására is. A *Rozmaring kunyhó* többek között ezekre a helyzetekre is pozitív alternatívát ajánl.

A sorozat karakterei mind egy-egy gyakori személyiségtípust személyesítenek meg; olyan tulajdonságsokrokat felvonultatva, amelyekkel már egész biztosan szinte minden kisgyermek találkozott. Van köztük művészlélek és tudományos érdeklődésű; lelkiismeretes és lusta, érzékeny lelkű és felszínesebb, különleges képességspektrumú és „átlagos”. Így remek terepet nyújtanak az azonosulásra: egyikük vagy másikuk viselkedésében, gondolataiban, érzéseiben egészen biztosan mindenki talál a sajátjával hasonlókat, vagy akár megegyezőket – így a sorozatban felvetett problémakörök és a bennük megtalált megoldások sokkal közelebbé, a saját életben is alkalmazhatóvá válnak.

A bábformátum a fenti azonosulási folyamatot támogatja, mélyíti el. Amikor mi magunk bábozunk, akkor tulajdonképpen saját érzéseinket, gondolatainkat adjuk a megszemélyesített báb szájába: rajta keresztül jelenítjük meg saját magunkat – gyakran olyan tartalmaknak is teret adva, amelyeket a saját „szerepünkéből”, a saját énünket képviselve nem tudnánk, nem akarnánk vagy nem mernénk megjeleníteni. A *Rozmaring kunyhó* ugyanakkor utat ad ezeknek a megnyilvánulásoknak; a szereplői transzparens módon képviselik önmagukat, így kettős célt érve: egyrészt mintát adva arról, hogy hogyan tudunk nehéz témákban is jól kommunikálni, megfelelő megoldásokat találni, másrészt eszközt adva a bábozás révén a gyerekeknek arra, hogy hogyan tudják saját nehéz témáikat szelepelni, egy érzelmileg viszonylag veszélytelen módon megjeleníteni.

Hogyan hatnak a mesék a gyerekek személyiségére?

A mese és a vele való belső lelki munka egymástól elválaszthatatlanul vesznek részt a személyiségformálásban. Egy mesében látott tartalom teljesen más színezetet kaphat egy későbbi beszélgetés, egy saját helyzettel való megfeleltetés kapcsán, mint pusztán önmagában. Mivel azonban napjainkban sajnos elég ritkán kerül sor a mesékben látottak csalonon belüli közös feldolgozására, „kibeszélésére”, nagyon fontosnak tartom, hogy a *Rozmaring kunyhó* epizódjai magukban hordozzák ezt a több nézőpontú feldolgozást, a nehezebb témákról való kommunikáció lehetséges módjait, útjait és megoldásait – így tulajdonképpen ezt a folyamatot már önmagában végigvezetik.

A mesék a modellkövetés és a normaalakítás folyamatai révén hatnak a gyerekekre: megtanulják belőle, mit szabad és mit nem az egyes közösségekben, bizonyos döntések milyen következményekkel járnak, s mindezt ilyen módon felelősségvállalás nélkül, külső szemlélőként tehetik. Emiatt fontos, hogy a megfelelő társadalmi normákat és követendő viselkedésmódokat közvetítsük feléjük – nem véletlen, hogy a szakemberek felemelik a hangjukat az agresszívabb mesefilmek, videójátékok ellen. A *Rozmaring kunyhó* egyik legfontosabb célkitűzése éppen a helyes értékrend és viselkedési minták közvetítése – amelyek a későbbiekben segítik a gyerekek életbeli bevilágítását, utat mutatnak a számukra.

Milyen problémák, nehézségek, élethelyzetek feldolgozásában segít a sorozat?

A *Rozmaring kunyhó* átlagos, hétköznapi nehézségeket mutat be – olyanokat, amelyekkel mindnyájan találkozunk már az óvodában, általános iskolában. A különlegessége az, hogy mindezekhez rendkívül érzékenyen és lélektani igényességgel nyúl hozzá: asszertív kommunikációt, helyes érzelmkifejezést, konstruktív gondolkodást, közösségi együttműködést és empátiát tanít. Ilyen módon eszköztárat ad a néző kezébe gyermeki és szülői oldalon is, legyen szó akár testvérharcról, akár csúfolódásról, vagy akár arról, hogy a szüleink nem értenek meg minket.

Milyen konfliktushelyzetek jelennek meg a sorozatban?

Az epizódok megalkotása során lényeges szempont volt, hogy a 3–12 éves korosztály életében gyakran előforduló, vissza-visszatérő nehéz helyzetek jelenjenek meg és ezek valamilyen módon fel is oldódjanak. A történet alaphelyzete már önmagában hívja a gyász témakörét, a szeretünk halálával való megküzdés kérdéseit; de a további részek során előkerülnek a barátkozás, a testvérkonfliktusok, a negatív énkép, az átlagostól eltérő működés, a közösségben elszenvedett bántás, a tettek és következmények, és még a biztonságos internethasználat és a celebritásokkal való azonosulás kérdései – és válaszai – is. ▶

Szükség van rá, hogy a meséket megbeszéljék a gyerekek a szülőkkel vagy a pedagógusokkal?

Sokszor nem – máskor igen. Nagyon fontos, hogy ebben a kérdésben figyeljünk a gyerekekre, és próbáljuk kifürkészni az ő szükségleteit, igényeit. A legtöbbször elegendő, ha érzelmileg elérhetőek vagyunk – azaz nyitott szemmel-füllel-szívvél észleljük, hogy mikor szeretne a gyerekünk egy témában jobban elmélyedni: mikor vannak kétségei, gondolatai, ötletei, bizonytalanságai, amelyeket megosztana velünk. Sajnos a családok, intézményi közösségek működésében általában jellemző, hogy a felnőtteknek ritkán jut fókuszált ideje az egyes gyermek okfejtésének töviről-hegyire történő végighallgatására, az alapos és átgondolt válaszadásra, elmélyült és odaforduló beszélgetésre. Éppen ezért azt javasolnám, hogy amennyiben a gyermek egy – a sorozat epizódjaiban megjelenítettekhez hasonlóan – mély témában osztja meg velünk a gondolatait, kérdéseit, helyezzük ezt a bizalmat és nyitottságot az első helyre, azaz néhány percre tegyünk félre mindent, és adjunk teret és időt neki. Ilyen módon az adott történetben látottakat ki tudjuk egészíteni a saját gondolatainkkal, tapasztalatainkkal, preferenciáinkkal – amely a modellkövetés és normaalkulás folyamataiban jelentős segítségünkre lehet.

Hogyan árnyalhatja a szülő-gyermek kommunikációt a *Rozmaring kunyhó*, hogyan segíthet a szülőknek és a pedagógusoknak a sorozat a kommunikációban?

A sorozatban a gubák inkább a gyermeki, míg Napraforgó inkább a felnőtt princípiumot képviselik. Napraforgó végtelen nyugalma, türelme, empátiája, hatékony és transzparens kommunikációja, őszintesége saját érzelmeinek megjelenítésében és a róluk való eszmecserében mind-mind tanulható készségek szülőként, pedagógusként is. Amikor gyerekek vannak ránk bízva, hajlamosak vagyunk a felelősségünk oltárán feláldozni önnön fejlődési potenciálunkat, azaz gyakran úgy teszünk, mintha a mi, felnőtt megoldásaink egészen biztosan helyesek volnának, mi magunk pedig tévedhetetlenek lennénk – hiszen saját nézőpontunk határozott képviselésével érezzük csak biztonságban a ránk bízott felelősséggel való elszámolást. A *Rozmaring kunyhó* mindebben egy másik utat mutat: felnőttként is beismerni saját gyengeségeinket, hibáinkat, bizonytalanságainkat – és éppen azáltal válni hitelessé, hogy nyitottak vagyunk a fejlődésre, a hibáink beismerésére és orvoslására, vagy épp a bocsánatkérésre... A sorozat történeteire kapcsolódóan készült egy pedagógiai fejlesztőfüzet is *Játékok a Rozmaring kunyhóból* címmel, amely letölthető a mediaklikk.hu/rozmaringkunyhó oldalról.

***Rozmaring tippek a családnak* címmel podcastben is beszélgettek a műsorról. Milyen tippeket ajánlana a sorozatban megjelenő nehézségek kezelésére?**

12 darab, egyenként 30–35 perces podcast epizódjának gyakorlati tanácsait nehéz néhány mondatban összefoglalni – meg sem próbálom, hiszen az érdeklődők vissza tudják hallgatni az adásokat. A legfontosabb tipp a nyitottság a gyerekekkel való kommunikációban, és a felnőttek érzelmi elérhetőségének megtartása. Ha egy családban, csoportban, osztályban *bármilyen* témáról lehet beszélni, nincs tabu, feszengés, rosszsallás a gyermek gondolataival, érzelmeivel kapcsolatban, akkor gyakorlatilag bármilyen nehéz helyzet – legalább érzelmi szinten – orvosolható. És minden további megoldáskeresés ezen az alapon tud megfelelően elindulni.

Az élmény- és kalandterápiás eszközök túllépnek az egyéni tanácsadás keretein. Milyen előnyei és esetleges hátrányai vannak a csoportos munkának?

A csoportos lélektani munka előnye, hogy jól megválasztott csoporttagokkal és fókuszpontokkal a résztvevők élményei, tapasztalatai, megélései, esetleges megoldásai mind egymást facilitálják. Kialakul egy sorstársi vagy bajtársi közösség, amelyben az egyén sokkal inkább érezheti megfelelőnek, valahová tartozónak saját magát, és sokkal könnyebben tud választani a hasonló helyzetben lévők által már kipróbált, „jól bevált” eszközökből saját helyzetei kezelésére, mint egy „kívülálló” segítő ötleteiből, javaslataiból. Ugyanakkor a csoportos munka során nyilván hátrébb kerül a fókusz az egyénről – van, aki számára éppen ez a hasznos; ugyanakkor akad olyan is, aki számára ez a munka intenzitását is csökkenti. Ahány kliens, ahány probléma, annyiféle megoldási út létezik – s én mindenkit arra buzdítok, hogy ne érje be félmegoldással, kompromisszummal, hanem kutasson addig, míg meg nem találja a számára megfelelő keretet, segítő, ahol és akivel valóban a céljai irányában tud haladni.

A HÓNAP TÉMÁJA

Emlékezetpolitika

” Egy jó tanár még a történelem iránt nem érdeklődő gyerekekben vagy fiatalokban is fel tudja kelteni az érdeklődést; persze, ehhez kellő energiát kell befektetni mind a tanításba, mind a megemlékezések megszervezésébe – és ehhez kell a támogató intézményi légkör is. ”

Egyéni sorsok, általános közérzet

Hermann Róbert történész, publicista, az MTA doktora, a Hadtörténeti Intézet és Múzeum parancsnokának tudományos helyettese, a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár kutatócsoport-vezetője, 2015-től a Magyar Történelmi Társulat elnöke. Emlékezetpolitikáról, azon belül a pedagógusok szerepéről, a különböző korszakok lehetséges megközelítéseiről kérdeztük.

Szöveg: **Németh Gábor** | Fotó: Indri Dániel Janisz

Egy nép emlékezésének egyik megközelítése, hogy az emberek a múltat tevékeny módon továbbadják a jelen nemzedéknek, akik ezt a múltat jelentéssel felruházva magukévá fogadják. Hogyan lehet, hogyan javasolt emlékezni, milyen csapdákra kell figyelni?

Ez nyilván erősen életkorfüggő, hiszen másképp adjuk tovább a történeti emlékezetet a gyerekeknek, kamaszoknak, a fiataloknak vagy a felnőtt korosztálynak. Elsődlegesen a család és az iskola feladata a történeti emlékezet továbbadása, s egyik sem lehet meg a másik nélkül. Fontos a személyes vagy családi emlékek megőrzése, s annak tudatosítása, hogy a szüleink, nagy- és dédszüleink vagy még távolabbi felmenőink személyes sorsa is befolyásolta azt, hogy kik vagyunk és mivé lettünk. Amire talán érdemes figyelni, hogy családi traumáinkat ne vetítsük ki az egész közösségre, s hogy legyünk érzékenyek mások más típusú traumái, tragédiái vagy szenvedései iránt. Az iskola feladata a tágabb értelemben vett közösségi emlékezet meghatározó tényeinek továbbadása. Ez történhet direkt módon, magán a tananyagon keresztül vagy a különböző megemlékezések, iskolai ünnepek révén.

Milyen szerepük van a pedagógusoknak ebben a folyamatban?

Mint az előbbi válaszból kiderül, a család mellett talán az övék a legfontosabb szerep. Egy jó tanár még a történelem iránt nem érdeklődő gyerekekben vagy fiatalokban is fel tudja kelteni az érdeklődést; persze, ehhez kellő energiát kell befektetni mind a tanításba, mind a megemlékezések megszervezésébe – és ehhez kell a támogató intézményi légkör is.

Milyen szervezetek foglalkoznak ma Magyarországon a nemzeti múlttal, emlékezetpolitikával?

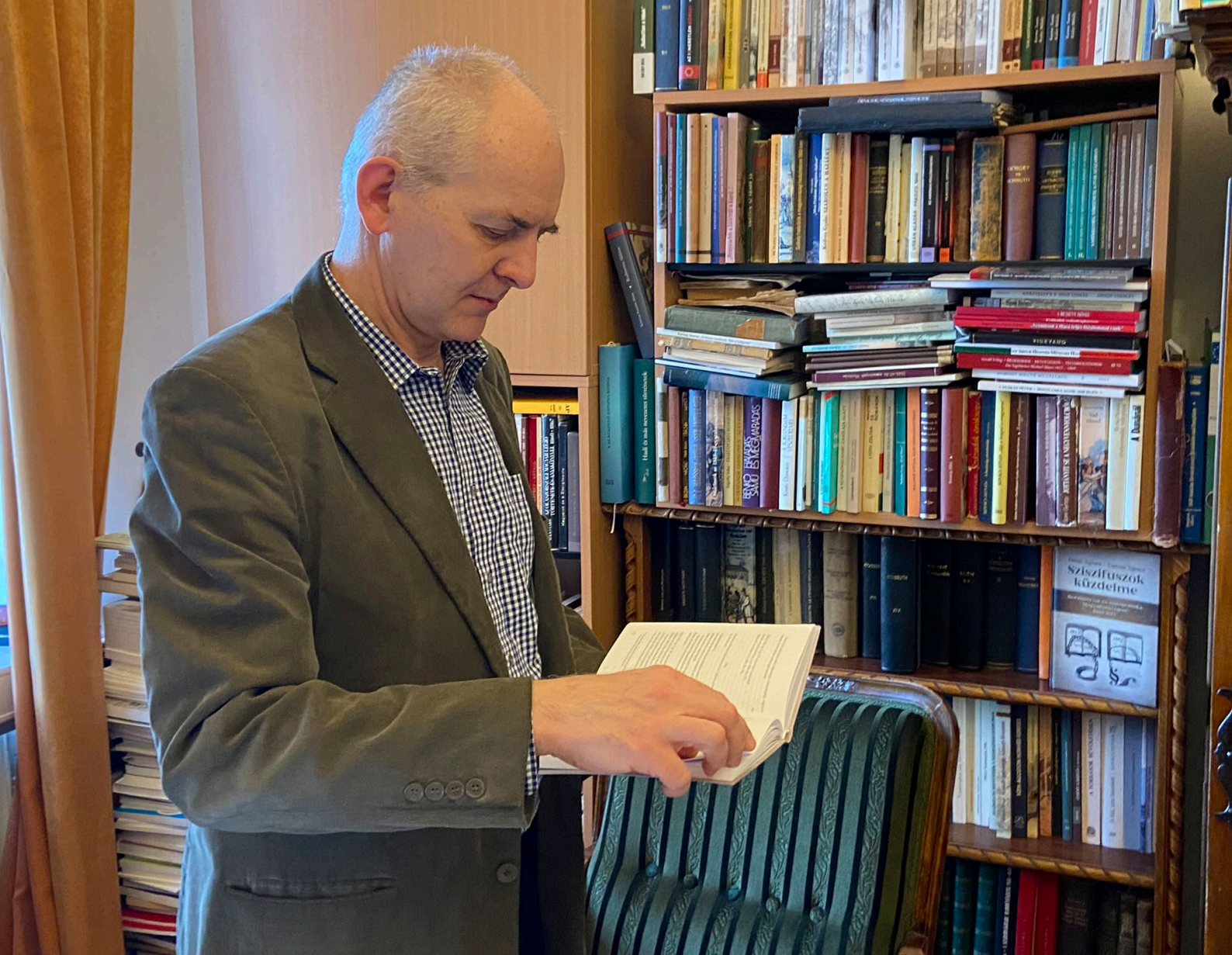
Részint ott vannak a különböző történeti intézetek, az Eötvös Loránd Kutatási Hálózat (ELKH) Történettudományi Intézetétől a VERITAS Történetkutató Intézetén és Levéltáron, a Nemzeti Emlékezet

Bizottságán, a Clio Intézetén, a Rubicon Intézetén át a Rendszerváltás Történetét Kutató vagy a Hadtörténeti Intézetig, de fel lehetne sorolni még jó néhányat. Ott vannak például a bölcsészettudományi karok történeti intézetei és tanszékei; a levéltárak és múzeumok, és akad jó néhány civil szervezet is, hogy csak a Magyar Történelmi Társulatot említsem. De formálják az emlékezetpolitikát tágabb értelemben a különböző médiumok, TV- és rádióadók, az egyes portálok és lapok is.

Milyen országon belüli és kívüli tétjei vannak az emlékezetpolitikának?

Az emlékezetpolitika nehezen meghatározható fogalom, de alapvetően mégiscsak az a lényege, hogy a saját múltunkhoz hogyan közelítünk, mit gondolunk róla. Ennek országon belüli tétje ideális esetben egyfajta minimális nemzeti konszenzus lehetne, de manapság a folyamatok nem ebbe az irányba tartanak. Most mondhatnék olyan jól hangzó szövegeket, hogy ha egy nemzeti közösségben a múltnak homlokegyenest eltérő interpretációi élnek, akkor az nem tekinthető nemzeti közösségnek – de ennek éppen az ellenkezője igaz. Az egyetértés soha egyetlen nemzetnél vagy országnál nem volt és nem is lehet teljes történeti kérdések megítélésében, de ez nem is lenne kívánatos. (Mint tudjuk, voltak erre irányuló kísérletek az 1948–1989 közötti időszakban, s ezek sem működtek, sőt...) Némi optimizmusra ad okot, hogy a történelmünknek a homályba vesző és ezért számtalan interpretációt megengedő első évszázadairól, valamint az utolsó, katasztrófákkal és újakezdésekkel teli évszázadáról vannak igazán késhegyig menő viták, a többi tekintetében már nem. Ma már nemigen szakad meg egy baráti kapcsolat a *Habsburgok* vagy *Görgei* szerepének megítélésén, ami egy évszázada még minden további nélkül elképzelhető volt.

Az emlékezetpolitikának abban is lehetne szerepe, hogy milyen szemmel közelítünk a saját múltunkhoz – katasztrófák lezáratlan soraként, vagy egy alapvetően sikeres folyamatként tekintünk rá. Gondoljunk bele, a honfoglalástól napjainkig eltelt bő 1100 év nagyobb részében alapvetően sikeres közösség voltunk: a török

hódítás szűk 200 éve és a 20. század volt igazán katasztrofális a történelmünkben, a „maradék” 800 évben egy alapvetően sikeres államról, illetve nemzetről beszélhetünk. A közvetlen környezetünkkel összevetve, a 20. századig nagyon ritka volt az olyan teljes szuverenitáshiány, mint a lengyeleknél a 18. századi felosztások után, vagy a cseheknél az 1620. évi fehérhegyi csatát követően. A pozitív múltszemlélet nem a katasztrófák vagy vereségek eltagadását, hanem a súlyuknak megfelelő kezelésüket jelenti. Az ilyen szemlélet pedig – számos áttételen keresztül – hat a nemzeti közösség általános közérzetére is.

Ugyanez érvényes – persze más módon – kifelé is. Ebben a régióban nem ritka a nemzeti önsajnálát – egyébként olyan népeknél sem, amelyek amúgy nálunk sikeresebbek voltak a 20. században. Szerintem alapvetően kártékony és téves történelmünknek az az interpretációja, amelyben állandóan mártírként mutatjuk be magunkat, akikkel mindig mindenki ki akart babrálni, akiknek mindig a vesztére törtek, akiket mindig elárultak vagy feláldoztak. Az állandó panaszkodás nem kelt rokonszenvet, legfeljebb szájalommal vegyes lenézést. Tehát kifelé azt kell felmutatnunk, amiben sikeresek voltunk, s amiben akár másokkal együtt voltunk azok. Ez nem jelenti az önazonosság feladását, csupán empátiát mások iránt.

Egyik kutatási területe az 1848–1849. évi forradalom és szabadságharc története. Hogyan érdemes közelítenie ehhez a korszakhoz a közoktatásnak?

1848–1849 a magyar nemzet egyik legnagyobb siker-története – a tragikus vég ellenére is. A – *Deák István* történész formuláját használva – törvényes forradalom ugyanis alapvetően sikerrel hajtotta végre a feladatát: az ország átvezetését a rendi társadalomból a polgári társadalomba, s a polgári nemzet megteremtését. Nem tört ki parasztfelkelés, nem következett be polgárháború, s amikor a vívmányokat külső katonai támadás érte, a társadalom hajlandó volt fegyvert fogni a védelméért. A nemzeti egység persze nem volt teljes – de azért manapság az akkori egység töredékének is örülnénk. Elképesztően rövid idő alatt sikerült európai szintű hadsereget szervezni, amely kevesebb, mint egy évvel a születése után már meghátrálásra kényszerítette a kor egyik legerősebb hadseregét. Én a magam részéről még az orosz intervenciót is e sikeresség bizonyítékának látom, hiszen Ausztria éppen a magyar társadalom ellenállásában megmutatkozó erő miatt kényszerült ennek igénybevételére – ami egyébként példa nélkül álló jelenség a világtörténelemben.

Igényelnek-e másfajta feldolgozási módszert azok az események, amelyek időben közelebb állnak hozzánk? Mennyiben mások például a dualizmus korának, a világháborúknak vagy a Kádár-korszaknak a lehetséges iskolai megközelítései?

Ezeknél a korszakoknál élő, vagy „forró” emlékezetről van szó – az akkoriban történtek árnyéka máig ér, elég, ha „A kiegyezés okozta-e Trianont?” kérdésre gondolunk, hiszen ha igen, akkor egy 150 évvel ezelőtti döntés minden 20. századi nyomorúságunk legfőbb oka. Ezekről a korszakokról a forrásadottságok miatt jóval többet tudunk, mint a korábbiakról, azonban a források e tömegessége nem feltétlenül jelent pontosabb képet; annál is inkább, mert a Magyarország sorsát befolyásoló döntések többsége nem Budapesten született, s az 1945 utáni szovjet iratanyag kutatása máig sem könnyű. Nem lévén történelemtanár és 20. százados kutató sem, csak annyit tudok erre a kérdésre mondani, hogy mind a dualizmus, mind a Kádár-kor bemutatásában nagy szerepet kellene adni a mindennapok története bemutatásának, s annak, hogy a politikai rendszer és a társadalom mindkét korszaknál milyen mértékben függetlenedett egymástól. (A liberalizmus és a diktatúra közötti különbséget éppen e függetlenedés mértéke mutatja.) A nagy kataklizmák esetében pedig jobban kellene tudatosítani Magyarország esélyeinek nemzetközi meghatározottságait. Megjegyzem, a jelenlegi tankönyvekben és oktatásban még mindig az „egy kis egyetemes, egy kis magyar történelem” megoldás dívik, ugyanis a magyar történelem folyamatai és jelenségei, Európában való megjelenésünk nem érthetők nemzetközi beágyazottság nélkül.

A trauma egyik történelmi hatalma, hogy az érintettek az adott eseményt épp a felejtés révén és annak eredményeként tapasztalják meg. Hogyan hatnak a kulturális traumák az emlékezetpolitikára?

Magyarország elmúlt száz évében jócskán kijutott a traumákból a magyar társadalomnak. Két vesztes világháború, vörös- és fehérterror, holokauszt, málenkij robot, kommunista diktatúra, leverett forradalom 1956-ban – aligha van ma Magyarországon olyan család, amelynek valamelyik tagját legalább az egyik ezek közül ne érintette volna tragikusan. Azt is tudjuk, hogy ezek egy részét az aktuális hatalom igyekezett elfeledtetni, sőt, kimondottan tiltotta a rájuk való emlékezést. Az 1938 utáni traumák jó része hosszú időre kibeszéletlenné vált, s nem csoda, hogy 1989 után olyan elemi erővel tört fel a rájuk való emlékezés, ami nem ritkán versengő múltképeket, egymás szenvedéseinek relativizálását, kizárólagosságra való törekvést hozott magával. Ez sajnos mindmáig tart, s nem látni a végét. Míután történeti értelemben friss traumákról van szó, a túlélők egy része máig velünk van, de a gyerekeik és unokáik is szinte személyes tapasztalatként élik meg ezeket; ezek révén tág tere nyílik az emlékezetpolitikai manipulációknak is. ►

” Az 1938 utáni traumák jó része hosszú időre kibeszéletlenné vált, s nem csoda, hogy 1989 után olyan elemi erővel tört fel a rájuk való emlékezés, ami nem ritkán versengő múltképeket, egymás szenvedéseinek relativizálását, kizárólagosságra való törekvést hozott magával. Ez sajnos mindmáig tart, s nem látni a végét. ”

A Magyar Történelmi Társulat év végén tartott nagyszabású konferenciát az MTA-n *Összeesküvés téóriák a magyar történelemben* címmel. Mi volt a konferencia tanulsága?

A konferencián kilenc klasszikus és/vagy tipikus összeesküvés téóriát vizsgáltunk, a történészek által „eltagadott” pozsonyi csatától egészen *Teleki Pál* gróf „meggyilkolásáig”. Az egyik tanulság az, hogy ezeknek az összeesküvés téóriáknak a nagy része a történeti kutatás klasszikus eszköztárával megnyugtathatóan tisztázható. Azaz szakmailag korrekt választ tudunk adni azokra a kérdésekre, hogy meggyilkolták-e *Mátyás királyt*, *II. Lajost*, *Zrínyi Miklóst*, *Széchenyi Istvánt*, *Teleki Lászlót* vagy *Teleki Pált* (nem); vagy hogy miért „késett el” *Szapolyai János* a mohácsi csatából, s hogy miért nem sikerült megszervezni a történelmi vagy legalább az etnikai határok védelmét 1918-ban. A másik – kevésbé szívderítő – tanulság az, hogy a szakmai eredmények bizonyos csoportokat egyáltalán nem érdekelnek; ők továbbra is egy vélelmezett eltagadott vagy meghamisított múlt bővületében élnek, amelyben nagyjából minden másképp történt, mint ahogy a történeti munkákban le van írva. Ha pedig valaki az utóbbiakra hivatkozik, azzal csak a naivitását, magyarellenességét vagy a háttérhatalmak általi megtévesztettségét bizonyítja. (Kis túlzással: minél kevésbé ért valaki a témához, annál megbízhatóbb az, amit ír vagy mond.) Azaz egy alapvetően reménytelen küzdelem tanúi lehetünk, de ettől még magát a küzdelmet vállalni kell. Ha ugyanis nem a hozzáértők írják a történelmet, akkor még csak nem is a műkedvelők, hanem a félbolondok és sarlatánok, illetve a kettő közötti halmazának tagjai fogják írni, s az olyan történelem lesz. Ez a tudományellenesség, sajnos, nem korlátozódik a történettudományra, elég, ha az elmúlt évek járványkezelésével vagy az oltásokkal kapcsolatos hajmeresztő világjelenségekre gondolunk.

Milyen hatással van az internet, azon belül is a közösségi média az emlékezetpolitikára?

Az internet és a közösségi média – „demokratizmus” miatt – felerősíti azok hangját, akik nemhogy nem törődnek a tudományok módszertani szabályaival, de egyáltalán, tagadják, hogy ilyenek léteznek. És miután a közösségi médiában minden szakmai kontroll nélkül hirdethetik az elképzeléseiket, itt nyomulnak ezerral. Ennek az ellenszerét még nem sikerült megtalálni, de úgy vélem, hogy a szakmabélieknek akkor is kötelességük időnként beleállni egy-egy vitába, vagy legalább a nyilvánvaló tévedéseket és hamisításokat szóvá kell tenniük.

Hogyan járulhatnak hozzá az emlékezéshez az iskolai ünnepek és egyéb intézményi programok?

Ez utóbbiaknál nyilván arra érdemes figyelni, hogy ne üres szónoklatokkal vagy sematikus műsorokkal próbáljuk meg felidézni a múltat, hanem adjunk egyéni arcot a résztvevőknek. Hogy egy konkrét példával éljek: immáron közel két évtizede járunk vissza több kiváló 48-as történész barátommal a gyöngyösi Berze Nagy János Gimnáziumba, ahol minden évben tudományos konferenciával emlékeznek meg az aradi vértanúkról és október 6-áról. De ezt mindig megelőzi egy iskolai ünnepség, ahol minden évben valamelyik aradi vagy pesti vértanú, vagy más 1848–49-es személyiség életútja köré szervezi a műsort *Hajagos József* tanár úr, s nehéz nem elrészényülni ezeken a megemlékezéseken. Amikor ott voltam, nekem még sohasem sikerült „megúszni” néhány elmorzsolts könnycsepp nélkül, és ahogy láttam, a diákokra és tanárookra is ugyanígy hatnak ezek a megemlékezések. Ne feledjük el, a jelenlegi ünnepi megemlékezések alapjául szolgáló emléknapiak – legyen szó akár március 15-éről, október 23-áról, a Holokauszt és a Kommunizmus Áldozatainak Emléknapijáról – mindegyike egyéni sorsokon keresztül is bemutatható, s ezekkel lehet igazán megszólítani a diákokat.

A források megbízhatósága, a nézőpontfüggőség, a cselekményesítés megkerülhetetlensége feladja a leckét a múlt átadására vonatkozóan. Tud olyan módszertani javaslatot mondani, amely ötletet adhat a pedagógusoknak az emlékezet tanórán belüli vagy kívüli feldolgozásához?

Be kell vallanom, én annak idején nem végeztem tanár szakot. De talán a személyességre és az eltérő elbeszélésekre is érdemes helyezni a hangsúlyt. A vitahelyzetek mindig felszabadítják az energiákat, s például egy klasszikus *Széchenyi–Kossuth* vagy *Deák–Kossuth* vita mellett ugyanígy szembesíthetők a 20. századi szereplők döntési helyzetei is, mondjuk egy *Tisza István–Károlyi Mihály* vagy egy *Nagy Imre–Kádár János* párbajban. Az alternatívák, az egymást kiegészítő igazságok felmutatása mind-mind erősíthetik a történeti gondolkodást. A történelem ugyanis nem úgy az élet tanítómestere, hogy megmutatja, mit tegyünk – sokkal inkább arra tanít, hogy mit ne tegyünk. De a saját korukban a meg nem valósult lehetőségek ugyanolyan realitásnak tűntek, mint azok, amelyek végül valósággá váltak.

A magyarság származása

A magyarok eredetének kutatásáról **Honnan jöttünk, kik vagyunk?** címmel tartottak beszélgetést 2021. december 7-én a Scruton közösségi tér és kávézóban. A résztvevők között szerepelt **Makoldi Miklós**, a Magyarságkutató Intézet Régészeti Kutatóközpontjának igazgatója, **Neparáczki Endre**, az Archeogenetikai Kutatóközpont vezetője és **Bernert Zsolt**, a Magyar Természettudományi Múzeum főigazgatója. A beszélgetés moderátora **Nánay Mihály**, a Rubicon Intézet tudományos főmunkatársa, gimnáziumi tanár volt.

Szöveg: **Karkó Ádám**

Nánay Mihály már a beszélgetés elején kijelentette, hogy szerinte a középiskolai tankönyvek struktúrájába beleivódott a finnugorelmélet, miszerint az északiakkal való rokonságunknak nyilvánvaló bizonyítékai vannak. Első körkérdése pedig erre vonatkozóan az volt, hogy melyek a legfontosabb eredmények, amelyek az elmélet koncepcióját felülírták vagy árnyalták.

Neparáczki Endre szerint a genetikai kutatások alapján látható, hogy a magyarság történetében valóban megjelent egy belső-ázsiai leszármazási rendszer. A mai adatok alapján a belső-ázsiai genetikai rendszeren felül egy volgai-tatár-baskír kapcsolatrendszer is észlelhető. A kutató szerint a néppé válásnak, az etnogenezisnek a folyamata már a sztyeppei zónában történt, továbbá a honfoglaló magyarságot megelőző népség vizsgálata során azt látták, hogy a múltkutatás hiányában nem lenne megérthető a mai magyarság eredete. „Nem lehet kizárólag a gazdag leletanyagú honalapító népségre leszűkítenünk a saját etnogenezisünket.”

Makoldi Miklós úgy látja, hogy a régészeti anyagok feltárása során a tényanyag rengeteget változott. Az észak-uráli területekről a magyarság délre vándorolt, majd megérkezett Magna Hungáriába, ezt követően Levédiába vonultak tovább, nyugatra, majd következett a kazár fennhatóság, Etelköz és végül a Kárpát-medence. A régészeti leletek, amelyek az uráli területekről kerültek elő, meghatározódtak. „...ezek a leletek bizonyítják, hogy a Dél-Urál környékén éltek a magyarok a honfoglalás előtt. A keleti és a nyugati oldalon egyaránt, ami egy átjárható terület volt. Viszont a leletanyag annyira hasonló, hogy azt kell mondjuk, hogy a Dél-Urál területéről egyvágtában jöttek be a Kárpát-medencébe a magyarok. Tehát Levédia, a kazár fennhatóságú lokáció, valamint Etelköz, kimaradt, ugyanis a leletanyag hasonló egyezést mutatott.” A régész kiegészítette még azzal, hogy van egy fontos szempont a magyarság eredetére, mégpedig visszanyúlva *László Gyuláig*, miszerint a magyarság egy része már a 9. században, a későavarkorban jelen volt a Kárpát-medencében. Ezt a genetikai és régészeti kutatások alátámasztották, ugyanis ismerünk olyan sírokat, melyekben az avar leszármazottak magyar ruhában vannak eltemetve. Még egy kardinális szegmense ennek az avarkori magyarságnak, hogy a Szent István-i vármegyarendszer nagyban alapulhat az avarkorban kialakult hatalmi központokon.

Bernert Zsolt antropológus elmondta, hogy *Fodor István* őstörténész, régész a kezdeti kutatások elején már erősen szelektálta azokat a leleteket, amelyeket publikált, mert hiába voltak meg az akkori Szovjetunió területén a létező leletek, amelyek segíthették volna a régészeti kutatásokat a valós őstörténeti kép kialakításában, ezeket egész egyszerűen nem ismertették. „Nincsenek nyelvi emlékeink ebből az időszakból, hiszen a légváraknak az egymásra halmozása készült. Hipotézist hipotézisre építettek, és ha valamelyik elem ebben nem stimmelt, akkor az összes többi is szintén hibás volt. De ez kiszolgált egy olyan birodalmi érdeket, hogy a magyarság valós gyökerei ne találják meg a rokonságot Magyarországgal. Az utóbbi 10–15 évben ez a rendszer elkezdett felbomlani, de az azt megelőző évtizedeket ez a gondolkodásmód határozta meg. Az első olyan természettudományos vizsgálómódszer, amely konkrétan az embert vizsgálta, az antropológia volt. Azt az embert, aki a kultúrát létrehozta, aki azon a nyelven beszélt, és azt az identitást hordozta, amit kutat a történelemtudomány.”

Neparáczki Endre egy fontos érdekességre hívta fel a figyelmet, ugyanis a magyar államalapító dinasztia genetikai állományának kutatása azt mutatta, hogy egy speciális csoportba tartozik az Árpád-ház. Egy modern genetikai vizsgálat során arra az eredményre jutottak, hogy az észak-afganisztáni régióból indult ki az a speciális genetikai kódú csoport, amelybe az Árpád-ház is tartozik, ugyanis ennek a kódnak volt egy baskíriai leágazása, és ebből jelent meg az Árpád-ház. A kutatás jelentősége – és izgalma – abban rejlik még, hogy a genetikai vizsgálatban ma élő emberek vettek részt, az archaikus minta pedig maga *III. Béla* (1172–1196) Árpád-házi király volt. Egy friss publikáció szerint *III. Béla* genetikai adatait új archaikus adatokkal hasonlították össze, a Mongólia területén feltárt ázsiai hun temető adataival, amelyből kitűnt, hogy genetikai egyezésről van szó *III. Béla* és több ázsiai hun között.

A beszélgetés során még többször előkerültek a régészeti, antropológiai és archeogenetikai kutatás éppen aktuális és friss kutatásainak eredményei, amelyek nagyrészt megalapozzák és megnevezik a magyarság eredetét, megvilágítva az eurázsiai eredet lehetőségét, a leszármazás széttagoltságát és sokrétűségét.

A teljes beszélgetés itt nézhető vissza: bit.ly/32Ymb4e

Hazáért körút

Valódi jelenlét, közös értékek és élmények

A négy intézmény, a kápolnásnyéki Vörösmarty Emlékház, a gárdonyi Gárdonyi Emlékház, a pákozdi Katonai Emlékpark – Nemzeti Emlékhely és a kápolnásnyéki Halász-kastély összefogásával megvalósuló program szellemében hitelesen csak hiteles helyen lehet alapvető, a nemzetünk jövője szempontjából is jelentős értékeket megismerni és elmélyíteni. Az egynapos iskolai kirándulás pontosan megfogalmazott üzeneteivel, élményszerű megvalósításával a korábbiaknál sokkal mélyebb elsajátítást tesz lehetővé, ami valóban életre szóló élményt eredményezhet. Erre az útra indulhat el a Hazáért körút valamennyi résztvevője. Ennek kapcsán **Rodics Eszter**, a Halász-kastély igazgatóját, a Kárpát-medencei Művészeti Népfőiskola elnökét, a Hazáért körút élménypedagógiai program kidolgozóját és **Gránitz-Pápai Juditot**, a Kárpát-medencei Művészeti Népfőiskola kulturális szervezőjét, a Hazáért körút foglalkozásvezető pedagógusát kérdeztük.

Szöveg: **Németh Gábor** | Illusztrációk: Nyilasi Antónia

A körútról

Hazánk történelmének kiemelkedő időszaka a nemzeti ébredés, a reformkor évtizedei, amelynek megfogalmazott értékeit közvetíteni leghitelesebben az üzeneteket megfogalmazó költő és író szülőhelyén – mintegy a gondolatok szülőhelyén – lehet. A Velencei-tó térsége, hazánk csodálatos fekvésű tájegysége szinte kínálja magát, hogy a napjainkban is fontos értékeket a ma gyermekei is felfedezzék. Nem kell mást tenni, csak ellátogatni egy kirándulás keretében a *Szózat* költőjének és az *Egri csillagok* írójának szülőhelyére, ahol bebarangolhatják *Vörösmarty Mihály* lakhelyét, *Gárdonyi Géza* szülőházát, valamint az egri vár stilizált mását, Pákozdon pedig átélhetik a honvéd helyzetét az egykori pákozdi-pátka-sukorói csata helyszínén. A tapasztalatokat összegző pontként az aradi vértanú *Schweidel József* családjának otthont adó kápolnásnyéki Halász-kastély fogadja a fiatalokat, ahol már tőlük várják annak megfogalmazását, hogy honismeret és hazaszeretet nélkül kevesebbek vagyunk. A hazafias gondolatok a megjelenő értékek és átélt élmények segítségével mély nyomot hagynak a fiatal lelkekben, amit a helyszíneken szakértő múzeumpedagógusok, moderátorok erősítenek, és a helyszínek közötti fizikai erőpróba, a kerékpáros közlekedés is fokoz.

A Hazáért körút egy komplex élménypedagógiai program. Hogyan jött létre, és mi a körút célja?

A Hazáért körút több szervezet és azok vezetői együttműködésének gyümölcseként jött létre. Segítségünkre volt *Dr. Görög István* nyugalmazott ezredes, a Katonai Emlékpark Pákozdi – Nemzeti Emlékhely (KEMPPP) ügyvezetője, *Rodics Eszter*, a Kárpát-medencei Művészeti Népfőiskola elnöke, a Halász-kastély igazgatója, valamint *Ocsenás Katalin*, a Gárdonyi Géza Könyvtár és Kulturális Központ igazgatója, közművelődési szakember.

Célja, hogy intenzív programjával az 5–8. osztályosok hazafias, honvédelmi nevelését szolgálja komplex élménypedagógiai módszerekkel, összekapcsolja a nemzeti múlt irodalmi, történelmi nagyjait a jelenel, a tizenévesekkel, hangsúlyozva a történelmi korok hazafias helytállásának örök értékét, aktualitását.

A körút a Velencei-tó térségében valósul meg, a főbb helyszínekhez – Kápolnásnyék, Agárd, Pákozdi – kulcsfogalmak, és hozzájuk kapcsolódó programok tartoznak. Milyen elhatározás hívta életre a programot?

Görög István, a Katonai Emlékpark ügyvezetője hosszú évek óta tervezi e program megvalósítását, és mostanra ért meg az együttműködő partnerekben is az elhatározás, illetve most sikerült megnyerni az ügy mellé a Honvédelmi Minisztérium támogatását is. E program nem jöhetett volna létre az elkötelezettség és hit nélkül, amely azóta is mozgatóereje törekvéseinknek. A Hazáért körútra érkezők a Vörösmarty Emlékházban, Kápolnásnyéken kezdik meg Velencei-tó körüli kulturális túrájukat. Itt a hűség, hősiesség jegyében második

nemzeti imádságunk, a *Szózat* részletes megismerésére, gondolatainak aktualizálására nyílik lehetőség. A bátorság, bajtársiasság gondolatkör köré épül fel a Gárdonyi Géza Emlékház, gárdonyi rönkvár, Agárd foglalkozása, ahol az Emlékházzal történő ismerkedést követően az egri csatajeleneteket eleveníthetik meg a csoportok, s *Dobó István* esküjének mintájára elkészíthetik saját esküjüket is. A Katonai Emlékpark, Pákozd a magyar huszárok kiemelt szerepén keresztül a honvédség történetét mutatja be, a honvédelemre és a kitartás szerepére helyezve a hangsúlyt. A program utolsó helyszíne a kápolnásnyéki Halász-kastély, ahol *Schweidel József* életét megismerve a vértanú honvéd tábornok hazaszeretetét, önfeláldozását példaként állítva a fiatalok elé összegezzük a nap eseményeit, tapasztalatait is.

Az élménypedagógia fontos vállalása a tantárgyi koncentráció. Milyen tudással gyarapodhatnak a résztvevők? Hogyan épülnek fel a foglalkozások?

A tantárgyköziség szellemében a történelem, magyar nyelv és irodalom, etika, művészetek, hon- és népismeret, testnevelés, természetismeret és földrajz tantárgyakhoz kapcsolódnak a Hazáért körút egyes program-elemei.

Hiszünk abban, hogy az előző korok nagyjai által meghatározott, ma is érvényes értékeket közvetíteni igazán hitelesen az írókhoz, költőkhöz, történelmi eseményekhez és személyekhez kapcsolódó helyszíneken lehet. Nemcsak a nemzeti ébredés időszakához, a reformkorhoz, hanem az *Egri csillagok* által a 16. századi Magyarország történelmi eseményeihez is kapcsolódnak feladataink. Az akkori és mai nyelvhasználat különbségei, a *Szózat* szövegének vizsgálata a magyar nyelv változásaira hívja fel a figyelmet, a régebbi korok és mai nyelvhasználat összehasonlításának lehetőségét kínálva. Az irodalmi kapcsolódást talán magyarázni sem szükséges: Vörösmarty Mihály és Gárdonyi Géza gondolatait hallgatva, olvasva, vagy éppen Schweidel József utolsó szavain merengve gyarapíthatják szép-irodalmi ismereteiket a hozzánk érkezők. Nemzeti múltunk fontos pillanatait, hagyományainkat felelevenítve, kulcsfogalmainkhoz kapcsolódóan erkölcsi, hazafias nevelés a célunk, s ennek elérése érdekében több kapcsolódó művészeti ágból merítünk: festményekkel, filmrészletekkel, szobrokkal is találkozhatnak a diákok. Többféle mozgásos lehetőség is adódik napközben: a kerékpáros közlekedés, a rönkvári játékok, a pákozdi alaki gyakorlatok vagy akár a parkokban tett séták. Csodálatos tájegységet ismerhetnek meg a körút résztvevői: a Velencei-tó térségének természeti értékeit, szépségeit szinte észrevétlenül fedezik fel.

Demeter Zsófia történész ajánlása a metodikai segédanyag elején is olvasható: „...vidékünk fontos örökségének négy intézményét, a kápolnásnyéki Vörösmarty Emlékházat, a gárdonyi Gárdonyi Emlékházat, a pákozdi Katonai Emlékpark-Nemzeti Emlékhelyet és a kápolnásnyéki Halász-kastélyt fogja össze a Hazáért körút egy tematikus emléktúra keretében. Az pedig, hogy mindez egynapos iskolai kirándulás keretében történik, igazi telitalálat. A bicikli bevonása, a sza-

Schweidel József keresztje (fotó: Gránitz Gellért)

badban töltött órák, a csoportosan megvívandó csaták és megoldandó feladatok bizonyosan az élmények elmélyítéséhez járulnak hozzá: könnyen átélhetővé teszik az egyébként nagyon nehezen érthető és átélhető alapfogalmakat. A segítségül választott személyek, Vörösmarty Mihály, Gárdonyi Géza és Schweidel József természetesen más-más szempontból – inkább elődeikben vagy csupán utódaikban – kapcsolódnak e tájhoz, illetve az 1848-as évhez. Schweidel József esetében ez a Pákozd térségében lezajlott csata, mely igazi választóvonal az addig a császári hadseregben harcoló „öreg huszár” számára. Vörösmarty és Gárdonyi szüleit az egykori *Nádasdy*-uradalom foglalkoztatta, így biztosított számukra hosszabb-rövidebb ideig otthont. Schweidel kivégzésekor is viselt keresztje fia, illetve lánya révén pedig igazi ereklyetartó részévé vált. Büszkék vagyunk, s ezt másoknak is szívesen megmutatja a Hazáért körút tematikus túrája. Nemcsak azzal büszkélkedünk, hogy az 1848-as első győztes csatát itt vívták meg eleink, azzal, hogy Gárdonyi Géza nevét is erről a tájról vette, hanem azzal is: mindenki tőlünk tanulhatja meg, hogy „hol lakott itt Vörösmarty Mihály”.

Néhány visszajelzés:

„Amikor az első megkeresés érkezett az iskolához, azt a tájékoztatást kaptuk, hogy biciklizni fogunk. Ehhez képest a részletes program megérkezése kétségeket ébresztett bennem. Szkeptikus voltam, vegyes érzelmekkel vágtam neki a körútnak. Ami a megérkezésünkön és utána fogadott, arra azóta sem találok szavakat. Igényesen összeállított program-sorozat, felkészült foglalkozásvezetők, kedves, mosolygós buszsofőr, fantasztikus programok. (...) A foglalkozásvezetők nem munkájuként tekintettek a feladatra, hanem látszott, hogy szívvel-lélekkel csinálják. Régen találkoztam ennyi kreatív feladattal egy helyen. Élményt, tudást, játékos tanulást együtt tudtak adni, és ami még ennél is fontosabb, hazaszeretetre neveltek egy olyan generációt, akik szerencsére csak a történelemlétkönyvekben találkoztak háborúval, nehézségekkel. Mindezt olyan szeretettel, hozzáértéssel, olyan pedagógiai módszerekkel, amelyek eredményeként csillogó szemű, lelkes gyerekeket láthattunk egész nap, akik „flegma kamasz” létükre egész este élménybeszámoltak otthon (szülői visszajelzés), és másnap még az iskolában is előző napi élményeiről beszélgettek. Értéket adni ebben a mai gyorsan változó világban, tudjuk, nagyon nehéz, Önök/Ti mégis ezt tették/tették.”

„A Program, a szervezés, a gyerekek iránt tanúsított türelem, szeretet, a téma ismertetése nagyon nagy fokú igényességről, sok-sok munkáról és profizmusról tanúskodik.”

„A program nagyon jó, sokszínű, interaktív, élményalapú, történelmi háttérismeretet feltételező, de azt támogató és kiegészítő, a korcsoportnak megfelelő minőségű.”

„Remek kezdeményezés, amit jó lenne rendszeresíteni, és talán minden 6. osztályos számára elérhetővé tenni!”

„Ez a sokféle és hol szórakoztató, hol komoly feladat hozzájárult a tudásuk bővítéséhez, a kooperatív készségeik fejlesztéséhez, a hazaszeretet nem túl erőltetett elmélyítéséhez. Mi értékesnek és hasznosnak találtuk ezt a napot. Reméljük, sok diák részesülhet még ennek a napnak, programnak a megismerésében!”

Készítettek segédanyagot a programon részt vevők számára?

Metodikai segédanyag, munkafüzet és honlapunk segíti programunk sikerességét. A metodikai segédanyag elsősorban belső használatra és szakmai partnereinknek készült. A korosztály (5–8. osztály) igényeihez igazodó útmutató megkönnyíti a foglalkozásvezetők felkészülését, mintegy útmutatóként szolgál a foglalkozások megtartásához. Ez egyúttal a minőségbiztosítás garanciája is: valamennyi kollégánk ez alapján készül fel, s a kialakított tematikának megfelelően foglalkoztatja az érkező csoportokat. Ugyanakkor ez biztosítja a személyre, csoportra szabott foglalkoztatás lehetőségét is, hiszen a bőséges anyagból válogatva, a csoport igényeihez igazodva lehet valóban élményszerű egy-egy képzés.

A munkafüzetben, melyet minden résztvevő megkap a körút utolsó állomásán, a program négy helyszínéhez kapcsolódó feladatok szerepelnek. Ez a 25 oldalas füzet lehetőséget kínál, hogy az érdeklődő gondolatban bejárja a Velencei-tó vidékét, és játékosan, feladatokkal tűzdelve felfrissítse, bővítse tudását. Fontosnak tartjuk az önellenőrzés lehetőségét is: az utolsó oldalakon szerepelnek a helyes megoldások, így akár gyermek, akár felnőtt forgatja a munkafüzetet, ellenőrizheti, szükség esetén javíthatja munkáját. A munkafüzet melléklete egy, az aradi vértanúkat ábrázoló csodálatos memóriajáték. Mindkét kiadványunkat *Nyilasi Antónia* illusztrációi díszítik.

Honlapunk (www.hazaertkorut.hu) menüje aktuális információkat tartalmaz, röviden bemutatja a programot, ismerteti a helyszíneket, a pedagógusok visszajelzést adhatnak élményeikről, tapasztalataikról, a tanulók az elhangzottakra vonatkozó online feladatsort tölthetnek ki, s a kapcsolat oldalon elérhetőseinket is megtalálják az érdeklődők. Szívesen fogadunk kérdéseket, érdeklődést, visszajelzést a hazaertkorut@hazaertkorut.hu e-mail címen is.

Milyen korosztálynak ajánlják a kirándulást?

A tematikus élménytúrát alapvetően 5–8. osztályosok részére, elsősorban 20–25 fő körüli csoportoknak ajánljuk. Ettől eltérő igény esetén előzetes egyeztetést követően, akár a nagyobb létszámú csoportot (30 fő fölött) kettéosztva fogadjuk a diákokat. A tesztprogram során dolgoztunk 4. osztályosokkal is, az alsós korosztály igényeihez igazítva a foglalkozásokat valamennyi helyszínen. A jövő év során tervezzük középiskolás csoportok tesztelését is, illetve felnőtt csoport is vett már részt a Hazáért körúton, és remek csapatépítő programnak bizonyult.

A Hazáért körút a tudásszerzésen és a szemléletformáláson túl tehát csapatépítésként, készségfejlesztésként, illetve általában szabadidős tevékenységként is remek program. Van lehetőségük magánszemélyeknek is részt venni a programban?

A Hazáért körút metodikáját tekintve alapvetően csoportokra épül, több feladatnál, játéknál is fontos szerepe van az együttműködésnek s a rész megoldások egészé formálásának, amely a közösségépítést is szolgálja.

Feladataink, játékaink jó része igényli is az osztálynyi diák jelenlétét, úgy biztosít valódi, közös élményt.

Magánszemélyek jelenleg a körúttól függetlenül kereshetik fel a helyszíneinket. Mind a négy helyszín nyitva áll a családok részére, s bár a csoportos foglalkozás nyújtotta élményt nem, de a történelmi, irodalmi emlékhelyeket megismerhetik. Felmerült ötletként, s távlati terveink között szerepel is egy olyan foglalkoztató füzet elkészítése, amely segítségével a családok önállóan járhatják végig, szintén a kulcsfogalmaink köré felépített túra során, a négy helyszínt.

Felnőtt csoportoknak rendhagyó formában, ám a program jellegét megőrizve, csapatépítő tréningként bátran ajánljuk programunkat. Valamennyi foglalkozásvezetőnk szakmailag és módszertanilag is felkészült felnőtt csoportok foglalkoztatására is, így bátran ajánljuk e rendhagyó barangolást a Velencei-tó környékén mindazoknak, akik érdeklődnek egy, a csapatépítést irodalmi, kulturális formában megvalósító kezdeményezés iránt.

2021 őszén egy tesztprogram keretében fogadták az első iskolás csoportokat. Milyen tapasztalataik vannak az eddig megvalósult alkalmak kapcsán, milyen visszajelzéseket kaptak?

2021 őszén, a tesztprogram során, a Honvédelmi Minisztérium anyagi támogatásának köszönhetően térítésmentesen vehettek részt a programon a kiválasztott osztályok. 2021. szeptember 9. és október 20. között húsz budapesti iskola egy-egy osztálya (4–7. évfolyamosok) és kísérőik járták végig a Hazáért körutat. Bár az eredeti tervben szerepel kerékpáros közlekedés is, az időjárásra való tekintettel e csoportok a tó körül már autóbusszal utaztak. Egy agárdi hetedik osztály vállalta a kerékpáros túrát, örömmel vettek részt környékbeliként is a programon. Mindösszesen 463 diák és 43 tanár járta végig a körút állomásait, s osztotta meg velünk véleményét, tapasztalatait. Örömmel fogadtuk az Oktatási Hivatal csoportját is, akik Sipos Imre tartalomfejlesztési és tankönyvkiadási elnökhelyettes vezetésével egy rendhagyó Hazáért körúton vettek részt. A honlapon és e-mailen beérkezett visszajelzések alapján nem dolgoztunk hiába. A pedagógusok véleménye alapján, akik a **hazaertkorut.hu** honlap kérdőíve segítségével 1–10-ig terjedő skálán értékelték: a foglalkozásvezetők felkészültsége 9,92, az átadott tényanyag minősége 9,79, a helyszínek és foglalkozások értékelése 9,72 átlagpontszámot kapott. Visszajelzések megerősítették, hogy szükség van munkánkra.

A diákok visszajelzései alapján a program szakmai hitelisége megkérdőjelezhetetlen; a honlapon található 21 kérdés mintegy harmadánál 90% fölötti volt a helyes válaszok aránya. Egy diák véleménye: „A legjobb élményem volt az összes osztálykirándulás közül. Az első helyszín nagyon érdekes volt, és a feladatok is tetszettek. A második helyszínen a feladatok tetszettek a legjobban, ahogyan a csatornáknak kellett mászkálni. Katonás-kodni Pákozdon volt a legjobb, és nagyon izgalmas volt, amikor tanultuk a mozdulatokat. A negyedik helyszín nagyon szép volt. Az összes helyszínen sokat lehetett tanulni, és mindegyik nagyon izgalmas volt.”

Emellett meggyőzőek a záró feladatra adott megoldások is.

Hogyan hívnád el barátodat, családot a Hazáért körútra? Gyere el, mert...

- ...tanulságos, játékos, szórakoztató; mindegyik program kiváló, csapatépítő, készségfejlesztő!
- ...visszamehetsz a múltba, gyönyörűek a különböző helyszínek! Sok élménnyel gazdagodhatsz, izgalmas játékok és feladványok várnak rád. Akár katona is lehetsz! Megismerkedhetsz a múlt és jelen különbségeivel.
- ...ez a körtúra visszaillesztést nyújt a régi idők hőseire! Rengeteg interaktív feladatban volt részünk, ezek a feladatok összehozták a közösséget. A vezetőink temérdek kedvességgel, türelemmel, odaadással fordultak felénk. Mindenkinek szívből ajánljuk.
- ...érdekes volt! Mi is tanultunk új dolgokat. Megmozgattuk a gyerekeket. „Játszva tanultunk.” Történelmi és „irodalmi” helyeken jártunk. „Értékeket” kaptunk, amelyeket át tudunk adni. Közös „együttlét”. (tanári gondolat)
- ...élményszerű ismeretszerzésben lesz részed! Egymás segítségével, egymásra utalva oldhatod meg a feladataidat, így egymást is jobban megismerhetitek. Ez egy olyan hiánypótló foglalkozássorozat, amelyre mindannyiunknak nagy szüksége van. (tanári gondolat)

Milyen további, hosszabb távú lehetőségek, célok fogalmazódtak meg a program kapcsán?

Természetesen az a célunk, hogy valamilyen, államilag támogatott vagy pályázati formában minden iskola számára elérhetővé váljon a program. Ehhez természetesen szükséges a további együttműködési lehetőségek, támogatók, anyagi források keresése, biztosítása is, azonban úgy gondoljuk, a tesztidőszak tapasztalatai megerősítik a program létjogosultságát és széles körben történő megismertetésének szükségességét. Tervben van a korábban már említett családi foglalkoztató füzet elkészítése és a középiskolás korosztály bevonása is. A kísérő pedagógusok és a szakmai stáb egybehangzó véleménye alapján indokolt lehet a program többnapos osztálykirándulássá bővítése is. Ez esetben egy éjszaka szállással a Velencei-tónál kínálnánk a programot, így további lehetőség kínálkozna a közösségépítésre, és a foglalkozásokon való részvétel mellett a helyszínek kiállításainak megtekintésére is bőven maradna idejük a fiataloknak. A kerékpáros közlekedés is nagyobb hangsúlyt kaphatna az eredeti terveknek megfelelően. Emellett a célcsoportot bővíteni kívánjuk, pedagógusok és intézményvezetők számára is elérhetővé téve a Hazáért körutat, hogy érzelmileg azonosulva annak céljaival már más szemlélettel, személyes tapasztalataik alapján hozzák diákjaikat. Közelebbi terveink között szerepel akkreditált pedagógus-továbbképzés megvalósítása is e témában.

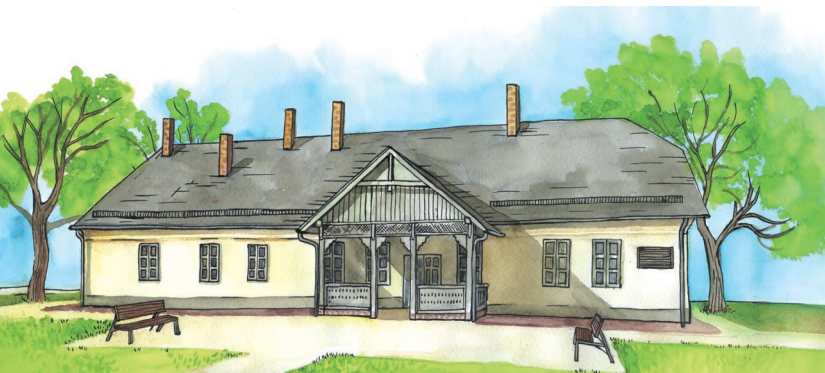

■ Vörösmarty-ház, Kápolnásnyék

Második nemzeti énekünk, a *Szózat* költője, Vörösmarty Mihály a Velencei-tó mellett, Kápolnásnyéken született 1800. december 1-jén. A család egykori lakóhelyén, a Nádasdy grófi család egykori gazdatiszti házában berendezett emlékmúzeum az ország legjelentősebb Vörösmarty-emlékhelye. Ebben a házban nevelkedett a magyar romantika kimagasló alkotója, ám a kis Vörösmarty nem e falak között látta meg a napvilágot, esztendő is elmúlt, amikor a család ebbe a házba költözött, de gyermekkorának emlékei már ide kötődnek. Később az utolsó tulajdonos, *Kresz Géza* először Vörösmarty-emlékszobát rendezett be az épületben, majd 1900. december 1-én, Vörösmarty Mihály születésének 100. évfordulóján országos ünnepséget rendeztek itt. *Kresz Mária* 1948-ban a Magyar Tudományos Akadémiának ajánlotta fel az épületet, azzal a kéréssel, hogy emlékházat rendezzenek be a költő tiszteletére. 1950 óta működik a Vörösmarty Emlékház. E házban, a *Szózat* szerzőjének gyermekkori lakóhelyén rendhagyó módon ismerkedhetnek meg a Hazáért körútra érkező fiatalok e mai napig meghatározó költeménnyel. Egy jelentős felújítás és parkrendezés után a jelenlegi kiállítás 2020-ban nyílt meg: interaktív, a modern kor igényeinek megfelelő tárlatot tekinthetnek meg az érdeklődők. 5 termen keresztül Vörösmarty Mihály életét, munkásságát, a reformkori irodalmi életet ismerhetik meg a látogatók, emellett pedig egy kamarakiállítás állít emléket a Kresz családnak. A csodálatos parkban tett séta során Vörösmarty Mihály verseivel és *Csajághy Laura* szobrával is találkozhatunk. Kápolnásnyéken egy harmadik ház is otthont adott Vörösmartynak. A szabadságharc bukása után a köznemesek által fenntartott épületben – a későbbi szegényházban – talált otthonra feleségével és gyermekeivel. Ma már sem ez, sem a szülőház nem áll.

■ Gárdonyi Emlékház, Agárd

Gárdonyi híres szülőtte Gárdonyi Géza író, az *Egri csillagok* szerzője, aki – *Ziegler Géza* néven – 1863. augusztus 3-án született, és nyolc hónapos koráig, 1864. április 24-éig élt a Nádasdy-uradalomhoz tartozó Agárdpusztán. Szülőháza ma már irodalmi emlékházként működik. Az épület hosszú gerincű, meszelt falú, régen nádfedélű, ma cseréptetős cselédház. A Nádasdyak eredetileg tanítóháznak szánták, ezért is épült vályog helyett téglából, de az író születésekor

Vörösmarty-ház

az uradalmi cselédség „arisztokráciája”, a mesteremberek – kőműves, gépész, kovács – lakták az épületet. Az ország fontos Gárdonyi-emlékhelye bemutatja az író életének legfőbb állomásait, irodalmi munkásságának kiemelkedő értékeit. A tárolókban naplója és műveinek legszebb kiadásai mellett néhány eredeti, személyes tárgya is megtekinthető. Az Emlékház egyik termében található az *Egri vár* miniatűr változata terepasztal formájában, ólomkatonákkal benépesítve. Az emlékház szomszédságában 2011 nyarán elkészült az egri vár kicsinyített, rönkvár másolata, amely Gárdonyi egyik legismertebb regényének, az *Egri csillagok*nak helyszíne. Az *Egri csillagok* az egyik legismertebb magyar történelmi regény, amelynek története a valóságos 1552. évi egri ostrom eseményeinek és előzményeinek történetét dolgozza fel érdekesítően cselekményes formában. A történet 1533-ban kezdődik és az 1552-es hatalmas túlerővel szemben diadalt aratott egri hősök győzelmével zárul. Az író maga e művét tartotta legjobb alkotásának. A Hazáért körútra érkezők egy kicsit maguk is részesei lehetnek az egykori eseményeknek a rönkvárban, csatajeleneteket játszhatnak, s elkészíthetik saját esküjüket is.

■ Katonai Emlékpark – Nemzeti Emlékhely, Pákozd

Pákozd község a történelem számos viharos eseményének tanúja. Az egykor forgalmas Székesfehérvár–Buda közti hadiút, később csak postaút mellett fekszik, gyakran vonultak itt ellenséges katonák, de ide érkeztek *Árpád* hadai is, és később a török, majd a horvát és a szovjet csapatok is. Két fontos csata fűződik a település nevéhez, az első 1593. november 3-án zajlott, amikor a keresztény csapatok a budai pasa hadaival ütköztek meg itt, és győztek. A másodikra 1848. szeptember 29-én került sor, amikor a forradalom védelmére felsorakozott soknemzeti-ségű, de magyar érzelmű csapatok *Jellasics* horvát bán Budára tartó csapatait megállították, és céljától eltérítették. Mindkét esemény nagy erkölcsi erőt adó győzelem volt, mert reményt adott a haza megvédésére, a változások folytatására.

Gárdonyi Emlékház

Katonai Emlékpark

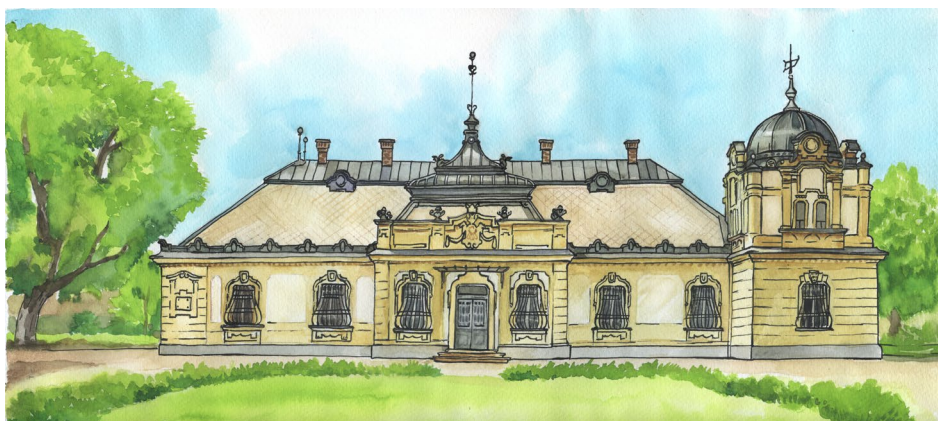
1951-ben az egykori csatatér magyar állásainál építették fel az Obeliszket, amely azóta is az emlékezés és a honvédelem jelentőségét hirdeti. Ennek tövében jött létre az 1,6 hektáron elterülő Katonai Emlékpark Pákozdi – Nemzeti Emlékhely. Az emlékhelyet, ahol bemutatják a Magyar Honvédség történetének főbb állomásait 1848. szeptember 28-tól napjainkig, civil összefogás eredményeként, 2010-ben adták át jelenlegi formájában.

A KEMPP hiteles helyként mutatja be, és jeleníti meg a háború és a béke kérdéskörét. Bemutatja az ellenes szándékkal, nagy erővel a nemzetre törő hadak törekvéseit és magatartását, amely valós élet-halál helyzetet teremt, és amelyben a haza védelme nem pusztán matematika, hanem a védelmet számos emberi tényező erősítheti vagy gyengítheti.

A résztvevők átgondolhatják a lehetőségeket az adott szituációban a vezetők és a katonák szemszögéből. Láthatják, hogy eredményes küzdelemhez erő kell, amit csak a nemzet összefogásával állíthat ki az ország. A gyengét legyőzhetik, és akkor más nemzet katonáit etetheti, más ország hatalmát erősítheti, ezért is fontos a haza érdekeinek védelme. A védelem nemcsak katonai szálon zajlik, a haza fegyveres védelméből is minden polgárnak ki kell vennie a részét.

■ Halász-kastély, Kápolnásnyék

A napjainkban Halász-kastélyként ismert épület fő szárnyát *ifj. Magyary-Kossa Péter*, Fejér vármegyei főadószedő építtette 1810 körül. A korai klasszicista stílusú kúria tipikus példája volt a vagyonos köznemesség, a „táblabíró világ” építkezéseinek. A Magyary-Kossa vagyoni házasága révén *Halász Lázár*ra szállt. 100 évvel később *ifj. Halász Gedeon* bővítette, műszakilag korszerűsítette és neobarokk stílusú kis kastéllá építette át százéves otthonát.

Halász-kastély

Ugyanebben az időben, néhány szomszédos telek megvásárlása révén, nyugati irányban terjeszkedve igazi angolparkká formálták a korábbi kis díszkertet.

A kastélyépület a második világháború pusztításaitól lakhatatlanná vált. Az államosítás következtében pedig előbb a birtok nagy részét, majd a kastélyt, a melléképületeket, végül a meghagyott kis földet is elvették a családtól. Az új évezred elejére csupán a kastély tömege emlékeztetett az egykori nemesi otthonra. A 2016-ban régi fényében újjászületett épület egyre élénkebb kulturális életnek ad otthont, amely folyamatosan fejlődik: a valahai tulajdonosok, a Halász család tagjai örömmel tapasztalnák, hogy a gyönyörű épület falai közt újra a dallamoké, a tartalmas beszélgetéseké, az építő közösségi programoké a főszerep, amelyek háttérét országos jelentőségű időszaki kiállítások biztosítják.

A kastély Schweidel József aradi vitéz lánca, *Schweidel Anna* révén kapcsolódik a Hazáért körúthoz. *Idősebb Halász Gedeon* első házassága válással ért véget. Második felesége a magát a pákozdi csatában is kitüntető aradi vitéz, Schweidel József lánca, Anna volt. Esküvőjükre 1881-ben került sor, fiuk, *ifjabb Gedeon* 1882-ben született. Az asszonyt a Pázmándforrás melletti – azóta kifosztott – kriptában temették el: „Schweidel József aradi vitéz lánca síremléke” – ennyit ír a térkép arról az elhagyatott sírboltról, amely Kápolnásnyék és Pázmánd között az úgynevezett Csekésben, egy kis erdő közepén, magánterületen található.

Ifjabb Halász Gedeon, Anna fia, és felesége 1931-ben a helyi katolikus templomnak ajándékozott egy réz szentségtartót, amely valódi nemzeti ereklyének tekinthető, hiszen azt Schweidel József aradi vitéz aranykeresztjével ékesítették. A szentségtartó talpán a következő felirat olvasható: „Ezen monstrancián levő arany keresztet Schweidel József tábornok viselte, ki 1849. október 6-án Aradon hazájáért vitézül halt szíven. Nagyatyja iránti kegyelele jeléül a kápolnásnyéki katolikus egyháznak adományozta dabasi Halász Gedeon 1931. jan. 1-én.” A hagyomány szerint a keresztet a legnagyobb harcok közben is mellette viselő tábornok kivégzése előtt adta át a mellette álló papnak, és kérte meg, hogy adja át fiának. A kereszt végül a vitéz lánca, Anna révén jutott a Halász család birtokába.

Kalandozó történelmi vetélkedő Kisnánán

Legendás bajvívók

16. alkalommal rendezték meg a tavalyi évben a Kalandozó történelmi vetélkedőt. A Kisnánai Szent Imre Általános Iskola nevelői 2005-ben indították el a helytörténeti vetélkedőt, melyet sikeresen és évről évre nagyobb érdeklődéssel kísérve hagyományőrző módon rendeznek meg. A vetélkedő a 2010/2011-es tanévtől sikeres Nemzeti Tehetség Programos pályázatokkal országosan ismertté vált. A 2015-ös döntőről az M1 *Iskolapad* című műsora és az *Új Pedagógiai Szemle* 2015/9–10. lapszáma is tudósított.

Szöveg: Juhászné Koklács Éva versenyszervező

Negyedik éve a Hatvani Tankerületi Központtal (HTK) közösen szervezik a versenyt, és a 2018/2019-es tanévtől a HTK intézményeinek határon túli testvériskoláinak is meghirdetik. A döntő a 2017/2018-as tanévtől kétnapos rendezvénné bővült.

A verseny háromfordulós, melynek első két fordulója írásbeli feladatsor.

A téma minden tanévben más-más. A cél minden esetben a magyar nemzet és Magyarország történetének részletesebb megismerése, az adott történelmi kor, időszak, vagy részterület tükrében, a digitális kompetenciák elmélyítését szolgáló, élmény- és felfedezésközpontú, komplex tehetséggondozó, kommunikatív, kognitív, művészeti, konstrukciós képességek alkalmazásával, projektmunka keretében. A verseny témái segítik az érdeklődő tanulók számára a történelemtudomány és a hagyomány által elismert történelmi tényekkel, szereplőkkel, eseményekkel, történetekkel és folyamatokkal való ismerkedést, a témára való rálátást, az abban való kutatást, elmélyülést. A csapattagokban tudatosodik a nemzeti hovatartozás érzése.

A csapatverseny erősíti a társas együttműködést, a társas tanulás közösségi élménye növeli a tanulók önbizalmát, önbecsülését, egyúttal segíti reális énképük alakulását, és erősíti a közösségért történő felelősségvállalást.

A feldolgozott téma a Nat követelményrendszere szerint a tankönyvekben 5–10 anyag részben jelenik meg. A verseny során az adott időszak történelmi és kulturális ismereteit átfogóan, tantárgyközi átfedésekkel történelmi, irodalom- és művészettörténeti szempontból dolgozzák fel a versenyzők, élményszerű, tevékenységközpontú, változatos fejlesztési feladatokkal. A döntőben a gasztronómiai, kézműves és a táncos gyakorlati feladatok is mélyítik, kiegészítik a megszerzett ismereteket.

Néhány adat a korábbi évek versenyeiről:

A **2016/2017-es tanévben** sajnos nem sikerült pályázatot nyernünk, de így is meghirdettük a közös történelmünkre vonatkozó ismeretek alapján szervezett versenyt, melynek témaköre a **Magyar várak a XV-XVI. században** volt. A téma a Magyarország területén elhelyezkedő várak történetét, hadászati jelentőségüket, építészeti jellegzetességeiket, a korszak történelmi ismereteit foglalta magába.

A versenyre **45 csapat, 180 tanuló jelentkezett az ország 29 iskolájából.**

A verseny első két fordulója levelező forduló volt, melynek feladatai közös történelmünkre vonatkozó ismeretek alapján a megnevezett időszak magyar történelmét, kultúráját és nemzetiségi részvételét foglalta magába. A levelező fordulók során a megjelölt feladatok megoldása könyvtári kutatómunkát igényelt, megjelenítése irodalmi és képzőművészeti eszközökkel történt, melyek projektmunka keretében kreativitást, összehangolt csapatmunkát igényeltek.

A levelező fordulók témája:

- Magyarország területén lévő várak története, híres kapitányaik, hőseik megjelenítése irodalmi és képzőművészeti eszközökkel.
- Magyarország területén elhelyezkedő várak hadászati jelentősége, építészeti jellegzetességeik megjelenítése irodalmi és képzőművészeti eszközökkel.

- A **2017/2018-as tanévben** a versenyt a Hatvani Tankerületi Központ és a Kisnánai Szent Imre Általános Iskola közös szervezésben bonyolította le, melyre **az ország 23 iskolájából 42 csapat, 168 tanuló** jelentkezett. Téma: **Heves megye kulturális örökségei**. A döntő 2 napos lett.

2018/2019-es tanév: Kalandozó történelmi vetélkedő: Magyar reneszánsz című pályázatával a támogató döntése alapján **1 200 000 Ft** vissza nem térítendő támogatásban részesült. A 2018/2019-es tanévben megrendezett vetélkedőre **az ország 16 tankerületének 31 iskolájából 37 csapat, 148 tanuló** jelentkezett. A Kisnánai várban megrendezett döntő az ügyességre, a jó együttműködésre, leleményességre készítette a csapatokat, miközben Mátyás korának mindenkori életét idézték fel.

2019/2020-es tanév: „... felelősséggel minden magyarért ...” Kalandozó történelmi vetélkedő

A **trianoni béke centenáriumi éve alkalmából meghirdetett** vetélkedőre a 2019/2020-es tanévben **Magyarország 15 tankerületének 30 iskolájából 35 csapat, a határon túlról 1 csapat** jelentkezett Romániából, a szilágycsehi általános iskolából, összesen **144 tanuló**.

A járványhelyzet miatt csak a levelező fordulókat tudtuk lebonyolítani. A lefolytatott verseny 2 fordulójának megoldásai digitálisan érkeztek meg, így a beérkezett munkákból nem tudtunk kiállítást rendezni, mindössze virtuálisan tudjuk bemutatni azokat.

A levelező fordulóban minden iskola felfedezheti a tehetségigereit, hiszen a versenyen a hátrányos, halmozottan hátrányos, alulteljesítő diákok is esélyt kaphatnak (pl.: a Hatvani EGYMI tanulói). A művészeti ágakban lehetőséget kapnak tehetségük kibontakoztatására, hiszen az egyéni kompetenciájuk ezeken a területeken mutatkozik meg.

A 2020/2021. tanévben a feladatsorok megoldása során *Legendás bajvívók* témában az érdeklődő tanulók részletesebben megismerkedtek a magyar történelem várháborúk korának híres és hírhedt vitézeivel, kardforgatóival. A vetélkedőre 51 négyfős csapat, azaz 204 diák jelentkezett az ország 36 iskolájából. A járványhelyzet miatt a külföldi iskolák nem jelentkeztek.

A döntőre a levelező fordulóban az első 12 helyen végzett intézmény 1-1 csapata kap meghívást. A sikeres pályázatokkal a Nemzeti Tehetség Program által is támogatott harmadik forduló maga a döntő.

A döntő nem hagyományos tanulmányi vetélkedő. A kisházi várban, mely a késő középkori rezidenciák egyik emléke, a résztvevők megvívják a Kalandozó vándorkupa megszerzéséért, mely az ügyességre, a jó együttműködésre, leleményességre készíti a csapatokat, miközben a várháborúk korának mindenkori életét idézik fel. A verseny során megszerzett tudásukra épülnek a feladatok, a totó, a vaktérkép és az időrend, az Activity, az előzetes feladat (címerpajzs készítése). A döntőben vitézi próbák várnak a csapatokra: gólyaláb, íjászat, kelevézdobás, várostrom; továbbá LOGI-vár építése, tánctanulás, énekes, gasztronómiai és kézműves feladatok szerepelnek. Az eredményhirdetést az első helyezett csapat ünnepélyes lovaggá avatási szertartása zárja.

A verseny lebonyolítását a szervező intézmények dolgozói mellett Kisnána Község Önkormányzata, a Nánai Súlyos Vitézek és a Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat hagyományörző tagjai segítik. Az idei verseny témája a Pragmatica Sanctio és kora lesz.

Az iskola honlapján a korábbi évek versenyeiről és döntőiről feladatsorokat, beszámolókat, fotódokumentációt és videókat találnak az érdeklődők:
<http://kisanaisuli.sulinet.hu/>

Egy komplex világszemléletért

Bemutatkozik a KerekEmese-vetélkedősorozat

2006-ban indult útjára az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark úgynevezett határtalan vetélkedője, amely az elmúlt 15 évben mintegy 8000 általános iskolás diákot vonzott be a magyar határon innen és azon túlról. Célkitűzéseik között szerepel, hogy a gyerekek megismerjék saját gyökereiket, közösségük múltját és tradícióit. Ilyenformán a vetélkedősorozatukban a gyerekek nemcsak a magyar történelem kompetenciáit ismerhetik meg, hanem egy komplex világszemlélet kialakítását is célul tűzték ki a szervezők. Cikkünkben utánajártunk, milyen érdekességeket és lehetőségeket szerveznek meg évről évre a KerekEmese-vetélkedősorozatot.

Szöveg: **Karkó Ádám** | Fotó: Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark saját képállománya

A 2006-ban életre hívott vetélkedősorozatot a honfoglalás 1111. évfordulóján rendezték meg először. A KerekEmese múzeumpedagógusai fontosnak tartják, hogy a gyerekek megtanulják, hogy a világban nyitott szemmel járjanak, hogy felfigyeljenek azokra az igazán fontos értékekre, amelyek az egészséges lelki élet szempontjából elengedhetetlenek, ugyanis iránytűként mutatják a bejárt – és esetleg járatlan – utakat. A KerekEmese vetélkedősorozat nemcsak egy egyszerű tudáspróbát jelent; például a tárgyi tudás mellett nagyon fontos, hogy a diákoknak legyen kezűgyességük, elengedhetetlen a bátorság, legyenek igazán innovatívák és kreatívak, valamint rendszerszemléletük is határozottan nagy jelentőségű. A KerekEmese szerve-

zői számára nélkülözhetetlen, hogy a diákok tartalmas, tanulságos és legfőképpen érdekes csapamunkában vehessenek részt, amelynek során a gyerekek kibillennek a köznevelési struktúra monotonitásából.

Rab Irisz, az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark múzeumpedagógusa elmondta, hogy „a vetélkedősorozat sokszínűsége olyan ismeretszerzésre ösztönzi a diákokat, amelyhez tanórán kívüli kutatómunka, találatkészség és színes képzelőerő is szükséges. Fontosnak tartjuk továbbá azt is, hogy a versenyzők, akik a felnövekvő nemzedéket képviselik, ismerjék a közösség múltját, találkozzanak nemzeti értékeinkkel, hagyományainkkal.”

A múzeumpedagógus a Nemzeti Örökség Intézete által szervezett I. Nemzeti Emlékezetpedagógiai Konferencia keretében mondhatta el gondolatait a vetélkedővel kapcsolatban. Hozzátette: jó alkalom ez a vetélkedő arra is, hogy a Kárpát-medence magyarságát összekösse azáltal, hogy a határon innen és túl élő gyermekek és pedagógusok között jó kapcsolat, kommunikáció, kooperáció és barátság alakuljon ki.

2021-ben szervezték meg 16. alkalommal a versenyt, amely hagyományaikhoz hűen továbbra is két korosztály számára volt elérhető, ez pedig a következő évi versenykiírásban sem változott. Az 5–6. osztályosok alkotják az ún. Magoncokat, míg a 7–8. osztályosok a Cseteket. Korosztályonként négyfős csapatok jelentkezése lehetséges a vetélkedőre.

„A három fordulós verseny feladatlapjainak összeállításakor a Nemzeti alaptanterv (Nat) követelményrendszerét tekintettük kiindulási alpnak” – mondta el Rab Irisz. Az első forduló az ember és társadalom területét

érinti történelmi, társadalmi és néprajzi témákkal tarkítva. Ezt követi a második forduló, ahol az irodalom és a művészetek tematikai egységei kapnak hangsúlyt, valamint a harmadik fordulóban, mintegy zárásként az ember a természetben témakörhöz kapcsolódóan a természetismereti tantárgyak, a biológia, a kémia és a fizika kap szerepet; ezek mellett pedig elengedhetetlen a sport témakörének a körbejárása.

„A feladatkészítés munkánk igen nagy szeletét teszi ki, mivel úgy igyekszünk alkotni, hogy ne legyen egyszerű a megoldás sem. Annál is inkább, mert természetesen nem tilos internetet használni, hiszen ezt befolyásolni sem tudnánk.” A diákoknak nem elég annyi, hogy megkeressenek egyes válaszokat, tulajdonképpen ezzel is erősítve, hogy mégse legyen annyira könnyű a munkájuk, hanem azért a rögzös út valóban legyen rögzös és buktatókkal teli.

Rab Irisz hozzátette még: ki kell tudniuk szűrni a diákoknak azokat az információkat, amelyek valóban releváns adatokkal szolgálnak a feladatok megoldásához. Céljaik közé tartozik ez is: hogy a gyerekek sokkal könnyebben és hatékonyabban tudják kiválasztani az egyes forrásokat, tudják összehasonlítani az adathalmazokat, és ne elégedjenek meg az első találati lehetőséggel. „Időnk nagy részében mi is ezt tesszük, hogy az elkészült feladványok információi ne legyenek megkérdőjelezhetőek. Mit tudnak ezzel bizonyítani a gyerekek? Tulajdonképpen azt, hogy képesek az induktív és deduktív gondolkodásra, a kis információkból összerakni a teljes képet, valamint a teljes képet analízálva eljutni a megoldásig.”

Az évfordulók és a közelmúlt eseményeit is górcső alá veszik a vetélkedőt megálmódó múzeumpedagógusok, ugyanis nagyon fontos, hogy a résztvevők számukra addig ismeretlen információkat is elsajátíthassanak. A három forduló során a gyerekeknek egy-egy kreatív

feladatot is létre kell hozniuk, amelyet készíthetnek akár kézzel, sőt akár digitálisan megkonstruált művészeti jellegű projektötlet is szerepelhet. Valamint olyan kreatív módon megvalósuló megoldás, aminek hatására erősödik a csoportkohézió. Ilyenformán kerülhet szóba a környezettudatosság is mint jelentőségteljes kérdés-kör, például az újrahasznosítás fontossága.

Az elméleti tudást igénylő feladatok mellett minden forduló tartalmaz gyakorlati, kreatív feladatokat is. Az ezekre készített alkotásokból később időszaki kiállítás nyílik az Emlékparkban. A múzeumpedagógus konferenciaelőadásában kiemelte, hogy a kreatív feladatoknál egyébként is fontos, hogy a versenyzők még jobban megismerjék mikrokozmoszukat, tulajdonképpeni gyökereiket, ezért gyakran kéri a szervezők, hogy ezek a saját településükhöz kötődő kreatív munkák legyenek.

A három forduló során az összegyűjtött pontszámok alapján korcsoportonként 12-12, azaz 24 csapat vehet részt a döntőben. A döntőre a hagyományokhoz híven

az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékparkban kerül sor. Összesen 96 résztvevő jelenik meg a döntőben, a csapatokat vezető felkészítő tanárok kíséretében. A messzebből érkezőknek szálláslehetőséget is biztosítanak. A korosztályonként megrendezett verseny egy állomásos játékokból strukturált vetélkedő, ahol elsősorban ügyességet és kreativitást igénylő feladatokban kell helytállniuk a gyerekeknek, de nyilvánvalóan a tárgyi tudást feltételező kérdések sem maradhatnak el. „A verseny egy életre szóló élménnyé válik, akár győztes a csapat, akár nem” – emelte ki Rab Irisz.

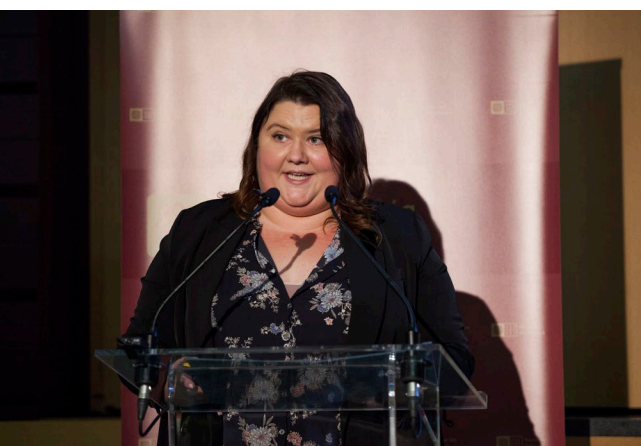
A 2021-es világbajnokság új utakat nyitott a szervezők és a résztvevők számára, ugyanis alkalmazkodniuk kellett a digitális világ követelményeihez. 2020-ban elmaradt a döntő, a 2021-es elmaradását azonban már nem szerették volna, ezért online oldották meg a döntő megszervezését. Viszont nem engedtek abból, hogy számítson a gyorsaság, az ügyesség és a kreativitás, ezért a feladataikat akképpen állították össze, mintha az a személyes jelenlétű feladatokhoz hasonlós lenne, sőt a digitális platformok nyújtotta segítségeket is felhasználták, tehát különböző „szobákat” hoztak létre az egyes csapatok számára, ahol időzítve jelentek meg a kérdések. A délelőtti órákban a Magoncok, a délutáni órákban pedig a Csemeték mérhették össze tudásukat.

Az első helyezett csapatok nyereménye egy, a szervezők által megrendezett tábor, amelynek helyszíne az Emlékpark. A táborban tematikus napok köré szerveződnének a győztes gyerekek élményei. A KerekEmese olyan élménypedagógiai-módszertani sokszínűséget nyújt a diákok és a pedagógusok számára, amely bizonyára egy igen jelentős és letisztult szellemi fejlődést segít elő minden résztvevő számára.

A verseny honlapja:

<https://opusztaszer.hu/kerekemese/>

I. Nemzeti Emlékezetpedagógiai konferencia

2021. november 25-én tartották meg az I. Nemzeti Emlékezetpedagógiai konferenciát az Aranytíz Kultúrházban. Az egész napos, hiánypótló konferencián több neves kutató, tudós és pedagógus vett részt, számos történelmi és pedagógiai, múzeumpedagógiai téma került a konferencia előadóinak, beszélgetőtársainak és hallgatóinak asztalára.

Szöveg: **Karkó Ádám**

A konferenciát *Kisfaludy László* köznevelésért felelős helyettes államtitkár nyitotta meg. Őt *Móczár Gábor*, a Nemzeti Örökség Intézetének igazgatója követte, beszédében pedig kitért arra, hogy a mai fiataloknak igenis van affinitásuk a nemzeti eszmék és értékek megismerésére, és a Nemzeti Örökség Intézetének fontos célkitűzése, hogy a fiatalok számára lehetőséget biztosítson a magyar kultúra tüzetesebb megismerésére. Ezt követően *Szöllősi György*, a Magyar Sportújságírók Szövetségének elnöke számolt be arról, milyen nagy jelentősége is van november 25-ének a nemzeti emlékezetben. Ez a nap ugyanis nem csupán a Széchényi Ferenc-féle Nemzeti Könyvtár megalapításának, vagy az 1953-ban a Gulágról hazatértek napja, hanem a magyar sporttörténetben az egyik legjelentősebb emléknap, méghozzá a magyar–angol 6:3-as labdarúgó győzelem ünnepe is, amikor Magyarország jó híre a világ megannyi pontjára eljutott, *Puskás Ferenc* pedig máig a fiatalok példaképévé vált.

A délelőtti ülészakban *Bellavics István*, az Országgyűlés Hivatala Közgyűjteményi és Közművelődési Igazgatóságnak igazgatója kapott elsőként szót. Előadásának a „*Nemcsak kövezés volt a célunk... Egy kulturális igazgatóság kialakítása és lehetőségei az Országházban*” címet adta. Előadásában azt a folyamatot mutatta be, hogy az Országház és a Kossuth tér rekonstrukciója milyen kulturális lehetőségeket kínál egy formálódó szakmai szervezet számára. Hozátette, hogy egyszerre kell élményt biztosítaniuk a hazai diákság, valamint az oda látogató turisták és érdeklődők számára egyaránt. Az igazgató elmondta, hogy fontosnak tartja a magyar köznevelésben dolgozó tanárokkal való kooperációt annak érdekében, hogy a megfelelő eszközökön keresztül eljussanak az ismeretek az osztálytermekbe.

A délutáni ülészak második előadója *Arató György* történész, a Nemzeti Emlékezet Bizottsága (NEB) Hivatalának tudományos titkára volt. A *kommunista diktatúra kutatásának problémái a Nemzeti Emlékezet Bizottsága ismeretterjesztő és pedagógiai tevékenységében* című konferencia-előadásában elhangzott, hogy a NEB törvény szerinti feladata a kommunista diktatúrával kapcsolatos állami emlékezet megőrzése, a kommunista diktatúra hatalmi

működésének feltárása. Arató szerint fontos, hogy a tudományos kutatások tematikus rendszerében egy végig gondolt emlékezetpedagógiai struktúrát vázoljanak fel. A NEB évente kétszer (február 23. és október 23.) országjáró világhiállítás szervez, ahol több neves kutató, tudós beszél az aktuális kutatási és feltárási eredményekről. A történész kiemelte, hogy a NEB lényegi eleme, hogy minél több fiatalhoz elérjenek.

Dr. Péterfi Gábor történelemtanár, a Történelemoktatók Szakmai Egyesületének elnöke az *Aktív tanulás történelemből* című előadásban elmondta, hogy az Aszódi Evangélikus Petőfi Gimnázium gyakorlótanáraként úgy gondolja, hogy a legfontosabb feladat a gyerekek aktív, cselekvőképes és érzelmi bevonása a történelemtanításba. Elengedhetetlen a problémamegoldó gondolkodás elősegítése, az ismeret alkalmazása bizonyos helyzetekben, és mindezt kreatívan kell véghez vinni. Az aktív tanulás a tanulónak a tanulási tevékenységekben történő részvételét hangsúlyozza.

Végül a délelőtti konferenciaszekciót *Dr. habil. Kaposi József*, a Magyar Történelmi Társulat Tanári Tagozatának elnöke, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem habilitált egyetemi docense a *Változó történelemtanítás Magyarországon – Trendek, mozaikok, mintázatok* című előadásával zárta. Kaposi József konferencia-előadásának céljaként elmondta, hogy szeretne a szakmai nyilvánosság tájékoztatása érdekében objektív képet adni az elmúlt években a történelemtanítást érintő innovációkról, változtatásokról, beleértve a Magyar Történelmi Társulat Tanári Tagozata projektjeit és konferenciáit.

A „*Hittel, ésszel, szívvel a hazáért*” kerekasztal-beszélgetésen *Mihalina László*, a Mezőtúri Református Látogatóközpont Ókönyvtár és Iskolatörténeti Kiállítás elnöke, *lelkipásztor, Filus Erika*, a kiskőrösi Petőfi Szülőház és Emlékmúzeum igazgatója, *Gergely János*, a kehidakustányi Deák Ferenc Kúria és Múzeum szakmai igazgatója és *Pál Imre* Deák-kutató, helytörténész, valamint *Borókay Zsófia*, a budapesti Evangélikus Országos Múzeum múzeumpedagógus-művészettörténésze mutatták be intézményeik struktúráját.

A délutáni ülészakot *Barkó Ágoston*, a Tihanyi Bencés Apátság Múzeum igazgatója nyitotta meg *A királyőrző apátság – jó gyakorlatok Tihanyban a tantermen kívüli történelemoktatás és a nemzeti identitás megerősítése terén* című bemutatójával. Az igazgató elmondta, hogy a Tihanyi Bencés Apátság a magyar nemzet olyan jeles és kardinális emlékhelye, amelyet a tanulmányi kirándulások időszakában nagyon sok általános és középiskolás diák meglátogat. Jelentősége mindenképpen abban van, hogy képes a nemzet tudatát megerősíteni, valamint a szomszédos népek gondolkodásmódját megismertetni a felnövekvő generációkkal.

Őt *Rab Irisz*, az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark múzeumpedagógusa követte, méghozzá a KerekEmese történelmi-, néprajzi- és természetismereti vetélkedősorozatának ismertetésével. A múzeumpedagógus elmondta, hogy a verseny feladatai valóban sokszínűek, olyan ismeretszerzésre ösztönzik a gyerekeket, amely tanórán kívüli kutatómunkát,

találékonyságot és színes képzelőerőt igényel. *Rab Irisz* hozzátette, hogy fontosnak tartják, hogy a gyerekek ismerjék saját gyökereiket, közösségük múltját és hagyományait. Kiemelte, hogy önkéntes gyakornokok, lelkes barátok és pedagógusok segítik a KerekEmese munkáját a szakképzett és gyakorlati tapasztalatokkal rendelkező csapatban.

„*Hazáért körút*” – *egy program, ami már teljesít* című konferencia-előadásában *Dr. Gránitz-Pápai Judit* mutatta be a kezdeményezést. A program lényege, hogy a diákcsoportok egyetlen nap leforgása alatt komplex hazafias nevelési projektet teljesítsenek.

A két egymáshoz szorosan kapcsolódó ülészakot pedig két igazán remek és hiánypótló kerekasztal-beszélgetés zárta. Elsőként *Dr. Ujváry Tamás*, a Gödöllői Királyi Kastély ügyvezető igazgatója, *Princz Diána*, a Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft. Projekt és Beruházási Főosztályának turisztikai menedzsere és *Zöldi-Birkás Éva*, a székesfehérvári Szent István Király Múzeum Kommunikációs és Közművelődési Osztály vezetője vitatták meg észrevételeiket, meglátásaikat és tapasztalataikat a *Királyi várak és kastélyok* című kerekasztal-beszélgetésben. A beszélgetés résztvevői az előző kerekasztal-beszélgetéshez hasonlóan intézményeik fontos jellemzőit és felépítését mutatták be. Mindhárom bemutatkozó legjellemzőbb momentum volt, hogy kiemelték, céljuk az, hogy kulturális örökségünk a következő generációk számára is megőrzendő érték legyen.

A harmadik kerekasztal-beszélgetés *A hon védelmében* címmel zajlott le. A beszélgetés résztvevői *Dr. Csikány Tamás Péter* dandártábornok, a Nemzeti Közzolgálati Egyetem tudományos rektorhelyettese, továbbá *Varga Zoltán*, Szigetvár alpolgármestere és *Salomon Ferenc*, Szigetvár várkapitánya, továbbá *Szalaiiné Király Júlia* irodalomtörténész, muzeológus, az egri Dobó István Vármúzeum múzeumpedagógiai és közművelődési osztályvezetője, valamint *Hidvégi András*, a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum Múzeumpedagógiai Osztályának osztályvezető-helyettese voltak. A beszélgetés során olyan új, fontos szempontok hangzottak el, mint például hogy ezekben az intézményekben a diákok és az oda látogatók példákön át tanulhatnak emberséget, továbbá az élettelen történelem élővé varázsolható.

A konferencia jó gyakorlatokkal és jó tanácsokkal, kreatív lehetőségekkel és segítséggel vértette fel az oda látogató és az online hallgató közönséget is. Az oktatásban bizonyára bőven lesznek olyan pedagógusok, akik élni fognak az intézmények nyújtotta ajánlatokkal a történelem, a történelmi emlékezet egyre kedveltebbé tételéhez.

Magyarnak lenni

A nemzeti hovatartozás, a magyarságtudat megerősítése

Szöveg: **Martin Jánosné**, magyar-történelem szakos tanár

Iskolai tanulmányaink során belénk ivódtak ezek a sorok, s nem feledhetjük. S mégis, mintha kopott volna a szó és érzés: HAZASZERETET.

Latinovits Zoltán évekkel ezelőtt háborodott fel emiatt: „Szerte e hazában mondom a verseket, és figyelem a közönséget: nem tudják, mit jelent 'magyar', olyan értelemben, ahogyan Ady ejtette, ahogyan Petőfi lán-golta, Balassi élte, Arany szenvedte, Bartók sikoltotta Kodálllyal, Csontváry és Egry festették, ahogyan Kosz-tolányi féltette, Babits óvta, ahogyan Móricz simogatta. Nem tudják, nem értik, és félnek attól, ha feléjük tüzelem a szót, ahogyan Vörösmarty és Juhász szavait égetem, félnek attól, hogy ma nem 'modern' úgy érteni, ahogyan értenék.”

Meghatottan olvastam arról, hogy Pilisvörösvár pol-gármestere manapság szokatlan nyíltsággal szólott egyik évben március 15-i ünnepi beszédében arról, hogy a ha-zaszeretet erősítése, a nemzeti érzés felkeltése mind-annyiunk számára rendkívüli fontosságú. Valószínűleg sokak lelkében visszhangra találtak gondolatai.

Erre az érzésre szerintem nagyobb szükség van, mert a mai, XXI. századi globalizált világban emberek mil-liói hagyják el szülőföldjüket, szeretteiket a jobb boldo-gulás reményében; a haza, a hazaszeretet szó kérdéses-sé, bizonytalanná vált. Míg a reformkor, a forradalom és szabadságharc nagyjai számára a haza még szent volt, a hazaszeretet pedig kötelesség, addig a mai ember önmagát helyezi az első helyre, legfontosabb számára a saját kényelme, boldogsága és az önmegvalósítás. Ám – paradox módon – amilyen keveset ad a közösségnek, a hazának a mai ember, éppen olyan sokat vár el tőle: jó munkahelyet, magas fizetést, erős közbiztonságot, színvonalas egészségügyi ellátást, jó minőségű közle-kedési infrastruktúrát, hibátlan közszolgáltatásokat, csorbítatlan demokráciát, széles körű egyéni és kollek-tív jogokat, tökéletes társadalmi igazságosságot, s úgy érzi: mindez jár neki.

„A XIX. század nagyjai tudták, hogy a haza nem valami rajtunk kívül álló valóság, amivel vagy akivel szemben feltétlen követeléseik lehetnek. Tudták, hogy a haza nem más, mint a szülőházunk környéke, az utca, amelyben felnőttünk, az iskola és a templom, ahova jártunk, az ut-cák, ahol a rokonaink, barátaink, ismerőseink laknak, a tavak, hegyek és erdők, amelyek körbevesznek minket, a temető, ahol az őseink sírja van. Tudták, hogy a haza

„Ahogyan ma tanítunk, olyan lesz a holnap.”

Szent-Györgyi Albert

nem más, mint a körülöttünk élő emberek: a szüleink, a testvéreink, a rokonaink, a szomszédaink, az iskola-társaink, a tanáraink, a papjaink, a vezetőink. Tudták, hogy a haza nem más, mint a nyelv, amin beszélünk, a történelem, amit közösen írunk, a kultúra, amit közö-sen létrehozunk. Azt is tudták, hogy a hazaszeretet nem egy ránk erőltetett külső parancs, hanem a saját érde-künkben való cselekvés. Tudták, hogy ha nem adják meg a hazának azt, ami tőlük telik, akkor a hazának sem lesz miből megadnia azt, amit várnak tőle. Tudták, hogy egy nemzet tagjai csak összefogva, együtt érezve, egymást tekintetbe véve, közösen boldogulhatnak.

Nyelvünk, közös történelmünk, kulturális hagyomá-nyaink összekötnek bennünket: korokat, alkotókat, befogadókat és műveket. Egy kulturális hagyományhoz tartozunk, egy nemzet vagyunk.” – zárta gondolatait a polgármester.

Felhívta a figyelmet: ha szabadságban és jólétben aka-runk élni, akkor bennünk is kell, hogy legyen hazasze-ретet, nekünk is szolgálnunk kell a közösséget. Akkor az élet minden területén küzdenünk kell az igazság, az érték, a minőség érvényesüléséért. Akkor nemcsak érzéseinkben és szavakban, hanem tettekben is szeret-nünk kell a hazát: saját érdekeinken túli, a többiekért végzett kitartó munkával, építő erő kifejtéssel, áldozat-tal és lemondással.

A polgármester szavai lelkünkbe találnak.

A *Pallas Nagylexikon* a hazaszeretetet a következő módon definiálja:

A hazához, ennek földjéhez, lakóihoz, nyelvéhez, emléke-ihez stb. érzett ragaszkodás, mely hasonlít a szülők iránt érzett szeretethez (hazafiság) és tettekben is nyilatkozik: a haza iránt való kötelességek teljesítésében, szükség esetében saját érdekeinknek, a legfőbbeknek is, érte való mellőzésében, önzetlenségben, odaadásban, önfeláldozásban. Az egyesekből az együttélés: a vérrokonság, a közös nyelv, a lassan kifejlődő közös érzés és gondolkodásmód, közös erkölcs, szokás, közös történelmi sors, közös szenvedések és örömök népet alkotnak, azaz oly közösség jó létre, mely nélkül az egyén semmi, mely az egyénre év-eredek kulturái munkájának eredményét származtatja, melyben az egyén erejének főforrása van. Ösztönyszerű viszonzása e sokféle jótéteménynek a haza iránt érzett szeretet, mely tudatosá téve az erkölcsi erények egyik legfőbbike. Csak nagy nemzeti hanyatlás korszakában gyengül ez az érzés, kap lábra az önzés, az egyén elszige-telődése, elzárkózása a közönség előtt, a magánérdekek kielégítésének hajhászása, a hazaszeretetnek szóval vallása, tettel megtagadása. De a hazaszeretet érzésének gyöngültével a nép erkölcsi ereje is gyöngül, összetartása

„Tied vagyok, tied, hazám!

E szív, e lélek;

Kit szeretnék, ha tégedet

Nem szeretnék?”

Petőfi Sándor

*lazul, képtelenné lesz nagy föllendülésre, nagy tettekre.
A nemzetek akkor bomlanak föl, amikor a hazafiság
érzése nem védi meg többé őket a nagy megpróbáltatások
idejében.*

Magyarország Alaptörvénye kimondja, hogy a magyar állam határai és a magyar nemzet határai nem esnek egybe. Ezért az anyaországnak segítenie kell a nemzet tagjai közötti kötelékek erősítését. A nemzetpolitika azt tűzte ki célul, hogy Magyarország az egységes magyar nemzet összetartozását szem előtt tartva viseljen felelősséget a határain kívül élő magyarok sorsáért, támogassa magyarságuk megőrzésére irányuló törekvéseiket.

Számos központi program szolgálja ezeket a törekvéseket. A pedagógusoknak és a családoknak tudniuk kell minden kezdeményezésről, tevékenységről, lehetőségről, amit a gyerekek és saját maguk tudásának, érzésvilágának gazdagításához fel tudnak használni.

A Bethlen Gábor Alapkezelő koordinálja a **Magyarság Háza** projektet. A Magyarság Háza olyan nemzeti-kulturális, közművelődési, oktatási, módszertani, turisztikai és rendezvényközponttá vált, amely a Magyarország határain belül és kívül élő magyar közösségek közötti kapcsolatokat, a pozitív magyarságkép kialakulását erősíti.

A 30 éves **Rákóczi Szövetség** a Kárpát-medencei és a világ magyarságának szolgálatában igyekszik lehetőségeit felhasználva segíteni a magyar kultúra, a magyar nyelv és a magyar közösségek ügyét. Tevékenységük középpontjában a külföldi magyar családok magyar nyelvű iskolavilágát áll. A középiskolások diákok kapcsolatépítésére is nagy hangsúlyt fektetnek. Diákutaztatási Program, középiskolások találkozók, nyári táborok, történelmi vetélkedők szolgálják a célt. Segítik a fiatalokat abban, hogy a magyarságukra értékékként tekintsenek, és minél több magyar-magyar kapcsolat alakuljon ki.

2016 óta a Magyar Diaszpóra Tanács kérése alapján és a Magyar Kormány támogatásával a Rákóczi Szövetség évről évre meghirdeti **Diaszpóra Programját** azzal a céllal, hogy a nagyvilágban élő magyar gyökerű fiataloknak is lehetőséget teremtsen magyarországi táborozásra, tanulmányi kirándulásra, kapcsolatok építésére, illetve a magyar nyelv és kultúra elmélyítésén keresztül az identitás erősítésére.

A **Kőrösi Csoma Sándor Program** célja, hogy a diaszpóra magyarságának a magyar nyelvtudását fejlesszék, hozzanak létre magyar közösségeket, tartsák a kapcsolatot Magyarországgal, s ezzel is erősítsék a magyar identitást. Ezzel párhuzamosan a **Petőfi Sándor Program** alapvető célja, hogy a szórványterületeken

fogyásban lévő magyarság identitását megerősítse, segítse a már meglévő kinti közösségeket, ezáltal elkezdődjön a közösségi hálózatok kiépítése, és első körben lassítsa, hosszú távon megállítsa és visszafordítsa a magyarság számarányának csökkenését.

A **Julianus Program** 2013-ban indult azzal a céllal, hogy összegyűjtse a világban szétszórta élő magyar közösségek által létrehozott értékeket, megmutatva ezeknek a közösségeknek a munkáját, amivel hozzájárultak az egyetemes magyar kultúra gyarapításához. A program keretében a világ 46 országából összesen 434 magyar emléket sikerült összegyűjteni.

A **Határtalanul Program a nemzeti összetartozás operatív programja**. Célja a magyar-magyar kapcsolatok építése, személyes kapcsolatok kialakítása, elmélyítése. A program keretében magyarországi iskolák tanulói az állam támogatásával osztálykiránduláson vesznek részt a szomszédos országok magyar lakta területein. Személyes tapasztalatokat szereznek a külföldi magyarságról. A legtöbben Erdélybe szeretnének utazni, ezt követi a Felvidék, Horvátország, a Vajdaság, Kárpátalja és a Muravidék.

A **Kulturális Örökség Napjai** az épített örökség, a régészeti és természeti kincsek ünnepe. Magyarországon 1999 óta szeptember 3. hétfőjén nyitják meg kapuikat az épületek, és számtalan programmal, előadással, koncertekkel, kézműves foglalkozásokkal várják az érdeklődőket. Eddig 12600 helyszínen 735 ezer érdeklődő vett részt a Kulturális Örökség Napjain. Az idén 250 helyszínen több mint 200 rendezvényt és sétát élvezhetnek az érdeklődők.

A **Csodás Magyarország** turisztikai weboldal (<https://csodasmagyarorszag.hu/>) azt a nemes feladatot teljesíti, hogy hazánk minél több olyan értékére hívja fel a figyelmet, aminek felkeresése, megismerése gazdagítja az emberek ismereteit arról, hogy természeti és kulturális kincsekben milyen nagymértékben bővelkedik Magyarország.

A köztévé **Itthon vagy!** és **Magyarország, szeretlek!** műsora is ebben szándékozott az emberek segítségére lenni. Meg kell ismerni értékeinket ahhoz, hogy jobban megbecsüljük, szeressük, s tegyünk értük.

A Magyar Turisztikai Ügynökség 2019 nyarán indította el a **Kajla-programot**, ami azt célozza, hogy az alsó tagozatosok és családjaik közül minél többen utazzák be az országot, és megismerjék annak természeti, történelmi kincseit. Országszerte húsz kirándulási útvonalat ajánl a kisiskolások és családjaik figyelmébe Kajla-körök néven a Kajla-program.

Az országgyűlés 2012-ben fogadta el a **hungarikumok**-ról szóló törvényt. A hungarikum olyan nemzeti érték,

„Föl-földobott kő, földedre hullva,

Kicsi országom, újra meg újra

Hazajön a fiad.”

Ady Endre

*„Nem tudhatom, hogy másnak e tájék mit jelent,
nekem szülőházam itt e lángoktól ölelt
kis ország, messzeringó gyerekkorom világa.”*

Radnóti Miklós

amely nemzeti szempontból meghatározó jelentőségű, a magyarságra jellemző és közismert, jelentősen öregbíti hírnevünket, növelheti megbecsülésünket az Európai Unióban és szerte a világon, továbbá hozzájárul új nemzedékek nemzeti hovatartozásának, magyarságtudatának kialakításához, megerősítéséhez. A Hungarikumok Gyűjteménye a kiemelt értékek gyűjteménye, amelybe beletartoznak nemzetünk történelme, valamint a közelmúlt során felhalmozott és megőrzött szellemi és anyagi, természeti, közösségi érték vagy termék. Nemzeti csúcsteljesítménynek számítanak, jelenleg 75 a nemzeti büszkeségként tisztelt, annak nyilvánított természeti, gazdasági, kulturális stb. értékünk.

A pedagógusok sokat tehetnek azért, hogy a haza természeti, kulturális, történelmi teljesítményét, szépségeit, büszkeségre okot adó jelentőségét megismertessék a tanítványokkal. Aki ismeri a magyar történelmet, a magyar kultúrát, az tudja, hogy a hazaszeretet érzésének mindig kulcsszerepe volt. Az iskolai oktatásból, nevelésből sem hagytuk ki soha. Osztályfőnökként vagy magyartanárként nem maradt el soha egy olyan fogalmazás íratása, amiben arról írhattak a gyerekek, hogy mit jelent nekik a haza. Egy ilyen fogalmazásból idézek:

„A hazaszeretet az iránt az ország iránt való érzelmi kötődésem, ahol élek vagy ahol születtem. A haza az én otthonom, ahol megtanultam beszélni és járni. Az iskolában megtanultam, hogy a hazát szeretni és tisztelni kell. Ezt érzékeltetem tetteimben, viselkedésemben vagy akár szavaimban. Büszke vagyok a feltalálóinkra, tudósainkra, költőinkre és az íróinkra. Nekik köszönhetünk sok mindent. Úgy érzem napjainkban a hazaszeretet elvesztette igazi értékét. Megpróbálok odafigyelni arra, hogy a hagyományokat megőrizzem és az utóknak adjam. Szeretem az országot, szeretek itt élni, számomra ennyit jelent a hazaszeretet.” /Tagai Beneditta/

Az iskolai oktatást, nevelést irányító fő dokumentum, a Nat 2020-as kiadásában is irányadóként fogalmazza meg már a bevezető részben: „A Nat a köznevelés szemléleti alapjainak meghatározásával kiegészíti a gyermekek, tanulók családban megvalósuló nevelését, erősíti ezzel a hazához és a nemzet történelméhez való kötődést, a generációk közötti kapcsolatot, a közös kulturális gyökereket, az anyanyelv használatát. Így rögzíti azt a minden magyar emberben közös tudást, amely megalapozza a nemzeti identitást.”

Az iskoláskorúak nevelésében a mai kor szükségleteinek megfelelően úgy tudunk hatni az értelemre, de főleg az érzelemre, ha tevékenységek során, élmények útján szereznek tapasztalatokat a gyerekek. Ezért is jó lehetőség az előzőekben ízelítőként felsorolt programokba bekapcsolódni, pályázni a részvételre, mert a hatások így érik el a gyerekeket. Természetesen nem mellőzhetjük a magyarázatot, a megbeszéléseket, de a hazaszeretet tapasztalás után lesz igazán hiteles.

Az iskolán belül is teremthetünk olyan alkalmakat, amikkel a hazaszeretet érzését átélhetik a diákok, magyarságtudatuk erősödhet. Ezt a legjobb hatékonysággal a **projektmódszer** nyújtja, az iskolák többségében már ismert és alkalmazott munkaforma, aminek során az ismeretszerzés zömmel csoportosan történik, s fontos lesz az alkalmazás, a problémamegoldás, az együttműködés, és a személyiségfejlődés is számos területen fellelhető. Többféle képesség egyszerre fejleszthető, de nagy jelentőségű még az a hatás is, amit a tanulási motiváció terén érhetünk el.

Két projektötletet vázolok fel. Mindkettő a hazaszeretetre nevelés területéhez köthető.

Az iskolák többségének a névadója történelmünk, kultúránk valamely nagy alakja. Az ő életük, önzetlen tevékenységük példamutató, s nevelési munkánkban felhasználhatjuk ezt. (A projektmunka tervezési, szervezési elemeivel írásomban nem foglalkozom, valószínűleg ismertek lehetnek már, illetve a neten megtalálhatók).

A **névadó projekthét**, vagy az évfordulós nagy személyiségről szóló projekthét feladatai, programjai lehetnek a következők:

- A névadó emléktáblájánál, szobránál minden osztály helyezzen el vagy nyújtson tiszteletajándékot. (Rajzok, saját készítésű ajándék, közösen előadott ének, vers stb.) Fontos az időbeosztás!
- Minden osztály derítsen fel hasonnevű iskolát az országban, s készítsenek fotót, rajzot saját iskolájukról, s online küldjék el üdvözlőlevelüket. Akár testvériskolai kapcsolat is születhet.
- Gyűjtőmunka: a névadóról megjelent könyvek, források összeírása.
- Az iskola aulájában rendezzenek plakátkiállítást. Minden osztály saját plakáttal szerepel. Téma: a névadó élete, tettei.
- Szövegértés: a névadóról szóló történet.
- Hiányos szöveg kiegészítése. A téma a névadó kora.
- Puzzle-feladat készítése, majd megoldási verseny.
- Fogalmazási feladat – Miért lehet követendő példakép?
- Reklámfilm vagy diasorozat készítése az iskoláról.
- Korabeli ételreceptek gyűjtése.
- Korabeli játékok tanulása, bemutatásukra készülés.
- Térkép készítése a névadó életének helyszíneiről.
- Egyes osztályok vállalása: múzeumi helytörténeti foglalkozáson részvétel.

Az előzőekben sorolt feladatok és tevékenységek egy-egy tantárgyi órához köthető, s a produktumot vagy az aulában állíthatjuk ki, vagy az iskolai tanítás nélküli Téma napon mutathatjuk be. A gyerekek is vegyenek részt a feladatok kitalálásában, illetve a kínálatból

*„Szaporodjon ez az ország
Emberségbe, hitbe, kedvbe,
s ki honnan jött, soha soha
ne feledje.”*

Kányády Sándor

„Utazni gyönyörű, de élni csak
az ember hazájában lehet igazán.”

Szabó Magda

legyen lehetőségük választani. A látványos, mozgalmas programokat a Téma napra időzítsük! Az osztályok forgószínpadszerű beosztásban vegyenek részt ezeken! A Téma hét zárása történjen iskolaszinten!

A Téma nap programja:

- Névadó-kupa sportverseny
- Korabeli játékok bemutatása, megtanítása
- A legjobb iskolafilmek vetítése
- Ételek bemutatása, kóstolás (esetleg bekötött szemmel kitalálás)
- Zenés teaház korabeli zenékkal
- Iskolagyűlés az értékeléssel

A Téma nap megszervezésénél fontos az időbeosztás és a helyszínek kiválasztása. Az adott iskola lehetőségei szabják meg, hogy az összes tanulót tudják-e ezen a napon is mozgatni, bevinni valamennyi kihívásba. Az élménypedagógia a projekthéten maximális hatással működhet, s a megszerzett ismeretek, érzelmi töltésű feladatok a hagyományok, kulturális értékek megismerését teszik lehetővé. S minél több tisztelni, becsülni való értékes történelmi, kulturális elemmel találkozhatnak a diákok, annál jobban tudják hazájukat becsülni, s jobban ragaszkodni hozzá.

Hálás projekt téma a hazaszeretetre nevelés terén **a népi hagyományok, illetve a hungarikumok** megismerése. Cél az esztétikai, érzelmi nevelésen túl az elődök életének, szokásainak, hagyományainak megismerése. Az iskola döntése alapján a projekthét lehet nagyon gazdag specifikus hét, de lehet egy témánappal, s egy-két tanítás nélküli munkanappal szervezni, miközben a délelőtti szakórákon az adott tantárgyi lehetőségeket lehet tematikusan kihasználni.

Programjavaslatok

A népi hagyományok gazdag tematikája lehetővé teszi, hogy az osztályok válasszanak területet, s annak gazdáként dolgozzák ki a bemutatást.

- **Népzene, népdal:** Munkacsoportok gyűjtsenek egy-egy tájegység népdalkincséből, amit bemutatnak. A gépi bemutatás mellett egy megtanult népdalt előadnak, s megtanítják az iskolatársaknak. A népdal karaoke-élményt nyújt. A település és az iskola lehetőségeiből származhat olyan bemutató is, amit meghívott népzeneész, együttes, népdalénekes ad elő.
- **Népi kézművesség:** Gyűjtőmunka előzze meg a bemutató szervezését! Plakáton mutassák be az interneten szerzett ismereteiket a legfontosabb használati tárgyak népi készítőiről, rajzok, képek mellékletével! A projektnapon a lehetőségek függvényében népi mesterségek bemutatója kézműves játszóházzal több teremben is (agyagozás, bőrozás, szövés, képfestés, pékmesterség stb.).
- **Természetjárás, nemzeti parkok:** Ebben a témában a vállalás tartalmazhat osztálykirándulási útvonal-

terveket. Korosztályi bontásban készüljenek el ezek a tervek! A projektnapon egy rövid filmösszeállítással mutatják be az ország legszebb, legérdekesebb helyeit. A természetjárás szabályairól is legyen szó!

- **Gasztronómia:** Legkedveltebb magyaros ételek receptjei, ételfotók plakáton vagy kiadványban. A témanapon az ételkóstolást játékos formában, bekötött szemmel, pontszerzési versennyel összekötve népszerű programunk lesz. A program lehetőséget ad a kulturált tálalási módok bemutatására is.
- **Néptánc:** Több napon át futtatható program, aminek során néptáncleléseket gyakorolnak és tanítanak, majd a témanapon a tánc házhoz lehet a záró esemény.
- **Használati tárgyak:** Igazi gyűjtőmunka! Kiállítást lehet rendezni leírással, bemutatással. Mesterek felkutatásával, meghívásával még életszerűbb lesz ez a téma.
- **Hungarikumok:** Két osztálynak is juthat ez a feladat. Az egyik az agrár- és élelmiszergazdaság, a másik a kulturális örökség hungarikumait gyűjtheti össze, s készíthet érdekes akadályversenyt a többieknek (feladatlap, puzzle, hiányos szöveg, képfelismerés stb.) mozgásos feladatokkal ötvözve.
- **Hagyományos népi ünnepek:** Változatos tevékenységgel lehet gazdaggá tenni ezt a témát. Lehet jelenet, népi rigmusok megtanulása, majd bemutatása népviseleti elemekkel.
- **Táncszínház:** Ez a projekt elem csak azoknak a szereksékeknek valósulhat meg, ahol működik ilyen szakkör, együttes. Nagyszerű érzelmi hatás, s egyúttal motiváló is ilyen szabadidős tevékenységre.

A projekt megvalósítása kitűnő lehetőség a népi kultúra, a néphagyományok megismertetésére, s ezáltal a magyarságtudat erősítésére, az érzelmi kötődésre, miközben számtalan képesség fejlődik a közös munkálkodás, szereplés, együttes élmény során. Az aktivitás annál nagyobb, minél inkább érzik magukénak a tennivalókat a gyerekek. Akkor indítjuk jól a projektet, ha megkínáljuk a tanulókat egy-két ötlettel, s hagyjuk, hogy ők találjanak ki olyan dolgokat, ami megmozgatja őket.

A néphagyományok, a nemzedékeken át őrzött szokások megismerése a közös múlthoz való kapcsolódás gondolatát alakítja ki a gyerekekben. A megbecsülése, tisztelete maga a hazaszeretet. Ilyen alkalmak teremtésével hozzá tudnak járulni a pedagógusok a hazaszeretetre neveléshez.

„Magyar vagyok: lelkem, érzésem örökséget kapott, melyet nem dobok el: a világot nem szegényíteni kell, hanem gazdagítani. Hogy szolgálhatom az emberiséget, ha meg nem őrök magamban minden színt, minden kincset, ami az emberiséget gazdagíthatja? A magyarság színét, a magyarság kincsét!”

Babits Mihály

Jeles napok élményalapú feldolgozása

A Jeles napok portál célkitűzése, hogy az összegyűjtött tartalmak révén szélesítse a feldolgozható jeles napok körét, illetve hogy az ünnepek, emléknapok olyan alkalmak legyenek a gyermekek számára, amelyeken aktívan részt vehetnek, és átélhetik, befogadhatják az ünnep üzenetét. A felület működéséről, kialakításáról **Fási Andreával**, az Oktatási Hivatal szakmai vezetőjével beszélgettünk.

Szöveg: **Németh Gábor**

Széles körben elérhetővé vált a *jelesnapok.oktatas.hu* portál. Milyen munka előzte meg a felület létrejöttét? Mi az oldal célja?

Az EFOP-3.2.15-VEKOP-17-2017-00001 azonosító számú, *A köznevelés keretrendszeréhez kapcsolódó mérés-értékelési és digitális fejlesztések, innovatív oktatásszervezési eljárások kialakítása, megújítása* kiemelt uniós projekt *Tematikus informális és nem formális tanulási alkalmakhoz kapcsolódó tanulási formák módszertani megalapozása* alprojektjében fejlesztettük ki a *Jeles napok* internetes portált. A portál célja, hogy támogassa az általános- és középiskolában tanító pedagógusok jeles napokhoz kapcsolódó pedagógiai tervező- és szervezőmunkáját, illetve segítséget nyújtson a jeles napok élményalapú feldolgozásához. A felület informatikai fejlesztése az Oktatási Hivatalban történt a projekt szakmai igényei alapján. A tartalom tekintetében az „alkotások tára”, a „módszerajánlások” és a rövidfilmek beszerzés útján valósultak meg. A *szakmai segédanyagok* fül alatt elérhető öt kiadvány belső erőforrásból született.

Milyen segédanyagok találhatóak a portálon?

A Jeles napok portálon **48 féle** jeles naphoz kapcsolódó tartalom érhető el, melyek a következők:

- ▶ *A jeles napok rövid leírása:* A nyitó oldalon mindig az éppen aktuális hónap jeles napjai jelennek meg. A naptár segítségével viszont bármelyik kereshető.
- ▶ *Jeles napok hosszú leírása,* amely tartalmazza a jeles nap kialakulásának történeti hátterét tanulóknak és pedagógusoknak szóló verziókban, és amennyiben kapcsolódnak hozzá, hazai és külföldi eseményeket, szokásokat, népszokásokat, tevékenységeket, ünnepeket, forrásokat. Ugyanitt böngészhetőek a kiválasztott jeles naphoz kapcsolódó módszertani ajánlások és kapcsolódó alkotások is, de ezek külön menüpontban is megtalálhatók.
- ▶ *Alkotások tára:* szövegek, képek, hanganyagok, videók érhetőek el. Az alkotások tárában jelenleg 967 adat található.

- ▶ *Módszertani ajánlások (288 db):* jeles napokhoz kapcsolódóan, azok feldolgozásához nyújtanak a pedagógusoknak módszertani segítséget. Szerepel a leírásokban a módszer rövid áttekintése, az ajánlás célja, az elvárt eredmény, illetve a NAT-hoz való kapcsolódás is. A módszerek kidolgozása az RJR (ráhangolódás-jelentésteremtés-reflexió) modell mentén történt. 1–4., 5–8. és 9–12. évfolyamokhoz A és B variáns készült (osztálytermi, osztálytermen kívüli). Amikor egy-egy módszerre rákattintunk, megjelenik a tevékenységhez kapcsolódó módszer-elem leírása, a szükséges források megnevezése, környezeti feltételek és eszközök felsorolása, illetve a tevékenység eredménycéljának leírása.
- ▶ *Szakmai segédanyagok:*
  - 9 jeles naphoz kapcsolódóan *kisfilmek* készültek, melyek még inkább érzékenyítik a tanulókat ezekkel a napokkal kapcsolatban (Család napja, Magyar honvédelem napja, A Holokauszt magyarországi áldozatainak emléknapja, A nemzeti összetartozás napja, Húsvéti ünnepkör, A nemzetközi ne vásárolj semmit nap, A Roma kultúra napja Magyarországon, A magyar sport napja, Társadalmi felelősségvállalás).
  - 5 db kiadvány (Kulturális emléknapok, értékek, Tudatosságra nevelés, Történelmi emlékezet, Tanévnyitó, tanévzáró és kiemelt magyar ünnepek, Egyházi ünnepek) pedig összesen 38 jeles napot dolgoz fel. A kiadványok további ötletekkel segítik a pedagógusokat ezen jeles napok élményeszerű feldolgozásához. (A kiadványokat nyomtatott formában is eljuttatjuk a megvalósító intézmények pedagógusainak.)

Az eddig leírt tartalmak nyilvánosan elérhetőek. Egy egyszerű regisztráció után a pedagógusok egy tervező-eszközt is elérhetnek, melynek segítségével elkészíthetik az iskolai programok forgatókönyveit is.

Hogyan jött létre a módszertan és a kifejlesztett tartalmak, hogyan tesztelték ezeket?

A segédanyagok kidolgozása előtt beszerzés útján felmértük az ünnepek, emléknapi elfogadottságát kérdőíves és fókuszcsoportos interjúk formájában. Ezek kiértékelése megmutatta, mely jeles napok tekintetében lenne szükségük a pedagógusoknak módszertani segítségre. Ezek után dolgoztuk ki a tartalmakat beszerzés, illetve belső erőforrás segítségével. A tartalmak elkészítésébe pedagógusokat is bevontunk, hogy a számukra leginkább hasznosítható módszertanok készüljenek.

A honlapon elérhető egy ötkötetes kiadványsorozat is, milyen témákat járnak körül a kötetek?

A kiadványok a 38 jeles napot dolgoznak fel, további ötletekkel segítve a pedagógusokat ezen jeles napok élményszerű feldolgozásához.

A felületnek része tehát egy olyan tervezőeszköz is, amelynek segítségével az iskolai programok során felhasználható forgatókönyvek készíthetők. Hogyan működik ez az alkalmazás, milyen szempontok mentén lehet felépíteni a különböző programokat?

A tervezőfelület olyan, mint egy órarend, a pedagógusok a jeles naphoz kapcsolódó, általuk kiválasztott alkotást, módszert, filmet be tudják húzni a tervezőbe, így össze tudják rakni a nap programját. Hasonló módon működő tervezőfelület van a <https://www.csodaszarvasprogram.hu/> oldalon, amely szintén a projekt fejlesztése, így a pedagógusok nagy része számára már ismerős a napok tervezésének ezen formája.

Vannak-e további tervek, kapcsolódó projektek az idei évre?

Projektünk 2022. június 30-án zárul. A *Jeles napok* portál bővítését nem tervezzük ebben a projektben, folytatásról pedig még nincs tudomásunk.

A portál elérhetősége: <https://jelesnapok.oktatas.hu>

JELES NAPOK

A jeles napok portál az EFOP-3.2.15-VEKOP-17-2017-00001 „A köznevelés keretrendszeréhez kapcsolódó mérési-értékelési és digitális fejlesztések, innovatív oktatásszervezési eljárások kialakítása, megújítása” kiemelt projekt keretében jött létre.

A portál célja, hogy támogassa az általános-, illetve középiskolában tanító pedagógusok jeles napokhoz kapcsolódó pedagógiai tervező, szervező munkáját és segítségét nyújtson a jeles napok éreményes feldolgozásában. A portálon található 48 jeles naphoz álló gyűjteményben komplex, kidolgozott módszerek egy tematikusan gyűjtött alkotásokból álló katalógus, valamint egy olyan tervezőeszköz kapott helyet, amelynek segítségével az iskolai programok során felhasználható forgatókönyvek készíthetők. Célközösünk, hogy az itt összegyűjtött tartalmak révén szélesítsük a feldolgozható jeles napok körét, illetve hogy az ünnepek, emléknapiak olyan alkalmak legyenek a gyermekek számára, amelyeken aktívan részt vehetnek, és átélhetik, befogadják az ünnepek üzenetét.

2022. Január

H	K	SZ	CS	P	SZ	V
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

Január 6. | Vizkereszt napja
Vizkereszt vagy háromkirályok napja az egyik legjelentősebb keresztény ünnep. A nyugati keresztény egyházak január 6-án három eseményre emlékeznek a napleleti bódások vagy más néven háromkirályok – Gáspár, Melchior és Boldizsár – látogatására a gyermek Jézusnál, Jézus Jordán folyóban történt megkeresztelésére, és Jézus első csodájára a kánai menyegzőn. Vizkereszttel kezdetét veszi a farsangi időszak. Számos népszokás és időjárási jósolt kapcsolódik ehhez a naphoz. Ilyenkor került sor a házzentelésre, de szokás volt a szenteltvíz hazavétele is, melynek gyógyító hatást tulajdonítottak.

MEGNYITÁS

Január 22. | A magyar kultúra napja
A magyar kultúra napját 1989 óta ünnepejük január 22-én annak emlékére, hogy Kölcsey Ferenc 1823-ban ezen a napon veglegesítette a Himnusz kéziratát. Ez a nap megannyi különleges programot és lehetőséget kínál az ünneplésre. Előtérbe kerül a több mint ezer évre visszanyúló magyar kultúra mint a nemzeti identitás és nemzeti összetartozás egyik alappillére. Számos rendezvény, kiállítás, könyvbemutató, valamint művészeti esemény megtartása mellett január 22-én alkalmával adják át a magyar kultúrával kapcsolatos díjakat is.

MEGNYITÁS

Január 27. | A holokauszt nemzetközi emléknapja
A holokauszt kifejezés alatt legáltalában a második világháború alatt a náci Németország nemzetiszocialista kormánya és szövetségesei által végrehajtott népirtást értjük. Az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) Közgyűlése 2005. november 1-jén a holokauszt áldozatainak nemzetközi emléknapjává nyilvánította január 27-ét, mert az auschwitzi tábor 1945-ben ezen a napon szabadult fel. Az egyhangúlag elfogadott határozat hangsúlyozza az emlékezés és a tanítás kötelezettségét, hogy a jövő nemzedékei megismerjék a hatmillió, túljomórészelt zsidó áldozatot követelő náci rendszer tömeggyilkosságának tragédiáját. A holokausztnak mintegy kétszázezer – a nemzetiszocialisták által szintén alacsonyabb rendűnek nyilvánított – roma származású, valamint testi és szellemi fogyatékkal élő ember is áldozatul esett.

MEGNYITÁS

jelesnapok.oktatas.hu

Impresszum | Adatkezelési tájékoztató | Felhasználás feltételei

OKTATÁSI HÍVATAL
EFOP-3.2.15-VEKOP-17-2017-00001
A köznevelés keretrendszeréhez kapcsolódó mérési-értékelési és digitális fejlesztések, innovatív oktatásszervezési eljárások kialakítása, megújítása

Helytörténeti kitekintő

A kis perspektívákból születik meg a történelem

Az eddig megismert városok történeteiről beszámoló pedagógusok valahogyan mindig igazán szorosan kapcsolódtak az adott város történetéhez. Így volt ez Ugrai Gáborral, aki Békéscsabáról beszélt nekünk, vagy Bánkuti Gáborral, aki Pécsen vezetett körbe bennünket. Esztergom városa azonban egészen más perspektívában jelenik meg számunkra, hiszen egykori székesfővárosként és a magyarországi katolicizmus székhelyeként ismerjük. Ez a beszélgetés mégis sokkal távolabbról indult, méghozzá a Csongrád-Csanád megyei Földeákról, amelynek megalapítása egészen Gellért püspökig nyúlik vissza. **Rózsár Dánielné Berényi Mónikával**, az Esztergomi Dobó Katalin Gimnázium magyar, történelem és angol szakos tanárával beszélgettünk helyismeretről és a lokális feltérképezés lehetőségéről Esztergomban és környékén.

Szöveg: Karkó Ádám

Az esztergomi zsinagóga

Becket Szent Tamás-Kápolna

Helytörténeti érdeklődését édesanyja történetei alapozták meg, aki 30 éven keresztül dolgozott Földeákon magyar szakos tanárként. Édesanyja számos történetet mesélt neki a földeáki mindennapokról, amelyek elősegítették a tulajdonképpeni helytörténetiség szeretetét. Az általános iskola egy részét, valamint a középiskolát is Szegeden végezte, majd a szegedi egyetemen magyar-történelem szakos tanári diplomát szerzett. „Szeged önmagáért beszélt, az egykori avarok és hunok lakta területről tanítottak is nekünk az egyetemen, és természetesen a honfoglaló magyarság elsőként az alföldi területeket népesítette be, így a régészetnek nagyon nagy szerepe lett Szegeden, amelyben mi is részt vettünk egyetemistaként.” – mesélte *Berényi Mónika*.

A megannyi történetből pedig megszületett a saját narratívája, hogy a történelmet a helytörténettel lehet a leginkább megismerni és érdekessé tenni. Az egyetemi évek után, a szegedi tanítás megkezdésekor már a pályakezdő éveiben elvitte a diákokat egy-egy szegedi körútra, ahol szóba került a zsinagóga és az alsóvárosi ferences templom, amit még Mátyás király alapított.

Ahogy Szegeden, úgy természetesen Esztergomban is magáért beszél a történelem. „Úgy tanítom a történelmet – amikor épp nem a hagyományos módon tartunk órákat –, hogy csoportokra osztom a diákokat, majd a csoportok különböző projektfeladatokat kapnak. Mindenki valamilyen feladatot végez el a csoporton belül, amelyek külön pontnak számítanak. Végül ezeket a projektfeladatokat prezentálni kell. Ezek a projektfeladatok lehetnek előadások vagy produktumok is (pl. valamilyen nemzet ételei). Fel szoktam ajánlani a családtörténetek elmesélésének lehetőségét is.”

Elmondása szerint a helytörténeti ismereteket kollégáival együtt beleépítik a tananyagba, méghozzá úgy, hogy minden jellegzetes és nevezetes esztergomi látnivalót – mint jó turisták – meglátogatnak.

„Külön sétánk van a Szent Tamás-hegyre, külön sétatúra van a Vár-hegyre. Esztergomban a történelem önmagáért beszél, és ezt bele is építjük a tananyagba, olyanformán, hogy mindig legyen kapcsolódási pont a tényanyag és a lokális ismeretek között. Gyakran látogatunk el a Bazilikába is egy történelmi séta keretében, s mindezt egy

összefoglaló-reflektáló kvíz egészíti ki.” – tette hozzá a tanárnő.

A történelmi sétákat követően az ismereteket természetesen nem hagyja elúszni az éterben, ugyanis reflexióként, egy kvíz keretében a gyerekek számot adhatnak addig megszerzett és a séták során elsajátított tudásukról. Minden feladatért különböző pontok járnak, a projekteknek egy megállapított határideje van, és az elkészülést követően referálni kell belőle a csapatoknak. „Természetesen nem erőltetve – mondta –, de vannak olyan szituációk, amikor kézenfekvő a helyi történetek belecsempészése az előadásba.”

A Babits-ház meglátogatása önmagában egy kihívás. „Volt egy magyaros osztályom, ahol nagyon sok fiú volt az osztályban, akik nem igazán szerettek olvasni. Viszont amikor ez a társaság elment a Babits-házba, ott futóversenyt rendeztek a meredek hegyen, ami nagy élményt nyújtott a diákok számára.” Manapság az internet segítségével nagyjából minden információhoz hozzá tudnak jutni, ám „egy mai tanárnak az a feladata, hogy keretet adjon a diákok számára.” Ebben pedig nagy szerepe van annak, hogy saját történeteket mesélünk el. Izgalmas feladat lehet az is, hogy például a fiúk képzeljék magukat a fekete sereg valamelyik katonája helyébe, és írják le egy napját.

A digitális tanrend lassan – szerencsére – rossz rémálomként marad meg most már a pedagógusok számára, mindig érdekes kérdés azonban, hogy vajon egy helytörténeti ismeretátadást, a lokális történelem bizonyos szegmenseinek megismerését milyen formában, hogyan lehet bemutatni a diákok számára, hogy azok valóban érdekesek legyenek, és megismerjék otthonuk valóságát. „A kilencedikeseknek eleve kiadtam projektfeladatokat – magyarázta Berényi Mónika –, amit már szerencsére jelenléti oktatásban adtak elő. A téma a magyar középkor volt, a magyar királyság fénykora, Károly Róberttől Mátyásig terjedő korszakban, kapcsolódva Esztergom környékéhez, elsősorban Visegrádhoz. Majd PPT-bemutatót kellett készíteniük a diákoknak, viszont azt már jelenléti oktatásban, kiemelve az Esztergom környékéhez kapcsolódó történelmi eseményeket.” Nem is kérdéses, hogy csak így lehet megközelíteni a történelmet.”

Az egyik tizenkettedikes projektmunkája a mai magyar demokráciáról szólt, ahol rögtön két pártra bomlott az osztály. A tanárnő természetesen nem hagyta elburjázni a vitát, ezért úgy fűzte bele a tulajdonképpeni tananyagot a projektbe, hogy a diákokkal végigvette, honnan indult a demokrácia, milyen megvalósulásai voltak a történelem során és miként mutatkozik meg ez manapság. Ezután már természetesen sor kerülhetett a diák prezentációjára. Ez pedig igazán izgalmassá tette a gyerekek számára az analogikus történelemoktatás során a történelem fogalomköreinek magyarázását.

Az esztergomi vár

Babits Mihály Emlékház

Szent István Strandfürdő

Macskalépcső

Kulturális ajánló

Összeállította: Németh Gábor

► KONCERT

Midnight Music

A Midnight Music a Budapesti Fesztiválzenekar klasszikus zenei koncertsorozata, amely azzal a céllal jött létre, hogy az éjszakai életet élő fiataloknak se kelljen lemondaniuk a klasszikus zenéről. A közönség babzsákokon, a zenészek között ülve hallgathatja a koncerteket, a Midnight Music a kultúrára éhes fiatalok randevúja egymással és a komolyzenével, minden komolyság nélkül. A programokra azokat várják, akik nyitottak, szeretnek szokatlan körülmények között ismerkedni a művészetekkel. A hallgatóság magas színvonalú előadásban élvezheti a klasszikus zenét, ráadásul rövid, értő és szórakoztató műismertetéseket is kap. Annak, aki még nem hallotta élőben játszani a Fesztiválzenekart, ez az esemény a legjobb belépő, hogy megismerje világhírű együttesünket. A hangszerek karnyújtásnyira vannak, a zene körülölel.

További információ és jegyvásárlás:
<https://bit.ly/3r1ShE8>

► FILM

Az elveszett lány

Egy nő csendes tengerparti vakációja nyugtalanító fordulatot vesz, amikor egy közeli villában megszálló fiatal anya iránti rögeszméje emlékeket ébreszt benne. A film nehéz kérdéseket tesz fel gyermekvállalásról, anyaságról, vágyakról, kapcsolatokról. A film *Elena Ferrante Nő a sötétben* című regényének adaptációja. Szereplők: *Olivia Colman, Jessie Buckley, Dakota Johnson, Ed Harris, Peter Sarsgaard*

Maggie Gyllenhaal rendezői debütálása Velencében elnyerte a legjobb forgatókönyv díját. A film a Netflixen tekinthető meg.

► KÖNYV

Szevasz – 25 kortárs novella

Tilos az Á Könyvek, 2021, szerk.: Péczely Dóra

A fiataloknak készült *Szívlapát* és *Lehetnék bárki* versantológiák megjelenése után a *Szevasz* című kötet kortárs novellákat gyűjt egybe ugyanennek az olvasóközönségnek: huszonöt köztünk élő író egy-egy elbeszélését. Az öt novellaciklus a szerelem, a család, a hit, a művészet és a történelem témája köré csoportosul. Minden valamirevaló történet tele van kockázattal, mint az élet maga. Szóval bátorság!

„Egy novellaírónak bátornak kell lennie” – állítja *Roberto Bolaño*, a kalandos életű dél-amerikai író. De nemcsak egy novella megírásához, az olvasásához is bátorságra van szükség. Mert a jó novella olyan, mint egy megrázó fénykép, amely magába sűrít sorsot, vagy még inkább egymással összefonódó sorsokat, kinagyítva belőlük az élet határhelyzeteit, kitüntetett pillanatait, tragédiáit.

► SZÍNHÁZ

k2 Ifjúsági program

A társulat 2017 óta foglalkozik a középiskolás korosztályt megszólító előadások létrehozásával. Előadásai a legkülönbözőbb, fiatal felnőtteket érintő problémákkal foglalkoznak, mégis kimutatható bennük néhány közös motívum: az önálló, szabad gondolkodásra készítés, a több nézőpont felmutatásának igénye, a provokáció és kérdezés, valamint a kritikai gondolkodásra, a véleményformálásra való nevelés szándéka.

Ifjúsági Programjukban megtalálhatóak a középiskolai olvasmánylistán kötelező, vagy ajánlott olvasmányként feltüntetett művekből készült színpadi adaptációk (*Antigoné*, *Az apostol*, *Ki vele, Néror!*), az érettségi előtt álló korosztálynak szóló, történelmi kérdésekkel foglalkozó előadás (*Hűség – Robert Merle: Mesterségem a halál* című regényéből), valamint a klasszikus irodalmi alpművet nélkülöző, kimondottan egy diákságot érintő problémával foglalkozó, kortárs magyar drámából született produkció is (*Rinocéroszok*).

Előadásai mindegyikéhez tartozik levezető beszélgetés vagy feldolgozó foglalkozás. Fontosnak tartják, hogy a diákok – mindamelllett, hogy minőségi színházi élményben részesülnek – elmondhassák véleményüket az előadásban felmerülő problematikáról, kérdezhesenek, vitatkozhassanak, illetve hogy a bennük felgyűlt gondolatoknak és érzéseknek játékosan, színészeik közreműködésével adhassanak hangot.

A k2 Ifjúsági Program előadásai havi rendszerességgel megtekinthetők A MU Színházban, illetve a Benczúr Házban, de mindegyik produkció alkalmas arra, hogy osztálytermi körülmények között is előadható legyen, így szívesen utaztatják azokat középiskolákba Budapestre, vidékre és a határon túlra is.

Megrendelhető előadások a k2 Ifjúsági Programban:

Szophoklész: *Antigoné*
 Robert Merle: *Hűség (Mesterségem a halál)*
 Fábián Péter: *Rinocéroszok*
 Kosztolányi, Fábián: *Ki Vele, Néror! (Nero, a véres költő)*
 Petőfi Sándor: *Az apostol*
 Shakespeare: *Hamlet*
 Fábián Péter: *Anyegin.hu*

Információ és megrendelés: k2ifjusag@gmail.com

► SZÍNHÁZ

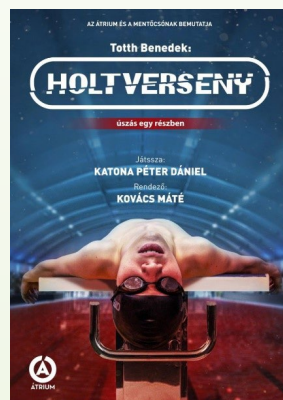
Totth Benedek: Holtverseny

„A váltás a világ legegyszerűbb dolga: addig nem ugrasz el, amíg a másik meg nem érinti az ujjával a falat. Egyetlen folyamatos mozdulat vagytok.”

Ezt a folyamatos mozdulatot mutatja be Totth Benedek műve, amelynek fiatal szereplői egy nagy lendülettel vetik bele magukat azokba a mélységekbe, ahonnan kievickélni már csak egymást lenyomva lehet. Milyen sorsok és történetek vannak egy érem mögött? Kik azok, akiket eltakarnak a dobogón feszítve? Kik a gyerekeink? Ellenállhatatlanul sodródunk ezekkel a fiatalokkal a történetben. Süllyedünk velük a csendben, a közönyben, miközben ők a Stayin' Alive-ot dúdolják a Madagaszkárból.

További információ és jegyvásárlás:

<https://atrium.hu/eloadasok/holtverseny>

► KÖNYV

Digitális eszközök a középiskolai irodalomoktatásban

Szerkesztette: Molnár Gábor Tamás, Fejes Richárd | Prae Kiadó, 2021.

Jelen kötet az MTA-ELTE Digitális Írástudás és Irodalomoktatás Kutatócsoport tevékenységének bemutatását tűzi ki célul. Az itt közölt tanulmányok többé-kevésbé átfogó képet adnak a kutatócsoport négyéves tevékenységéről. Az első nagyobb blokkban interjú és kvantitatív kutatásai eredményeit tekintik át, valamint a lezajlott képzések tanulságait igyekeznek bemutatni.

A második részben tanári reflexiókat és beszámolókat közölnek, amelyek azonban szintén nem nélkülözik az általánosítható tanulságokat, ugyanakkor konkrét módszertani ajánlásokat és példákat is tartalmaznak.

Kötetüket szívesen ajánlják középiskolai tanároknak, a tanárképzésben dolgozó szakembereknek, valamint mindenkinek, aki érdeklődik az irodalomoktatás és a kortárs technológia összefüggései iránt.

150 éve hunyt el a vakírás feltalálója, Louis Braille

▶ (1809. január 4. – 1852. január 6.)

Szöveg: **Karkó Ádám**

Louis Braille 1809. január 4-én született a Párizshoz közel eső Coupvray városában. Négy testvér közül ő volt a legfiatalabb. Braille nem vakként jött a világra, hároméves koráig látott, egy baleset következtében azonban elvesztette szeme világát: amikor édesapja műhelyében játszott, egy éles szerszámmal megsebezte a szemét, a seb pedig elfertőződött, aminek a következménye az lett, hogy Braille megvakult.

A története talán annyira nem egyedi abból a szempontból, hogy ő is olyan iskolába járt később, ahol egészséges, látó gyerekek vették körül. Hallás útján tanult meg tanulni, melynek eredménye lett, hogy tízéves korában ösztöndíjat kapott a Párizsi Vakok Intézetétől. Viszont ez az intézmény sem hozta meg a várt elképzeléseket, ugyanis az ott dolgozó tanárok, ahelyett, hogy bárminemű segítséget nyújtottak volna a vak diákok számára, továbbra is a beszédet használták az egyetlen kommunikációs lehetőségként.

Amikor Loius Braille 12 éves volt, egy *Charles Barbier* (1767–1841) nevű katona látogatott el az iskolába – Napóleon seregének nyugalmazott tüzértisztje –, aki nagyon érdekesen számolt be arról, hogy az éjszakában őrködő katonák, ahelyett, hogy beszélgetnének egymással, tapintható titkosírással tájékoztatták egymást a fontos információkról. A vak gyermekeknek úgy nevezte meg, hogy ez az „éjszakai írás”. Az írás 12 domború pontból állt. Egyébként Barbier a továbbiakban még számos gyorsírási és alternatív írásmód feltalálójaként is ismertté vált, a legnagyobb eredménye azonban a Braille-írás alapjainak lefektetése volt. A katonák nehezen tudták elsajátítani ezt az írásmódot és információátadó eszközt, a vak fiatalember azonban nagyon gyorsan képes volt rájönni a technikájára.

Loius Braille a tizenkét pontot lecsökkentette hatra, amivel lehetővé tette, hogy egyetlen érintéssel is megállapítson egy adott karaktert. Ezt a technikát követve a fiú továbbfejlesztette az írásmódot, és három évvel később, 15 éves korában többnyire elkészült. Louis Braille 17 éves korától kezdve mint tanár dolgozott a Párizsi Vakok Intézetében. Mialatt pedagógusi pályáját egyengette, időközben elkészült az első Braille-könyvvel is, amelyet 1829-ben adott ki. Ebben beszámolt arról is, hogyan képes olvasni és írni a Braille-módszer segítségével.

Louis Braille

A kód fejlesztésével viszont továbbra sem állt le, ugyanis 1837-ben újabb szimbólumokkal bővítette a Braille-írást, hogy – főként a matematika és a zene terén – segítse a látáskárosultakat. A diákok szerették Braille munkáját, a tanárkollégáknak azonban időbe telt, mire elfogadták az újszerű oktatási módszert. Louis Braille a nagy-britanniai *Royal Institution*-ben is tanított, ám írását ott csak halála után kezdték el tanítani. 1868-ban, amikor a brit származású *Royal National Institute of Blind People* jótékonyági szervezet tagjai hírét vitték Louis Braille munkásságának, világszerte terjedni kezdett a Braille-írás. Manapság az egész világon ismert már, és a modern technológiával még tovább tudták fejleszteni Braille művét, amellyel segíthetik a vakok és a látássérültek önálló tájékozódását a világban.

Az igazán sokszínű életet élt pedagógus, feltaláló 40 év után romló egészségügyi állapotára való tekintettel abbahagyta a tanítást, és visszavonult, azonban két nappal 43. születésnapja után, 1852. január 6-án meghalt tuberkulózisban. A párizsi Pantheonban helyezték örök nyugalomra. Méltatói szerint hátrahagyta a vakok számára a kulcsot, amellyel beléphetnek az egyetemes tudomány és a világ megismerésébe.

Felhasznált források:

<https://www.britannica.com/biography/Louis-Braille>

<https://www.nbp.org/ic/nbp/about/aboutbraille/whoislois.html>

Iránytű

Összeállította: **Karkó Ádám**

Rendhagyó Pilinszky-órák 2022-ben is

2022-ben is folytatódnak a rendhagyó *Pilinszky*-irodalomórák a Kertész Imre Intézetben. A foglalkozásokon drámapedagógiai módszerekkel dolgozták fel Pilinszky János költészetének egyes részeit. A 9. osztályosok óráinak fókuszában a magány, az elszigetelődés, a hazatalálás és az otthonkeresés témája állt, míg a 11–12.-eseknek ajánlott foglalkozásokon a háború, a holokauszt és a kiszolgáltatottság művészi kifejezésével, valamint a hit keresésével és a szeretet megélésének problémáival foglalkoztak a diákok. A visszajelzések alapján a diákok élvezték a szokásostól eltérő, interaktív órátípust, a szituációs gyakorlatokat és az önismeretet is igénylő feladatokat, amelyek segítették őket abban, hogy elmélyüljenek Pilinszky költészetében. Az ingyenes foglalkozásokra a rendezveny@kerteszintezet.hu címen várják a középiskolás osztályok jelentkezését. (MTI)

Első helyezést ért el egy orosz nemzetközi válogatóversenyen

A Neumann Társaság tehetséggondozási programjában részt vevő magyar diákok is lehetőséget kapnak rá, hogy szerepeljenek az Oroszország high-tech városában és egyetemén, Innopolisban tartandó, februári versenyen. Az Innopolis Open online válogatóversenyen meglepően jó eredmény született – írja honlapján a Neumann Társaság.

Az első fordulóban három magyar diák vett részt, akik közül *Czanik Pál* a 251. helyen végzett a több ezer diákból álló mezőnyben, ezzel

meghívást nyert a február 19–20-án megrendezett versenyre – melyet a covidhelyzettől függően online vagy jelenléti módon tartanak meg.

A december 11-én tartott, második versenyen a tíz magyar versenyzőből végül öten részt vehetnek a februári versenyen: *Németh Márton*, *Czanik Pál*, *Máté Lőrinc*, *Nádor Benedek* és *Viczián András*. Közülük Németh Márton maximális 500 ponttal abszolút első helyezést ért el, holtversenyben egy moszkvai diákkal. Ilyen magyar eredményre még nem volt példa az orosz szervezésű – a világ minden nemzete számára nyitott, de azért dominánsan orosz mezőnyű – versenyen. (<https://njszt.hu/hu/news/2022-01-03/magyar-első-az-orosz-nemzetközi-valogatoversenyen>)

Még lehet jelentkezni a felsőoktatási képzésekre

December 23-ától lehet jelentkezni a 2022 szeptemberében induló felsőoktatási képzésekre. A felvételizők az E-felvételi rendszerben jelentkezhetnek alap- és mesterképzésekre, valamint felsőoktatási szakképzésekre, és legfeljebb hat helyet (három díjmentesen) jelölhetnek meg 2022. február 15-ig. A felsőoktatási felvételi eljárás menetét, a pontszámítási módszereket, a meghirdetett képzéseket és az érvényes jelentkezéshez szükséges minden további információt az eljárás hivatalos honlapján, a felvi.hu oldalon közzétett Felsőoktatási felvételi tájékoztató (Tájékoztató) tartalmazza. A Tájékoztató várhatóan 2022. január végéig frissül a megjelenése utáni változásokat felsoroló hivatalos kiegészítéssel, ezért a jelentkezés benyújtása előtt érdemes újra átolvasni.

További információ: <https://www.oktatas.hu/sajtoszoba/sajtoanyagok/jelentkezés-felsooktatasi-kepzes-2022/>

Pályázatok

Összeállította: **Karkó Ádám, Németh Gábor**

Mephisto alkotópályázat

A Nemzeti Filmintézet – Filmarchívum és a Pannonia Entertainment – Pannonia Movie által üzemeltetett budapesti Cinema MOM a Klassz program keretében közös alkotópályázatot hirdet *Mephisto alkotópályázat* címmel.

Beküldési határidő: 2022. január 30.

A pályázók köre: olyan középiskolások, egyetemisták és fiatal művészek jelentkezését várják, akik kedvet éreznek, hogy *Szabó István Mephisto* című nagyjátékfilmjének az NFI – Filmarchívum által digitálisan felújított, 2022 márciusában a mozikba kerülő kópiája kapcsán képzőművészeti alkotást hozzanak létre. Egy pályázó legfeljebb három munkával pályázhat.

A legjobb munkákat beküldő pályázók a Nemzeti Filmintézet – Filmarchívum és a Pannonia Entertainment ajándécsomagját kapják. A díjátadó és a kiállítás megnyitót 2022 márciusában lesz.

További információ: <https://filmarchiv.hu/hu/alapfilmek/palyazatok/mephisto-palyazat>

Esszé- és kisfilmpályázat középiskolások számára

Alkotói pályázatot hirdet az Apór Vilmos Katolikus Főiskola középiskolás diákok számára, esszé és kisfilm kategóriában. A pályázat célja, hogy a diákok olyan munkát készítsenek el, amelyben bemutatnak egy olyan pedagógust, aki 1–12 éves korú gyermekét neveli, és a diák nagyra becsüli pedagógiai munkásságát.

Beküldési határidő: 2022. február 7.

A pályázók köre: a 9–10. és a 11–12. osztályos tanulók, akik kétféle műfajban pályázhatnak. Azokat a saját alkotású esszéket vagy kisfilmeket várják a pályázatra, amelyekben a középiskolás diákok – egyénileg vagy csoportosan – bemutatják az 1–12 éves gyermeküket nevelő pedagógusok munkájának szépségét. A beadott pályamunka alapfeltétele, hogy megszólaljon benne legalább egy aktív pedagógus.

További információ: <https://avkf.hu/palyazat-kozepiskolas-diakok-szamara>

Mindszenty-verseny

A Magyarországi Mindszenty Alapítvány és a Fiatalok a Nemzetért Alapítvány tanulmányi versenyt hirdet 9–12. évfolyamon tanuló, a Kárpát-medencében élő magyar középiskolások számára. A verseny célja, hogy a XXI. századi fiatalság elé olyan példaképeket állítsanak, akiknek a megismerése, követése pozitívan hat ennek a generációnak a személyiségfejlődésére. További célja a versenynek, hogy a versenyzők elméltítsék a XX. századi magyar történelemmel kapcsolatos ismereteiket is.

Beküldési határidő: 2022. február 28.

A pályázók köre: A versenyre valamennyi 4, 6 vagy 8 osztályos Kárpát-medencei középiskola 9–12. osztályos nappali tagozatos tanulója jelentkezhet egy esszé megírásával és beküldésével.

További információ: <http://fiatalokanemzetert.hu/mindszentyverseny>

A tettenérés kamerája

A Petőfi Irodalmi Múzeum *A tettenérés kamerája* címmel hirdet 16–25 év közötti amatőr filmkészítők számára pályázatot. A pályázathoz a PIM gyűjteményéből és *Mészöly Miklós* szövegeiből ingyenesen hozzáférhető és átdolgozható tartalmakat tettek közzé a Petőfi Irodalmi Múzeum munkatársai. A pályázatban ezek közül kell kiválasztani a neked tetszőt, amelyet átdolgozhatsz, megzenésíthetsz, dramatizálhatsz vagy akár illusztrálhatsz.

Beküldési határidő: 2022. március 1.

A pályázók köre: A pályázó amatőr filmkészítő, tehát: filmkészítő vagy képzőművészeti végzettsége (még) nincsen, jelenleg ilyen területeken nem oktat.

A legjobb beérkezett pályázati anyagokat kiállítják múzeumi és virtuális terekben, illetve pénzjutalomban részesítik a győztes pályázókat.

Az **1. helyezett 120 000 Ft**, a **2. helyezett 100 000 Ft**, a **3. helyezett 80 000 Ft** pénzjutalomban részesül.

További információ: <https://pafi.hu/palyazat/a-tetteneres-kameraja>

KÖZNEVELÉS

II. ÉVFOLYAM

1946

FELELŐS SZERKESZTŐ:

SEPTEMBER 1-TŐL

KISS ÁRPÁD

AUGUSZTUS 31-IG
BIRÓ LAJOS PÁL

24. SZÁM

KÖZNEVELÉS

A NAGYOB

Árpás Ferenc
Balassa László
Barankay Lajos
Baranyai Erzsébet
Barra György
Bárczi Gusztáv
Berg Pál
Bély Miklós
Bíró Béla
Bíró Lajos Pál
Brodzsky Pál
Csapody Vera
Dévai Jenő
Eber Rezső
Faragó László
Farkas László
B. Gavrilov
Gái István
Gesztai Lajos

Hontvárosi
Illés
Illés
N. Is
Iványi
Jáni
Jócsák
Sz. János
Kállai
Kertész
Kéri
Kis
Kis
Kö
Kö
Kö
Kö
Kö
Kö
Kö

A MAGYAR VALLÁS

TERMÉKENYÍTŐ KRITIKÁT!

(A KULTÚRNAPOK ÉS A SAJTÓ.)

Azt a népművelő tervet, amely szerint a kultuszminisztérium kultúrnapokat rendez szerzte az országban, újabban erős támadások érték. A tervet érte elsősorban a bíráló, mert ha csak a kivitel, a gyakorlati megvalósítást vette volna célba, az okulás módja egyszerű lenne: összegezni a véleményeket, és segítségükkel javítani. Egy-egy újságcikk azonban gyökerén ragadta meg a kérdést s mindjárt félre is dobta, s vagy megállapította, hogy fölösleges az ilyesfajta erőlködés, vagy, hogy helytelen. Főleg, mert reménytelen; helytelen, mert rossz a kiindulópontja.

Iró és néptanító.

Az író feladata, hogy írjon: az, hogy elmegy vitákra felolvasni, nem más, mint személyének fitogtatása, afféle primadonnaskodás — állítja egy újságcikk. Nemcsak, hogy elő nem segíti a közönség és irodalom kapcsolatát, hanem egyenesen gátolja, hamis irányba tereli, elszoktatja a hallgatót az olvasástól. Természetes, hogy egészséges kultúrákban az irodalom — klasszikus meghatározása szerint — nem más, mint az író és közönség írott műveken át kapcsolódó viszonya. De egészséges-e vajjon a mi kultúránk? Körülbelül három éve mondotta egyik kiváló írónk: „Ha megtörténik a változás, mindnyájan elmegyünk néptanítónak”. Az utolsó évtizedekben nemesak a saját lelkiismerete, hanem az a csekély szellemi köztudat, ami Magyarországon „szelleminek” és „köztudatnak” volt nevezhető, mind arra sürgették az írókat, hogy egyszerre legyen nevelő és néptanító, őrző és újító — s nem utolsósorban még író is. Egyre arra intett ez az iratlan parancs, hogy a művésznék át kell törnie társadalmi elhelyezkedésének szabványos kereteit, s el kell mennie a néphez. Ahogy Illyés Gyula sokat idézett verse mondja:

Azt, hogy a nép fia vagy, igazolnod, sejt, ma nem azzal kellene: honnan jössz; azzal, ecsém, hová mész!

Ez a „hova mész” pedig, ahogy azt az elmúlt évek története igazolja, szösz szerint is értendő. Meghökkenítő, hogy éppen most, a megvalósulás pillanatában kéri számon a szabályos, elzárkózó írói magatartást. Vajjon miért?

Talán oly egységes a műveltségünk? Oly jól oltajoztattak-e a kultúra évszázados csatornáit? Főleg, akár a legprimitívebb eszközök is megragadnunk arra, hogy felrúzzuk azt, ami felrúzható? Azt pedig, hogy reménytelen az ilyen vállalkozás, éppen a pedagógia lényege ellenzi. Vagy lehet nevelni, s akkor kell, vagy nem lehet, s akkor tagadjuk meg a kultúrtörténetet.

A virtuális közönség.

Természetesen az, hogy lehet, nem jelenti azt is, hogy könnyű nevelni. A kultúrnapok sajtója tekintélyes részben foglalkozott azzal a szomorú képpel, amelyet egy-egy város mutatott az előadóknak. Közöny, műveletlenség, sőt ellenséges indulat azelőtt is ismerős fogalmak voltak az írók, képzőművészek, zenészek előtt, most azonban kézzelfoghatóbbak lettek, mint valaha. Saját kezükkel tapogatták meg azt a ország-tól. Bonyolult, politikummal vegyült érzések tartották tőlük nem egyszer távol a közönséget; egy azonban világosnak látszott: roppant nehezen lehet odauszolni a vidéket a műveltség ételéhez.

S ide kapcsolódik az a legsúlyosabb kifogás, mely a kultúrnapokat érte; éppen azok, akiknek legna-

Nemes Nagy Ágnes egyik írása a Köznevelés II. évfolyamának 24. számában (1946)

gyobb szükségük, s talán — változott társadalmi helyzetüknél fogva — legnagyobb hajlandóságuk lenne a műveltség befogadására: a parasztság és munkáság nagyon gyéren vett részt a művelődés napjain. A bírálókat egyrésze a rendezőseget hibáztatja ezért. Helyteleníti az írók személyi kiválogatását, sőt mondanivalóját; az ország minden részén az élgárdát kívánják látni. Érthető ez, de nagyjából megvalósíthatatlan. Nem lehet minden alkalommal felvonultatni Illyés Gyulát, Tamási Áront, Márai Sándort; mindnyájan a mellett, hogy — mellékesen — írni is akarnak, többnyire nehéz, másfajta munkát is végeznek. Azonkívül a kultúrnapoknak az is célja, hogy az ország ne csak akkor ismerje meg íróit, mikor azok már — szinte tudta nélkül — tisztes korú halhatatlank lettek, hanem, hogy ott nőjjenek a szeme előtt. A mondani-valóról pedig: a nevelés nem idomítás. Amitől zajlik a szellemi élet, arról tudnia kell az országnak is. Kötségtelen, hogy az ismert nevek jobban felkeltik az érdeklődést. De volt olyan kultúrnap, ahol felbukkantak ezek — s mégsem gyűlt körük a nép. A helybéli szervezetekben van a hiba — állítja egy másik megfigyelő. Elő kell készíteni a talajt, megszervezni pártok, szakszervezetek bevonásával a műsor minden mozzanatát, úgy, hogy a „beszélgetés a munkássággal, a parasztsággal” ne hűsz főnyí módos gazda és párttitkár jelenlétében folyjék le. Eppen ezért szükségesek a kultúrnapok, mint a népi kultúrpolitika eszközei, akkor is, ha még nem tökéletesek. „Nem titkoljuk a hiányosságokat — mondta Kassák Lajos, a kultúrnapok vezetője —, sőt elvárjuk a termékenyítő kritikát. A kultúra decentralizációja elsősorú feladat.” Annál is inkább, mert a széles rétegek egyelőre csak virtuálisan számítanak közönségnek, önkéntes érdeklődésük igen csekély. A művész tudatában jelenvalóságuk is utókornak látszik; arra az időre gondol, amikor majd ők fogják megérteni. Időköz választja el az írók közönségtől: egy teremben vannak, de két évszázadban. Az időkülönbség éppen az a vétek, amelyet vezeklünk.

Az intervallumot minél előbb megszüntetni: ez a feladata a kultúrnapoknak. Minden bíráló, minden gyakorlati indítvány ebben kell, hogy segítsen.

Nemes Nagy Ágnes

Ne gondold, mintha a tanulás csak bizonyos időkhez, az ifjúság éveikhez köthetnének. Ifjú korunk oly száraz s oly sokféle tanulmányokkal elfoglalt, hogy gyors elfolyása alatt erős alapon épült tudományra jutni csaknem lehetetlen. Boldog ifjú az, ki annyira mehegett, hogy keblében a tudomány iránti szeretet álladól fog felgerjedett, s azon utakkal, melyekkel az ismeretek kútfejeihez eljuthat, megbarátkozhatott! Ne felejtse csak keble sugallatit kell követnie, s szakadatlanul előre haladva, bizonyosan oda ér, hol tudomány szomja gazdag táplálattal fog kielégíttetni. Azonban e kielégítés csak mindennapi haladás jutalma, ki szüntelen előbbre nem törekszik, az hátra marad, mond a példabeszéd.

Kölcsey Ferenc.

Legfrissebb és régebbi
lapszámainkat, cikkeinket
megtalálják a

folyoiratok.oh.gov.hu
oktatas.hu/uj-kozneveles
weboldalakon